

Silvije Strahimir Kranjčević

Izabrane pjesme

SADRŽAJ

BUGARKINJE (1885) (izbor)	6
USPOMENI AUGUSTA ŠENOE	7
HRVATSKOJ	8
SENJU-GRADU	10
NA NEHAJU	12
POVIJESTI SUD	13
VJEKOVNOMU MUČENIKU	14
MALENIM VELIKANOM!	16
NA ODRU STAROGA LJETA	18
PRIMORKINJI	25
[I] PJENA MORA...	25
[II] OJ, SANČE KOLIJEVKE...	26
[III] MOĆ ZAGRLJAJA	26
TVOJ VIJENAC	27
IZABRANE PJESME (1898.)	29
VILI PJESME	29
IDEALI	31
U PONOĆJE	32
KAD MI KLONE...	33
PJESMA MOJE SREĆE	35
ZAPAD SUNCA	36
MRAMORNA VENUS	38
SAN	40
IZA SPUŠTENIJEH TREPAVICA	43
LUCIDA INTERVALLA	45
U MASKIRANOJ GOMILI	47
U NOĆI MRTVIH	49
SAMILOST	50
SNILO MI SE, KERUB DA SAM...	50
MISAO SVIJETA	52
RADNIKU	54
SVIJET I PJESMA	56
ŽIVOT I LJUBAV	58
NEVINČETU	59
LJUBAVI	60
PROLAZNOST	61
SMRTI	63
KOLO SREĆE	65
ASTREA	69
OTPUŠTENI VOJNIK	73
U BADNJOJ NOĆI	74
STARA SLIKA	76
ANĐEO BOLA	78
PRVI SNIJEG	79
PROVIDNOST	80

NEZNANI GROB	81
HERONEJSKI LAV	83
DVA BARJAKA	84
ELI! ELI! LAMÂ AZÂVTANI?!	87
RESURRECTIO	88
ZADNJI ADAM	90
PAMET I SREĆA	93
KAKO JE POSTALA NADA	97
ANGELUS	102
NOĆ NA FORU	105
SAN ILI JAVA?	108
MOJSIJE	110
SUZI ROBLJA	115
JATAGANU	116
GOSPODSKOMU KASTORU	118
PRED KNJIGOM POVIJESTI RODA MOGA	119
SLAVENSKA LIPA	121
MOJ DOM	122
DOMOVINI	124
HRVATSKOJ BRAĆI IZ DALMACIJE	126
NA GRUDI PROŠLOSTI	128
USKOČKE ELEGIJE	130
1. PRISTUP	130
2. SIJELO	132
3. NAŠ ČOVO...	134
4. STARI OPORBENJAK	135
5. ISELJENIK	136
6. VELEBITSKA BAKA	138
7. SIRENIN DRAGI	139
8. TRSATSKA SJENA	140
9. PRED KRALJEVSKOM PLOČOM U BAŠKI	141
10. GUSLAR	143
11. NA OBALI USKOČKOGA GRADA	144
12. OPROŠTAJ	145
TRZAJI (1902) (izbor)	147
ŽENI	147
HIMNA	148
OUVERTURA	149
DITIRAMB	151
ŽIVOT	153
[I] POLAZAK	153
[II] POVRATAK	153
MONOLOG	154
UTJEHA	156
SVELJUDSKI HRAM	158
PROSINAČKO SUNCE	159
AL JE LIJEPA...	160
PROMAŠENA KOB	161
VJETRIĆ VIJE	162

HRIST DJETETU U CRKVI	163
U ZANOSU	164
U ŽELJI LJUBAVI	166
ŠTO ME GLEDIŠ...	167
NOĆI	168
ZIMSKA PJESMA	169
VANI SNIJEŽI...	170
UZDAH	172
PJESNIK I SVIJET	173
AH, SVE JE SANJA PUSTA...	175
MAJALES	176
POGLED NA ZVIJEZDE	177
AH, KAKO GORKO VIRNUH...	178
IZ TRANSE	179
NA KOLODVORU	180
ZATVOR'TE VRATA!	182
MONOTONIJA	183
EXCELSIOR	183
MIR VAM!	184
PJESME (1908) (izbor)	186
<i>MOTTO</i>	186
PJESMO MOJA, KUD SI HTJELA?	187
JA SAM...	188
TAKO JE...	188
PO PUČINI	189
NA BOJIŠTU	190
GROBLJE NA UMORU	190
IZGUBLJENI DANI	192
ŠTO LIJEP SI, BIJELI SVIJETE...	192
TRI POZDRAVA	194
JA MIŠLJAH...	194
NA GOLU SJEDAHA KAMENU...	195
HRISTOVA SLIKA	196
TRIPTIH	197
VIZIJA	200
ZADNJA USKOČKA ŠAJKA	201
NEUVRŠTENI U PJESNIKOVE ZBIRKE (izbor)	206
AH, VJEČNOST SE JE ZVAO ČAS...	206
KO DAŠAK...	207
EJ, NA KRIŽ, NA KRIŽ...	208
U KATAKOMBAH	209
USKOČKA ELEGIJA	211
ALAJ MI SE ČINIŠ VEDRA...	212
NAPRIJED, BRAĆO!	213
PRIVID	214
SLOM CAMPANILA	216

POSTUMA (izbor)	223
IN TYRANNOS	223
U SLAVU JOSIPA JURJA STROSSMAYERA	226
<NAD RASAPOM MOGA GRADA> LIBERTÉ, ÉGALITÉ, FRATERNITÉ! [IV]	228
RJEČNIK	229
ABECEDNI POPIS PJESAMA	234

BUGARKINJE (1885) (izbor)

USPOMENI NEUMRLOGA
AUGUSTA ŠENOE
POSVEĆUJE
S. S. K.

*Si mon vers est trop cru, si sa bouche est sans frein,
C'est qu'il sonne aujourd'hui dans un siècle d'airain.
Le cynisme des coeurs doit salir la parole,
Et la haine du mal enfante l'hyperbole.
Or donc je puis braver le regard pudibond,
Mons vers rude et grossier est honnête homme au fond!*

AUGUSTE BARBIER

USPOMENI AUGUSTA ŠENOEA

Kad još mi dušu maglen veo vio,
Djetinjstva dokle grijali me danci,
Kad cvijeća šar mi svaki trn još krio
I motali se svud još nevin-sanci...
Ah, svud kad milo smijalo se nebo,
I raj kad meni smješkao se cvjetan,
Kad nit sam svijeta ni utjehe trebo,
Već nošah dar, a ne znah - kako sretan!

Izvedljiv vid mi na sve željan pado,
I gledah nebu one kruge tajne,
A lagan uzdah kidao se rado
Pod vedre zvijezde - božje oči sjajne.
Sve mladom vatrom u prsim je vrilo,
I čežnja rasla neznana i neka,
A nijesam znao što se u njoj krilo,
A nijesam znao kakva kob ju čeka.

Polijetah krajem kao leptir šari,
A slatki nemir vio me i vio - -
Sve buji srce, u prsima žari,
Na javi snivah, u sanku sam bdio.
Tajnovit dašak nosio me hitra
U krilo majci i iz krila njena;
Čas sunce tako ponad vode titra,
Čas grana tako dršće prelomljena.

I dođe tren, i mlade ove grudi
Svu tajnu ovu izdisati stale,
Kad pjesmu čuše što im snagu budi,
I moje žice s nje su zaigrale!
Tvoj ganu poj me iz junačkog grla,
I u svijest pjesan prenula me sveta;
To bio glas *Tvoj* - slavo neumrla -
To pjev *Tvoj* bio - diko našeg svijeta!
Poimat stadoh i svoj zanos rani,
Ko pčela po Tvom cvijeću sam leto,
A duši novi svanuli mi dani,
Otkada pjenje slušo sam Ti sveto.
Na pjesmi Tvojoi grudi moje mlade
Odgajale se ko na majke krilu;
Vijek sretan čas mi, kad mi Bože dade
Te Tvoju začuh pjevačicu-vilu.

Ja učio sam na Tvog srca žaru,
Na vatri Tvojoi što je dar s nebesa;

Na divskome Ti jačao se maru,
Gdje plamna duša zemne brige stresa.
Ah, Tebe, Tebe nijesu cijelit znali;
Ti mrtva glavo, pjesniče nam živi;
Poimat kada genija su znali,
Bijaše kasno da se kaju krivi.

Tvoj duh nam trudne noći je žrtvovo,
Zaradit krušca dok je moro danju,
Pod gluhim nebom plamno si maštovo
O ljepšem doba, ljepšem pouzdanju.
Gospoda naša slatkim rajem sniju,
Dok umovi nam znojem slavu pišu,
Vojnici rada krvcu dokle liju,
Prvaci njeg'vi na perju se nišu!

O, ljubljah Te - i srećan sam se nado
Da i mom oku čas će sreća donit,
Da na ruku Ti čelo spustim mlado,
Da uzmognem se geniju poklonit!
I čas je došo i - naopak jao,
Kad vita Tvoja klonula su krila,
Kraj križa Tvog mi korak zadrhta,
Nad grobom mi se želja ispunila!

Nek mir je Tebi! Grob gdje genij snije
Vjekovita je knjiga otvorena,
Preporođeno gdjeno ljudstvo štije
Zakonar svijeta, umom posvećena.
Ah, daj da i ja na toj stazi mojoj
Božanstvu s grijeha ne budem si kriv,
Dok duh se misli uvijek klanja Tvojoj:
Vilovat dovijek, il mrtvovat živ!

HRVATSKOJ

Raskrivaj se, raju, planite, nebesa,
S andeoskog plama u tom trenu svetom,
S nje kad kopren skidam; u prah, vi čudesa,
U prah pred tim boštvom, pred tom ženom spetom!
Suzna su joj lica, o ruku joj visi
Sa krvava gvožđe zardalo znoja -
Takvu li te gledam, tužna kakva li si,
Izmučena majko, o Hrvatsko moja!

Skršenoj na dasci drhturiš li tako,
Kraljice o časna, lijepa i tužna?!
Poduprijevši glavu, trajuć kojekako,
Tu zar, majko, čekaš čas pokopa suzna.
O, zar zbilja kloneš, pa ti usnut valja,
I osjećaš skori grob da čeka tebe - -?
- Lažna ptica kuka: prah da zadnjeg kralja
I budućnost tvoju zanavijek pogrebe!

Ne boluješ smrtno što o žiću dvojiš,
S tegotnijih rana padaš u očaj;
Samo težak uzdah za uzdahom rojiš,
Da si djecu kuneš, srce ti ne daje.
To je srce majke, milosrdna dara,
Mileni i blago kao doba cvjetno -
I to srce, puno nebeskoga žara,
Mila moja majko, ono nije sretno.

Šta ćeš! Je l' da kucaš nesinu o vrata,
Da moljakaš ono što te Bogom patri?
Ah, ta tebi ne bi mnogi od Hrvata
Dao ni da žila otopiš o vatri!
Gotove su ruke da pograbe tebe,
Pod konopac da te preprodadu griješno;
Komu li si majka? mareć tek za sebe,
Osim novca, sve je tvojoj djeci smiješno!

Pogledaj me, majko, gdje preda te padam,
Sretan što te majkom slatko zvati smijem;
Tu u tvoje krilo mlado čelo skladam,
Tu o tvom vratu dug zagrljaj vijem.
Sve je moje pusto, cijelim, majko, plamom
Preda te se spuštam, sve si moje milje;
Jednom dušom dišem - tebi žrtvovanom,
Jednu crkvu imam - tvoje to okrilje!

Tu se mladan kunem: još nas ima dosti,
Prokušanih bijedom, odojenih jadom;
Prokleli smo ovaj život od milosti,
Tebe ćemo dići - ma i krvnim radom!
Do patničkog krsta sve nas oko nosi,
Zapinje o čelo rassetom božanstvu;
Zavidna nam usna krunu onu prosi,
Nek bi tebi bili, On što čovječanstvu!

O, Hrvatsko sveta! kad ću tako za te
Pred žrtvenik klonut čela žarka, vedra?!
I slobode traci kad će da te zlate,
U grobu će mrtva zadrhtati njedra.
Možda za te slave ti ćeš, tugo moja,

I moj uz prah stati i prošaptat tiho:
Snivaj, grob ti čuva majka evo tvoja,
Mrtav si mi ponos, živ mi vjera bio!

A gle, majko moja, dok se ovo bijem,
Daj da s tvog putu nikad ne bih skreno;
Pusti da ti ruke o vrat slatki vijem -
Da tvog srca nemam, jur bih davno sveno!
Ti me tako krijepi, ti me vodi sobom,
Kroz trnje i tamo, slava gdje je tvoja,
Da uzmognem, majko, vragu ti nad grobom
Kliknut: - Zdravo, sretna, o Hrvatsko moja!

SENJU-GRADU

Čelik-značaj, zmaj plamenit,
Kad je gonit crna jata,
Na braniku lav korjenit,
Dižeš nam se, div Hrvata.
Vedro čelo
Kažeš smjelo,
Uskočki si strojan lik,
Kroz vjekove
Stare, nove,
Za slobodu mučenik!

Uz zagrljaj sinjeg mora
Razastro si vita krila,
Tu "orlovih" podno "gora"
Slobodi je kuća bila,
Kad je davni
Uskok slavni
Tu oštrio handžar ljut,
I od mora
I od gora
Odbijao okov krut.

Ko andela lik stražara
Kruna kruni čelo tvoje,
Gdje se Nehaj, slava stara,
Ponad tebe nadnio je!
Ne, moj rode,
On slobode
Nikad nije bio strah;
Vijek joj cio

Vijence vio
Pradjedovski braneć prah!

Sva ti prošlost slave bajka,
Vječnog traje i pameti,
Kad uskočka znala šajka
Moru pričat o osveti,
Markov-lave,
Zmajске glave,
Valovlja ti krvav vir,
Tvojih ljudi
Plamnih grudi
Strašne smrti strašan pir!

Ko "orlovske" kršne "stijene"
Čestita ti krvca traje,
Duše žarke, neskučene,
Tvoje sjeme svud se znaje;
Plam u oku,
Plam u skoku,
Kad se strmi roda vrag.
Otkad posta,
Vavijek osta
Zelen lovor na tvoj prag!

Uz junačke sinke smjele
Vijek svoj viju krasne kćeri,
Krvi zdrave, žarke, vrele,
Materinjoj vjerne vjeri,
Pa Hrvata
Zanos hvata
Uz vila ti bajni roj;
Oko sijeva,
Divna djeva
Ko anđeo sjaji tvoj!

Poput bure s tvojih krši
Uzbuni se slava stara,
Lažna himba kad se vrši,
Da ti bistre oči vara,
Val se stresa
Do nebesa,
Smrt i užas zijeva svud;
Himba pada,
Pjev se sklada,
Opet pjeva žarka grud!

Sputavaju lava jaka,
Lavska duša u njem žije;
Kolju tebe siromaka

Tuda milost, tude zmije,
Al niz krši
Tvoje prši
Povijesti nam zavjet svet:
Vrh grobova
Pradjedova
Ko junak ćeš bit i mrijet!

Senju-grade, stara diko,
Zlatna kruno svih Hrvata,
Duh slobode, tebi viko,
Slavljena se stijega hvata -
Naprijed - s Bogom,
S braćom, slogom,
Vijenac će ti čelo vit,
Kad se rodi
Dan slobodi,
Prvi trak joj tvoj će bit!

NA NEHAJU

Bje noć, kad s gola Nehaju mi visa
Na tamno more mutan pogled pao,
Kad zirnuh okom preko ljuta klisa,
Slobodu gdje je Uskok branit znao
Bje noć, i svuda goli gledah kamen
I disaj slušah rodišta mi draga,
U duši sveti gorio je plamen,
A gorak uzdah proklinjo mu vraga.

I stajah tako - plakat mi se htjelo
Nad kamnom sudbom ispod kamen-grad,
I drhtalo mi tajnim strahom tijelo,
A srce tisuć ovijalo jada.
I mišljah: tako sjećaju se tebe
I tvoje slave nekadašnjeg sjaja,
Kad za druge si, više neg za sebe,
Ti krstit znao i lava i zmaja?

Da, to je prošlo, sad od slave tvoje
Tek djeci tvojoj jedan osta znamen,
Poštenje čisto, kao sunce što je,
I značaj tvrdi neg što živac-kamen.
To zapis svet ti, za njim da mi segneš,
Ta u njem sva ti orlovska je snaga,

I ne boj mi se; pošteno li pregneš,
Ti vijek ćeš svoga odrvati vraga.

Ušutjeh - zanos svladao me mladan,
I snatriv klonuh pod zidine slavne,
Očutjeh, pokoj da me blaži slađan,
I slavlje zgledah posred noći tavnje:
Sve s mora, gora, rod se kupi bratski;
Na povrate je sa krvava pira,
A srca stresa usklik svehrvatski;
To rob se krvlju dovinuo mira!

I prenuh se; sa Nehajeva visa
Na tamno more pogled mi je pao,
I zirnuh okom preko ljuta klisa,
Slobodu gdje je Uskok branit znao -
Pa kliknuh: - Živi, moj uskočki grade,
I tvoja sunce ogrijat će vrata;
Da, i ti svoje prebolit ćeš jade,
I puknut zora slobodi Hrvata!

POVIJESTI SUD

Ajd sa mnom - ja ti krvnu palim zublju
I vodim tebe - prorok svomu puku!
Da pokažem ti skvrn na onom rublju,
U kraljevskih što nekoć sjao ruku'...

Ajd sa mnom! ti si i nas nekoć znala,
Kad rug nas svijeta krstio "barbari" -
Kad zastava nam ne bje u prah pala,
Da sužalost nas uzdahom nadari!

Da, sretnih dana sklesa nama i ti
Na tvojoj samo vjekotrajnoj ploči,
Kad Hrvat bje tek junak nedobiti!
A danas? plač'te, plač'te, moje oči - -

Ajd sa mnom! ja ti krvnu palim svijeću,
Da vidiš samu razval i ginuće!
Ti znaš sve sama - tumačit ti neću,
Kad pojmiš svako oko umiruće!

Na jednu samo ja te sliku putim,
A gledaj: krpa rastrgana to je!
Ti misliš nešto, a gle, i ja slutim,
Baš kakve misli duhom ti se roje.

Ti vidiš do nje trulu onu ruku,
Što s nje nam htjela svete boje zbrisat,
Na zator momu izmučenom puku
Pod slave grb sramotu svim upisat - -
A gledaj sad ju - - - prsti ti su suhi,
Kroz šuplje zglobovi velik crve viri,
A na sve pao zrak je groboduhi -
Gle, to je sve - al u to oko gviri!

Ajd, zublja gori poput rujne krvi,
Krvolik plazi po tih kostih plamen,
Al vrh tog praha, vrh te suhe strvi
Ja čitam nešto - božji kao znamen - -:

Nek viknu vrazi: skidaj glavu, puče!
Nek krvav uzô žrtve stegne, neka!
Al kob se mijenja, tko bje patnik juče,
Tog danas veće druga sudba čeka.

U mrak još tko je bio lancu predan,
S tirani dolje! zorom klikće eno.
I smrviv krunu - on, osvete žedan,
Njen zlatan prašak gazi nesmiljeno - -

Zar stoga gled tvoj tuj se zagledao,
Gdje prorok blata tek bi crva pozno?!
A na taj pogled - krv mi stine, jao -
Oj, povijesti, kol pravedna si grozno!!

VJEKOVNOMU MUČENIKU

Narode moj divni, narode moj dragi,
Srca moga rano, neprebolna boli,
Mučeniče živi i jaganjče blagi,
Nevoljna te duša nevoljnika voli.
Sa ljubavi vruće, sinovske rad vjere
Sunce moje gasne, oči mi se mute;
Sve čemerom ljućim danci se čemere,
Oštro trnje stere pjesniku ti pute!

Il da srećan klikćem? O, moj rode, kada?
Dok osjećam gdje ti krvna kaplja znoja
Poput vrelog gvožđa na srce mi pada,
Mučeniče živi, teška rano moja!
Čuj me, moja tugo, tebi tek se milo
Iz ranjenih grudi svaki uzdah diže,
Ko kad čedo vjerno uz majčino krilo
Plače pa si suze njojzi o vrat niže

I do njenog čela vlažno skreće oko
Gledeć gdje se briga po naborim vije;
Projeo ga život, usjeko duboko,
Crno sijuć sjeme što kukanjem zrije.
Ko taj pogled zdvojni, moja pjesma tako
Do tebe se, tužni moj narode, krili,
I ja ne znam što bih: kleo ili plako,
Što su tvoje ljude - ljudi izmučili!

Tvoja sudba gorka, bolna, zlopateća,
Zar već tebe, tugo, rubu groba vodi?
Kroz vjekove teška, vjekovima veća -
Ah, ako li suza opet suze rodi!
Mučeniče živi, žrtvo sile krute,
Svaka misô na te vrelo mi je jada:
S tebe mjesto cvijeća trovi da'nem ljute,
S tebe žeđom gorim, s tebe ginem s glada.

Pito bih ti sina: čemu bijednik ore,
Čemu crnu zemlju svojim znojem škropi,
Kad mu puna zrna za tuđina zore,
Za neznana vraga kad ju suzom topi!
Reko bih ti sinu: - Trgaj gvožđe s pluga
Pa zaori polje, što slobodom rađa;
Sakuj od njegov oštra desnici si druga,
Neka krvlju brazdi, nek te oslobađa!

Nu mi uhom cvili uzdah sinka tvoga:
Oteše mi i to za harače klete!
Rinuše me, krvni, ispod krova moga,
S materine kose bič se nama plete!
O, bijedniče živi, vijek na nove jade
Opet nove suze mute se i mute;
I biti će tako, dokle nas imade
Što ko tuđi svoje obijamo pute!

Reci: čim bih tebi anđeo spasa bio,
Na utjehu tvoju s blagog poslan neba;
Kad vedrijom pjesmom tješit bih te htio,
Samo srce tuži, samo lijeka treba.
Tek kroz slutnju vidam dan da mora sinut,

Kad će tvoja žena jednom rodit ljudi,
Što će hola orla sa oblaka skinut,
Smrtno zagnat zrno u krvne mu grudi.

Nije ljudska suza da se po njoj gazi,
Već ko sjajna zvijezda da u zvijezde plane;
Ni poletna misô da po zemlji plazi,
Već da šine hrla ko munjevno tane.
A u tebe suza i misli imade,
Da u prijestô sjedne, srce tvoje vrijedi:
O, moj rode, u tom sve su moje nade,
Pa sve kad mi trne - tvoj mi sjaj ne blijedi!

MALENIM VELIKANOM!

Silni ste mi - silnija još vam cijena,
Da se vječnost tužiti nigda neće
Na smrt vašu, niti na trulež skori
Imena vašeg!

Vi, oj, što se kažete meni maglom,
Zar je vaša zaborav toli jaka,
Te ne znade, divlje da svijetlo traje,
Grobi dok gniju?!

Ja se mržnjom ne rušim na vas; vi ste
Preduboko mojega ispod suda,
Košto i trn silenog ispod hrasta
Prenisko plazi.

Vihar silni polomi hrast, a trna
Dirnut neće, pobjedu ipak pozna,
Skršiv jače, znade da trgnut može
Slabiji korijen.

Zalud ćete prezirat milost kličuć:
Još smo živi! oluja huji dalje - -
Kreket barâ gubi se, kada svemir
Gromovi grmi!

Ajd - nek bude - gromovlje će ušutit,
Da se može počuti šapat slabi;
Kaž'te meni - - šutnja je, jao, riječ vam,
Šutite samo!

Ej, na svojih prsiju i slabičak
Križić prti - svilena nit ga nosi,
Al na leđa prima ga samo čovjek,
Visi o trudu!

Niti korak objesti neće odat
Svjesne duše; drukčije sjaji sunce
Negol' ono čime sa žižak puni
Žena sirota!

U čem dakle vaše se plemstvo kaže,
U čem sila, što bi vas digla zvijezdama;
Lavlji vuci, ali i zečji lavi,
Tko ste i što ste?

Sramite se, narodi nisu slijepi,
A da ne bi poznali što je sokol,
Što je sokol, što li je opet gadna
Velika sova!

Divi moji, slučajno da ne zapeh
O crvotoč, ne bih ni crva znao!
Eto, tako upoznah silu vašu,
Znate l' što vidjeh?

Vidjeh da je zloba naravljju sile,
Srca vaša kamen su onaj crni,
Što se kopa gorućem paklu iz dna,
Da vam je srcem.

Ej, ta zlobe osveta nije hrabrost,
Kojom porod lavica zdvojna brani,
Već mi ona naliči vučjem zubu,
Mlade što kolje!

Silni li ste - dostojno snage nije,
Da se ona malenim crvom sveti;
Jeste l' slabi - jalovi tad vam trudi,
Osveta smiješna!

Što ste, dakle, sileni divi moji,
Jeste l' za to da vam se razbor smije?
Što ste dakle - vragaovi ili lutke,
Podli il smiješni?!

NA ODRU STAROGA LJETA

Čuti ćeš sud gomile...!

PUŠKIN

Još mlad i zelen - a već sâm -
Na trošan mi je stolac pao;
Bljedolik svjetla drhtav plam
Po licu mu se nujit stao...
Bijaše pjesnik - krvi kap
Baš svaka mu se pjesma zvala,
Bijaše pjesnik - suzâ slap
Bje sve što j' pjesma njemu dala!
Ah, cijelom srećom svoga vijeka
On harač svojoj plaća vili,
Dok stupa stazom gdje ga čeka
Užitak kad ga zemlja skrili!
Ah, cijelom srećom, al još nigdje
On nije kleo kobi svoje,
Ta znao je gdje se vječnost zide,
Da tuj i tjemne krvavo je!
Bijaše pjesnik, al ne taj
Za slavom samo koji hlepi,
Već onaj koga sladi vaj,
Jer sreća braće mir mu krijepi!
Bijaše pjesnik, ali ne
Na nakovalu stih što kuje;
Iz čaše kaplje rumene
I rujnu zoru prorokuje!
Bijaše pjesnik, ne od onih
Što vilu znaju uz pun džep
Pa kliču: živ'te, milioni,
Kad praska vitih boca čep!
Osvitkom onda drugi dan
Iz čađavih se jama vuku
I plaču: ja sam nevoljan,
Al prorok nade svomu puku.
Od vjerovničke bježeć hrpe
U osaminu zdvojni srnu
I ondje tuže, ondje trpe,
Te kolijevku si kunu crnu!
Na grob si strašnu kletvu rote
U skute krijuć trošno lice -
U sanji bijedne su sirote.
U zbilji - proste kukavice!
Da, kukavice, krivac tko je,
Da bile su im slabe snage;
A pjesnik, čovjek duše blage,
Okrijepit žudi milče svoje!

Da, kukavice - gdje je grijeh
Što uveče smo puni duha,
Što uveče se ori smijeh,
A sutra - niti kore kruha!
Ej, silnog su im pjesme dojma,
Kad rađaju se, pjesnik kleca!
I padne - proza nema pojma,
Kol pjesme zlobna jesu djeca!
Bijaše pjesnik - takav ne,
Već pravi boštvu svom svećenik
I trijezan čovjek i trpljenik
Od utrobe jur majčine!
Odojio ga prijedor suh,
Odgojio ga vječni boj,
Othranio ga skrban kruh,
Napojio ga mrzli znoj...
Je l' slučaj il je kob to bila,
On osta gladan, osta sâm,
I baš kad ponoć muklo bila,
Bljedolik mu je drhtno plam,
I on se prenu - - to bje čas,
Budućnost kada prošlost srazi,
Kad prerada se život vas,
I novi tok je novoj stazi,
Aj, on se prenu - noći *one*
Vjerovao je boljoj sreći,
A danas čute prsi bone,
Da jad je njegov sve to veći.
I mislio je, kud se sve
Jur moto nije, da se spasi,
I kako nade zginuše
Ko skršen čamac u talasih.
Aj, mislio je, kleo nije,
Tek pitao je: zašto tako?
I plakao je, gorko plako,
Baš ko da nebo suze lije,
I nepogodâ cijeli red
I zamrznulih nada led,
Trpljenja povijest, listak bolni
Pred njegovom se suzom javi,
A na taj udes neumolni
I mozak mu se zakrvavi.
Priklonio je čelo svoje,
Na papir teška kaplja kanu,
I pito se je: rane moje,
Koj' lijek vam ovim ljetom svanu?
I pitajuć se, plač ga smota,
Ta gine ljeto i - sirota.
Još mlad i zelen, a već sâm,
Na trošan mi je krevet pao;

S daleka sijeva pjesme plam,
A on na slami drhtat stao - -
I snilo mu se, ne bje san,
Već suzom mu se miso krala,
I duša mu je uzdisala,
Mahnitao je nevoljan -
Drhtureć sve je jade zrio,
Što jur ih davno pregorio,
I gledao je redom, redom
Za jadom bijedu, jad za bijedom -
Čuj, još mu tužno srce para
Nad odrom sreće gorak plač,
A zveka kuke i grobara,
Aj, kolje, kolje kao mač!
Al minu sve, a ljuta glad
U utrobu se vlačit uze,
I tō ga prenu: što ćeš sad?
On pitao se sve kroz suze.
Da, što ćeš sad? ta skrbit, radit,
Uživat svoga lica znoj,
Poštenim krušcem život sladit,
Pošteno rvat dužni boj!
A jur ću - misli - naći gdje
Božansku dušu, uzor koj',
Da spozna misli poletne,
Da spozna plamni zanos moj!
I misleć tako, u svijet zađe
Plamenit, lakom sve na trud,
Al - ledna srca svuda nađe
I okorjelu, tvrdu grud.
Ni to ga nije mlada smelo,
Ta srce mu je uzavrelo;
A vatru srca led još budi,
Na vatri će se ona sleć,
Pa nek se kora zimom zgrudi,
Pod krutim ledom val će teć!
I prevareni plamnik mladi
Skamenio se časak jedan,
Snenadili ga novi jadi,
Ah, o tom nije snivo bijedan.
I stajao je tako dugo
Ko očajnik na pakla vratih,
A onda šapnu: traj mi, tugo,
Tek nemoj mi se zdvojnost zvati!
I sjetio se na žar prvi,
I sjetio se slatke brige,
Kad on je nekoč burne krvi
Sveznadarke si listo knjige,
A u njih zlatno bilo ime
Baš sjajno ko i alem čist,

I on si usni da je njime
Osvjetlo Bože rajski blist.
-- Da, k njemu idem, zdravo da si,
Ti moga srca diko prava;
Oj, ti me pojmi, ti me spasi,
Sirotu, što te obožava!
I krenu pjesnik - grud mu bije,
Nedoželjen se uzdah vije
U hladni onaj svjetski zrak
I pliče po njem, strijele trak
Ko da si ledom traži pute
Bez groma, ta još usne šute,
Jer rekoše mu da za sada
Gospodin zborit "nema kada".
A kad se vrati za čas koj',
Uvedoše ga, Bože moj -
Za prviput je onog zgledo,
O kojem prosni mladost svu,
Ko mladić i ko slabo čedo
O svojem snatreć uzoru.
Bijaše muž to stasa krepka,
Trbušak bje mu teret vas,
Pod vratom meso - baš ko klepka;
A svakoj zgodi priklon glas.
I dok je drhto pjesnik mladi
U dobi kad se suze rone,
On otresnu se: kakvi jadi
Pod *njegov* krov ga danas gone?
I trznuo se vilin brat,
I jeknulo mu srce jadno,
To bilo njemu prvokrat,
Što sluša boštvo, pa tol hladno!
Al što je mogo, pjesmu pruži,
Svom uzoru ju na skut pusti,
A on ju okom zaokruži,
Pa službeno si nabra usti...
A - tako, pjesma? kako spazih,
Imade štošta tuj posrijedi,
A pamti: svatko neka pazi,
Da svojih "viših" ne uvrijedi!
I ja ti nekoč, mladče moj,
Baš bijah tako lud ko ti
Pa mislio sam život svoj
Žrtvovat vječnoj oluji;
Al - vijek se mijenja, pa i ljudi,
U praksi ti se učit treba;
Te sad ti i moj razbor sudi,
Da trbuh ti je kutić neba!
Ta gle, na primjer - pjesništvo,
To ludost ti je, dijete moje,

I moli Boga da to zlo
Sad odvali od glave tvoje!
Na, gledaj samo - što ti j' bolje,
Da za druge svoj tupiš duh;
Ti jalovo mi oreš polje,
A - tim si nećeš steći kruh!
To sad ti velim, a ti pazi,
Po drugoj da mi kreneš stazi,
Jer inače ću cijelom brigom
Ja morat gledat što mi radiš,
Da jošte kakvom ludom knjigom
Med pukom bune ne sagrađiš!
A sada, zbogom - zadnjokrat
Još velim, daj se ti osvijesti
I - do bijesa - već jedan sat -
Zakasnih - zbogom - idem jesti!!
I uminu ko živi glad
Na vrata finih od stakala,
A sve što začu pjesnik mlad,
Bje mljesk još njeg'vog ideala!
Aj, da ste znali kakva bo
Tad u srce se njemu upi,
Zagrabiv čelo plameno,
Na vrata bijedni mladac hrupi -
I jurio je svud i svud,
Dok u srcu mu vrio pakô,
I nije znao na pô lud,
Bi l' smijo bi se, bi li plako?
A tko da pojmi, tko da zna,
Baš prevarena duša što je;
Joj, srce ti je Golgota,
Kad izdaše te nade tvoje!
I bezutješan, kad je sâm
Uz plamen svijeće drhto žut,
A na srcu ga stisko kam,
Po mozgu huj se vio ljut,
Pa suzom kad je jade piso,
Utješljiv uza nj pjevnu glas,
Blagoslovna ga uzni misô:
Posvetit knjizi napor vas!
I prosniv cijelu božju noć
U pjesmi novog svoga kroka,
On drugog dana vedra oka
Osnutkom novim tegnu poč.
Oj, koli milo njemu bje,
Kad slušao je pisca stara,
Gdje duše plamne, vatrene,
Sve milo s njim se razgovara;
On pričao mu borbe svoje,
On tješio ga neka radi:

Krvav'te, sinko, čelo svoje,
Jer patnja diže, patnja sladi!
Ja vidim da vas vila obra,
Da budete joj borac nov;
Oj, pjesništvo je majka dobra,
A život njen je - blagoslov!
Al pamtite, nek značaj čvrst
U vami žilje svoje plete,
Ponesi najpre sâm svoj krst
Pa onda viči: trpi, svijete!
Ne vrijedi mnogo prazna vika,
Kad sâm na svoje geslo pljuješ,
Na stazi tad si značajnika,
Kad vlastit zakon i sâm štuješ!
Talenat tek se ondje taji,
Poštenje gdje je prije hljeba;
A genij time ljepše sjaji,
Čim manje traži, manje treba!
Al kad je u vas toga duha,
To ostajte nam vjeran brat;
Gorčinu spoznav knjižnog kruha,
Još slatkim ćete njega zvat!
Da, to mu kaza pisac star,
A u njem nova vatra planu,
U žilah strujnu novi čar,
Na oku zanos suzom svanu.
I radio je, pjevao je,
Slavuljak sad je, sada grom;
Kroz pjesmu mač mu sijevao je,
Bje potres drijemu, zlobi slom.
Al - oj, ti žaru srca, muko,
Tko ne bi nujnim glasom kuko,
Kad vidi iskren da mu j' trud
I korist braći - vječni san,
Pa ipak hladnu onu grud,
Za koju misliš noć i dan!
Oj, piši, pjevaj, suze toči,
Uskraćuj sanku samom sebi,
Uz slabu svijeću gubi oči,
Ta zginuo bi, kada ne bi,
I reci onda: evo sad
Ja pružam vama knjigu ovu
I ja se nadam živ i mlad
Još svoga rada blagoslovu!
Pa kazat će ti: man' se sanja!
Naš narod nije stvoren za to,
Tuđinstvo dneva svakidanja
Unaša međ nas suho zlato!
Oj, Bože, eto tim te krijepe
I tim ti jare božji plam,

Mniš: svuda naći duše lijepe,
A našao si leden kam!
I plače, plače vjeđa mnoga,
Književnost kad nam mladu zrije,
Gdje klecava joj klone noga,
Jer mnogi rade tuđe grije!
Ah, otrovani niski duh
Još molit moraš svjestan rada,
Da isprosiš si dnevni kruh,
Da ne umre nam vila s glada!
Aj, grozno to je - pjesnik kriknu
I klonu čelom na tvrd log,
Ko ranjen lave svijest mu riknu
U pravednosti gnjeva svog.
S daleka negdje pjev se širi
I glazba mami nošku laku,
A njemu na log mjesec gviri
I čestita mu sreću svaku.
Ha sreću! šapnu prezirno
I sklopi oko krvavo,
Jer gluha noć je - gasne svijeća,
A pjesnik drijemlje: što je sreća - -
Poljubio mu vjeđe san,
A pred okom mu svano dan
I škripnula su trošna vrata,
A sjena neka njemu kroči,
Pa bujnom kosom vala zlata
Krvosuzne mu utre oči.
A on ju gleda - sve, ah, svoje
Žrtvovao bi za taj čas,
Ta ono slatko milče to je,
Za kojim gine vas i vas.
On slušao ju što mu zbori
I kako sve mu jade briše;
Anđelak - misli - sad ga dvori,
Božanstvo - ćuti - tuda diše,
I kao prorok čist i svet
Govorila mu ljubav mila:
Osvijestit će se i naš svijet,
Veličat će se naša vila!
A gdje se lovor milo vije,
I blagim hlatkom ondje plodi;
Za knjigu samo neka žije,
Za knjigu tko se na svijet rodi.
Književnik tad će moći naš
Ne strepeć da će mrijet bez kruha,
Slobode svoje štujuć čas,
Razvijat krila svoga duha.
Pri ralu ori, a pri peru,
Od pera živuć, čuvaj vjeru!

Umuknu djeva, minu san,
I zginu što je on maštovo,
Kroz malo okno sjaji dan
Čestitajuć mu ljeto novo!
A pjesnik, hladeć čelo vruće,
Tad desnicu si na grud stavi
I mireć srce još drščuće
Oćuti božji zanos pravi...
I pitajuć se: sreća što je?
Na djevicu se onu sjeti,
Al spomenu se kobi svoje
I plakao je, Bože sveti,
Na papir žut mu suza kresnu,
U suzi suzna kipi misô;
Aj, svijet ti samo čita pjesmu,
Al ne pita se čim si piso?!
Al neka živi pjesnik moj!
U kušnji samo duh se jači,
Junake rađa samo boj,
Do zapećka se slabić vlači!
Ta danas plačeš suzom jada,
A sutra suzom boljih nada,
Tek jednu vjeru genij zna:
Za narod radi i u znoju
Poštenjem vjenčaj dušu svoju;
Da, tô je lovor lovorâ!

PRIMORKINJI

[I] PJENA MORA...

Pjena mora - bijele grudi tvoje,
Sitni biser pod koraljnim usti,
Glasak milen - ko da vile poje,
Kad se na žal bajna večer spusti.

One oči - tajna su dubina,
Onaj odah - ko da lahor diše,
Pa se, dušo, vodena modrina
Tajnim šaptom razdragana niše...

Tvoja mladost - nebo otvoreno,
Drhtaj sunca povrh vala zlata;

Moja nada - jedro polomljeno,
Moja sreća - za pjenu se hvata!

Vienac, 1884.

[II]

OJ, SANČE KOLIJEVKE...

Oj, sanče kolijevke, oj, srećo djetinstva,
Gdje si sada?
Ti, prva ljubice mog prvog proljeća,
Veneš mlada!

Ti veneš uboga, jur toli zarana
Mrazom klonu;
A komu ostavljaš, tol rano srvana,
Nadu onu?

U njenu htjede grud svog milja nježni cvijet
Željno stresti...
Aj, veni, cvijete moj, ta nekom će te svijet
O križ splesti!!

[III]

MOĆ ZAGRLJAJA

Daj da tisnem cjelov na ustanca vrela,
Ovijmo si, dušo, ruke oko vrata!
U ljubavnom plamu svetog kod propela
Molimo se tako za trpećeg brata.

Moje čelo mračno na grud ću ti svinut,
Slušati ću kako srce kuca tvoje;
Suza će se moja u prah tuj rasplinit,
Ljubav će ju svetiti na spas braće moje!

Gledat će nas zemlja zagrljene tako,
Anđeli će poznati boga vrh bogova,
Budit ćemo mrtve, ta zar ne bih plako,
A na tvojih njedrih, suzom blagoslova?!

TVOJ VIJENAC

Moj oltar - to je tihi dom,
A povijest - evanđelje;
Tuj prvim, dušo, zavjetom
Posvetih svoje želje.

I ja ti rekoh: za tebe
Žrtvovat sve ću svoje;
Al znaš li čim ću najljepše
Ovjenčat čelo tvoje?

Kad grmne prva smrtna cijev
Ko trublje glas nad grobom,
Kad bljesne mač i vatre sijev,
Ja dijelit ću se tobom!

Do polja poč ću bojovna
U četi osvjetnika;
A ti ćeš ostat mučena,
Ta - žena buntovnika!

Nad glavom će ti psikat rug,
Urlikat će ti zvijeri - -
I smijat će se da te j' drug
Baš izdao na vjeri;

A ja ću jurit razbojem
Ko osvetničko zrno...
Il da se vijenca dovijem,
Il da bih u grob srno.

I neću mislit kako ti
Tim ljuće jade snubim;
Ja želim, dušo, muku ti
Baš zato - jer te ljubim!

Na oštar ću te navest trn,
Na krvav put junaka,
I ti ćeš kušat udes crn,
Al - ti ćeš biti jaka.

Zanosit tvoga srca čar
Veselit će se gladu;
A od mene će bit ti dar:
Što ostavih te jadu!

Pa - kad te prijeka srva kob,
Kad smrt ti bude plaća,
Oj, možda, dušo, na tvoj grob
Oholit će se braća!

I pisat će ti zahvalu:
Bijaše žena svijesti;
A od tog krunu dičniju
Ne umijem ti splesti!

IZABRANE PJESME (1898)

VILI PJESME

O, ta nemoj pustit mene,
Med svojima nemam svoga;
Nemam nikog doli tebe,
Svoje vjere, svoga Boga.
Pred tvoje sam noge pao,
Da ti dvorim, dok me traje;
Pelenom se ovjenčao,
A sve mislim, lovor da je!

O, ta nemoj pustit mene,
Pa da svisnem u samoći,
Pa da srćem poput sjene
Jadni slijepac slijepom noći;
Već mi nosi tajnu tugu,
Dušu moju po vedrini,
Kroz šarenu gdje se dugu
Svijet ovaj rajem čini.

Dok progledah, sitno čedo,
U kolijevci brbljajući,
U oblak sam tebe gledao,
Kud me smâmi titrajući,
Gdje u carstvu priče šarne
Mali bogo sanjâ plovi;
Ljuljkaju ga pjesme čarne,
Lepet krila serafovih.

I plako sam s tajne želje
Svoje čežnje ne znajući;
Drhtalo je srce tako
Tvoje nebo gledajući;
A kad dođi gluhi sati,
Trzavo sam snivo tebe;
Pitala je čedo mati:
Što ga boli, gdje ga zebe?

- Što me boli, majko moja,
Ni danas ti ne znam reći;
Samo ćutim, majko moja,
Sve to ljuće da će peći!
Što u srcu, majko, peče,
Nije, majko, rana laka;

Čudne boli, što se liječe
Onim smiješkom sa oblaka!...

O ti, suzo svih srdaca,
Kad s pjesničke želje ginu:
Sjajni trače, što ga baca
Toplo sunce u prazninu;
O ti, koju srce voli,
Slatka vilo sladnih ussti, -
Neka peče, neka boli,
Samo ti me ne zapusti!

Bez tebe sam mrzak sebi,
A uza te svemir grlim,
I kad dignem oči tebi,
Ko po cvijeću trnjem hrlim.
Zvijezde su mi oči tvoje,
Munje tvoji osjećaji,
Srce tvoje - sunce to je,
Što srcima dobrim sjaji.

Gle, ja ne znam sreće steći,
Ne znam puzit, a u prahu;
Ne umijem ništa reći,
Što nij' srcu na uzdahu!
Mnogo se je, vilo, oko
Narugalo već budali;
Jedni, što su previsoko,
Drugi, što su nisko pali!

Al što marim, gdje se smiju,
Il preziru ili škode,
Kad me tvoje misli griju,
Kad me tvoje zvijezde vode, -
A kada se srce cijepa,
Onda boli melem ištu,
Gdje ti dišeš, vilo lijepa,
Kroz prirodu na nebištu.

O, daj vatrom s toga neba
Istine mi pali ussti,
Anđeoskog daji hljeba,
Ne zapuštaj, ne zapusti,
Da sa kama hladna, gola,
Tvojim prožet zborim žarom
Uzdižući kupu bola
Bogu pravde pred oltarom!

Vienac, 1891.

IDEALI

Tajna večer, topli osjećaji,
Lagan vjetrovi, suhi uzdisaji...
A maglica tanka, laka,
Milo trepti, milo sijeća, -
Vrh valovlja i oblaka
Eno traka mjesečeva,
Pa im šapće, što sve nebo sniva,
Kako suza sjajnom zvijezdom biva...

Sveto nebo, i vi iskre male,
Kažite mi, šta ste zadržale?
Sjećate li se časa mila,
Kad sam bio čedo malo,
Pa bi - čedo - majci s krila
Na nebesa pogledalo,
Mazilo se tepajući tada:
Ja bih, majko, onu zvijezdu rada!

Ide vrijeme: zvijezde zapadaju,
Vrata raja brige zatvaraju!
Žeže sunce, želiš hlada,
Al ti želja gladna mrije;
Ah, nikako i nikada
Stignut, kud ti duh se vije
Pa u vise neizmjerne leta,
A iz tijela u ponor sapeta!

A na umu, ah, toliko snova,
Cijelom svijetu dosta blagoslova;
Srce kano sveti plamen
Pred žrtvenik ljudskom rodu,
Čvrsti osnov, stojni kamen
I prijestolje za slobodu,
I krv živa nek se u prah gubi,
Ustreba li, da se tako ljubi!

Čiste želje - ko vi, zvijezde sjajne,
Nedohvatne - ko i vaše tajne!
Vi, alemi vasiono,
Gledate me čudno, je li?
Ko blažene noći one,
Kad sam majci o vrat bijeli
Mazio se tepajući tada:
Majko, ja bih onu zvijezdu rada!

Vienac, 1890.

U PONOĆJE

Na podbule vjeđe težak sjeda san,
Ko na lice da se crni veo sklada,
Kroz nemirne sjete osjet sumoran,
O, kako bi duša zaplakala rada...!
Spominjem se, majko moja,
Prvih zvijezda, prve zore,
Anđeoskog milopoja,
Kada šarne priče zbore.
Spominjem se rajske sreće,
Dok ne znadoh, što je zloba;
Al i prve smrtne svijeće,
I što vidjeh: prvog groba!
Mnogu noć sam mutna srca čeko - -
A do zore? Uvijek daleko!

Iz daljine šušti tajni uzdisaj,
Lijena noć se vlači zlokobrlomu satu.
U dremovnu oku drhtav trepti sjaj,
I preda se zurim kroz maglicu zlatu...
Spominjem se ljudskog grijeha
I bestidne, jadne jave
I odurnog grohot-smijeha,
Gdje nedjela svoja slave!
Klicu zgazi noga kleta,
Al oprost, Bože, krivim;
Tek mi ljubav osta sveta,
Za nju moram ja da živim!
Za nju dišem i uzdišem sveto...
Gdje si, danče? Istom ponoć eto!

Tihim sankom snije davno svuda sve,
Mojim vrućim mozgom palucaju srsi;
U budućnost kad se misô navrne,
Ko da rika lava na ove će prsi:
Što će zanos tih njedara,
Bogoduhe duše znamen;
Što li iskra božjeg žara,
Što vječite pjesme plamen?
Aj, što mari svijet za muku,
Kad pjesničko srce vrije,
Kad ne može smrznutih ruku
Na toj vatri da ogrije!
Gusle uzmi te svijetom prosjači,
Pjesmom ljubi pa zaturen plači!

Gluha noći moja, crna ti si kob,
Kad nemoćno srce tuđe jade kaje,
Na velikom čuvstvu mekan stere grob,
Kuda bolna duša svih patnika staje!

Odreci se mirna kruha
Pa se kreni svijetom borit;
Kad te kora nađe suha,
I tu će ti gorkom stvorit!
Nek su pakô njedra tvoja,
Nek si žrtva svač'jeg bijesa,
Onda si mi, tugo moja,
Pjesnik, pravi sin nebesa!
Vapi zoru, da sve srce puca,
I vijek slušaj, kako ponoć kuca.

Ponoć kuca... muklo kobni bje bat,
Iz valovlja ko da utopljenik cvili,
I dok srećni sniju, u dremovni sat
Moj se uzdah lako pod nebesa krili -
Teška li je, trnja puna
Ova staza, kud mi poći,
Za svu ljubav cvjetna kruna
Svrh mene će kasno doći!
Moga vijeka cijelo cvijeće
Svezati će dobri ljudi
Uz voštene, smrtne svijeće...
Pa i na tom hvala budi!
Čekat ćemo - i dosad sam čeko,
Tek je ponoć, a zora - daleko...

KAD MI KLONE...

Kad mi klone hladno čelo,
Kad dogori svijeća moja,
Kad mi mrtve oči sklopi
Samilosna ruka koja -
I kad tuđa suza čija
Oplaće mi puste dane,
Braćo moja, ljudi moji,
Smilujte se onda na me!

Kopajte mi mirna groba
Na brežuljku u slobodi,
Pospite ga sitnim cvijećem,
Kojim svježa gora rodi.
Spletite mi vijenac zadnji,

Što po rosi ranoj miri,
Da po njemu rado panu
Male ptice i leptiri.

O, te ptice i leptiri,
O, taj dragi svijet mali,
Stoput su me, stoput su me
Nesuglasna razdragali.
A ja sam ih rado gleda,
Tepao im pjevajući,
Ljubio ih kano ropče
Za slobodom uzdišući.

I kad čuju mlade mome,
Okle živa pjesma zuji,
Veselo će tamo doći,
Gdje su leptir i slavuji -
Ah, ja ne ću ništa znati;
U pepelu okle žara -
Al nek pjeva, nek se širi
Svač'je srce sred njedara!

Nek se pjeva, nek se grli,
Nek se lako kolo vodi;
Ne bojte se zlobna svijeta,
Njega nema u slobodi.
A čemu vas za njeg briga,
Čemu vam se patit s njega?
Ljubite se, dok ste živi,
Da ne mroste željni svega.

I ako se desi negdje
Kakva bijeda bosa, gola,
Što je svijet hladno goni
Iz svog tora, iz svog kola,
Grobu momu neka dođe,
A ja ću se molit Bogu,
Nek me pusti stati malo,
Da mu nešto kazat mogu.

Reći ću mu: Što si došo?
Nemam hljeba, da ti dadem,
Nemam krvi, da te grijem;
Ta ni sebe ne imadem!
Krova nemaš? Lezi amo
U moj ovaj krevet mali,
Da dijelimo i to zadnje,
Što su meni ljudi dali!

Vienac, 1891.

PJESMA MOJE SREĆE

Blago onom koji ima zlata,
Mnogo zlata, mnogo srebra bijela,
Pa još koji križić oko vrata,
Pa još koji vjenčić oko čela!

Blago onom, koga rese časti,
Pjevaju mu topovi i zvona,
Blago onom, komu je u slasti
Svijet cijeli šumna plesaona!

Blago onom, te u tihoj noći
Samo gali pune želja grudi;
I dok sanja, kad će draga doći,
Već ga draga cjelovima budi!

Blago vama, stoput blago svima!
Šapćem crno nebo gledajući;
Blago vama, među umrlima
Odabrani, slatko pirujući!

Meni nema časti niti krune,
Nema zlata, srebra nema bijela;
Imam grudi uzdisaja pune,
Crne brige sjede ispod čela...

I vlačim se kroz vesele čete
Kao nešto, što za ljude nije;
Misô mi se ko sirotno dijete
Od kutića do kutića vije - -

I korim se: još je jada dosti,
Više, više neg sam suza lio:
Prosjak traži na smetištu kosti,
Što gospodski pas ih ostavio!

I ja rado gladnoj onoj sjeni
Suzu brišem, i srcu je lako;
Blago vama; al kako je meni,
Vama nikad neće biti tako!

Vienac, 1890.

ZAPAD SUNCA

Srce šuti -- tone zvijezda sveta
Ko da mrije mrtvac dragi,
A lahorak kano uzdah blagi
Pozdrav mu je svijeta --

- O, što vidje, zvijezdo žarka,
Kuda li ti traka pade,
Osuš li suzu koju,
Ogrija li čije jade?
O, sve site i sve gladne
Tješio ti cjelov vrući,
Pa je li ti žao svijeta,
Zadnji trače umiruć? -

-- Je l' mi ovog svijeta žao?
Ta gledim ga kroz eone,
Moje trake vjekovima
Kroz žile mu krvcu gone,
A ja jurim, kud me nosi
Moga puta vječna meta,
I ti pitaš: je l' mi žao,
Je l' mi žao ovog svijeta?! --

- Da, ti juriš bezdnom vječnim,
Al ti si nam svjetlo dao,
Al ti si nas svojim žarom
Iz mrtvila podigao.
Kroz prirodu život diše
Tvoj plameni cjelov vrući;
O, je li ti žao svijeta,
Zadnji trače umiruć? -

-- Je l' mi žao ovog svijeta?
Ni ne vidim mrve lake!
Ne voli mi žarkog sjaja,
Povija se u oblake!
A kad prodrem oblak gusti,
Rasplinem ga u etiru,
Onda vidim gdje se puši
Krvna ljaga u svemiru! --

- Da se puši, vidim i ja;
I ja gledim s tvoga neba,
I ja krv bih svoju dao,
Nek se puši gdje je treba;
Ta krvca je prva žrtva,

Idealu što se pali,
Med zvijezdama da bi jednom
I mi ljepše zasijali! -

- - Krv tu gledim kroz eone
I sve slušam vapaj ljuti;
Svemir šuti - vama nije
Dosuđeno počinuti.
O, što li je igra vaša
Tek u gvožđe i olovo?
To vas pitam, to vas pitam,
Jadno pleme Kainovo! - -

- Pitaš što se čovjek pati?
Kako komu vjetar dunu;
Kako koga rodi mati,
U krpama il - baršunu!
E, to mu je patnja ljuta,
E, to mu je borba cijela;
Više pravde, više kruha
I slobode i vidjela! -

Srce zape... tone zvijezda sveta
Ko kad mrije mrtvac dragi, -
A lahorak kano uzdah blagi
Pozdrav mu je svijeta.
I gledam ga, gdje pod obzor tone -
- O, je li ti svijeta žao? -
U mom oku trak mu zadrhta
Kano pozdrav vasiona.

A sa zlatnog zapadnog vrhunca
Bijela mi se vila smije;
Čujem pjesmu sfera nebesnijeh
I tješi me pozdrav sunca.

Kako tone veličajnim mirom,
Kako vedro zadnji trak mu blista!
Ko ideja vječita i čista
Carstvuje svemirom...

I kad crne oblačine guste
Strme preda nj leđi blatne,
Onda junak sa tetive zlatne
Oštru strijelu gromom pusti.

I razvedri i u život budi
Kano oko, u kom ljubav vrije,
Sa nebesa slatko nam se smije
Pa prirodu ljubi.

Tako i ti, komu žarka krvca
Grije košto božja zraka,
Rastjeravaj tamu od oblaka,
Podaj ljudstvu svoga srca!

I kad si ga gladna nasitio,
Uminut ćeš tiho, veličajno,
Košto mine ono sunce sjajno
Ogrijavši neživo i živo!

A iz tvoga groba
Rodit će se drugo sunce novo;
Tvoja žrtva - stvaralačko slovo -
Dizati će novo doba.

I rod ljudski slobodnoga duha
Cjelivat će vila bijela:
Vila pravde, ljubavi i kruha
I slobode i vidjela!

Pobratim, 1892.

MRAMORNA VENUS

Divna je bašta - ko istočna sanja,
Što hašiš je prede i ljubavna mâma
I paome šuštaj i tajna mila,
Skrovita negdje kraj Ganga i Nila.
Divna je bašta - njoj u srijedi
Cjeliva mjesec mramor blijedi:
Boštvo ljepote punom u jeku
Kanda si uda kupa u mlijeku.
Kroz toplo noćno magleno velo
Sav svijet puni bujno joj tijelo.
I tko je vidi, krv mu se grušta,
Pod grlom žarka staje mu duša
I srce staje i trne noga.
Pod plaštem noći - svodilje tajne -
Čuti je često uzdahe vajne:
O, vrati mi mir moj i Boga!

Tamo sam i ja nekada upo...
Ah, i od tada mnoga me zora
Srvana nađe kraj mramorna stvora,
Gdje plačem - skupo!

A lik joj gordi sjajem kristala
Ponosno u noć mliječnu se koči,
Pobjedno u me upire oči
S kraljevskog pijedestala - - -

- - - Ta bijah pjesnik - upola luda;
Sitna mi bila rođena gruda
I usko leglo sred majčina gnijezda,
Pa htjedoh sjesti na stotinu zvijezda!
Šta obzor tijesni i zemske međe,
Šta vedrog neba krugovi plavi?
Vjetropir sve to pjesnički pravi
Odjednoć strpa pod vjeđe!
Pjesničku brižno smotah prtljagu,
Cjelunuh zemlju - majčicu dragu,
Strpah u kovčeg sve ideale,
Spustih još jednu suzicu bonu,
Ne znam od zbilje ili od šale
I ... digoh se u balonu!

... "Zbogom, vi zemske prašnjave ceste,
Evo se sunca mašam;
Za mene jeste više i nijeste,
Svemirski građanin ja sam!"
I dok to rekoh, kolo me ovi
Novijeh, drukčijih bića,
Klikujući: Ajde, građane novi,
Kušaj i našega žića!

Ne rekoh ništa, nikog ne pitah,
Tko je i okle i gdje je;
Tek mi se cijela pričini svita
Ko apsolutne ideje!
Oh, tamo nad zemljom prekrasno sve je,
Posebnom osuto slašću - -
I onda na koncu ja i ideje
U čarnu podosmo baštu ...
Divna je bašta - ko istočna sanja,
Što hašiš je prede i ljubovna mâma
I paome šuštaj i tajna mila,
Skrovita negdje kraj Ganga i Nila.

Divna je bašta - njoj u srijedi
Cjeliva mjesec mramor blijedi:
Boštvo ljepote u punome jeku
Kanda si uda kupa u mlijeku.
Kroz toplo noćno magleno velo
Vaskolik svijet puni joj tijelo...
I tko je vidi - krv mu se gruša,
Srce mu staje, staje mu duša,

I tako mrije -
I živ je i - nije -

Dugo sam ondje besvijestan ležo,
Bježala noć je i dan je bježo.
I mnoge noći i mnogi dani
Odoše tako ko prospavani - -
A sa mnom cijeli svijet se klanja
U divotnoj bašti ko istočna sanja -
Tek lik se gordi sjajem kristala
Ponosno u noć mlječnu koči,
Pobjedno u nas upire oči
S kraljevskog pijedestala - -
A oko gorda, ponosna lika
Mnogi se suše, u suzam gube,
Cjelovom zadnjim, ah - samrtnika
Punanu nogu joj ljube.

Vjerujuć u strast, stisnusmo uho
Vapijuć: Bože s nebesi!
I nikoga nema, tko bi ga čuo,
Gdje grmi: Adame, gdje si?
Tek jedva... jedva glava se miče
Nategom, uporno... zadnje...
Već gotovo hladna se usnica tiče
Kamena, umiruć rad nje!
A ona...? Stoji nogom na glavi
I vrat nam grije i vrat nam davi,
Gleda nas pogledom zmije - -
A ja sam srećan, ako još dublje
Tisne mi u grud dvije paklene zublje,
Te ledene oči dvije!

Prosvjeta, 1894.

SAN

(Slika)

Ko bijelo velo od tanane pređe
Širi se nebo bez kraja i međe.
I svud po velu u maglici bajnoj,
Ko biser sitni u hiljadu grana
O vratu nimfe s dna oceana,
Zvezdice dršću na odori sjajnoj -

A u dnu mora eterna, zračna,
Ko suza s oka trapovijesna,
Ko suza - časom mutna i plaćna,
Čas vesela, obijesna,
Zemlja se vidi - prašnjava mrva;
A u tu mrvu sila odvijeka
Usadi trnje i cvijeće bujno,
Ko krvca rujno i bjelje od mlijeka,
I - u svaku ružicu crva!

Mjesec se kupa u prozirnomo moru,
I trake mu, mokre od eterne rose,
Svemirske sfere tresu i nose,
U dol i goru...
O, trako svijetla, o, svezo čvrsta
O ruci tajnog božijeg prsta,
O tebi nijemo, o tebi šutke
Cijeli se svemir reda i vrsta,
Na uzici kreću se - lutke! - -

Kad jadnik pomoć sa neba moli,
Ruke nebesima pruža;
I miris tako s hiljade ruža,
S trna i cvijeća moćno se vine,
S gordoga cedra, sa mahovine,
Tamo pred oblačna vrata.
I kako pane pred teške dveri,
Kruto tvrde i nijeme,
Najljepša onda od vilinskih kćeri
Otvora lokot od zlata,
Izlazi korakom sjene...

U nje su oči sklopljene blago,
I kuda tihim korakom dođe,
Ondje je milo, sveto i drago,
Ko da onudi
Majka sa čedom malenim prođe,
A mlijeko joj da'ne sa grudi.

U nje nad čelom zvijezda treperi;
Al ne da svijetli; - čudna joj traka
Ne goni magle, ne goni mraka;
Čarne su trake joj žarke!
A što je bijelo - zlaćanim gradi,
A što je crno - bajno šareni,
A što je gorko - šećerom sladi,
Medom medeni
Čarovna zvijezda sanovne varke!

-- O, dođi! šapće cvijeće i šuma,
Libanski cedar, lišaj sa leda;
O, dođi! šapće i k nebu gleda
Ljubica ukraj drumu --
O dođi, o, dođi! tihano struji
S gora i dola, s dola i gora,
I s tisuće alga u bezdanu mora
Šapat kroz talase bruji -

A ona otvora lokot od zlata,
Izlazi korakom sjene.
I kuda tiho, nečujno dođe,
Ondje je milo, sveto i drago,
Ko da onudi
Majka sa čedom malenim prođe,
A mlijeko joj kanu sa grudi.

- O, dođi! dršće s ptičijeg kljuna,
S pećina galebovih,
Sa lotos-cvijeta - bajnoga čuna,
Gdje kraljica priča plovi --
Hiljada buba kresove pali
Grmu na tananom rtu,
A himnu pjeva slavujak mali
U sjajnom, čarobnom vrtu.

-- Eto je - stupa! Lako se ziba.
Tiho se biba
Talas na moru, na kopnu grana,
Ko pozdrav, želja i umor -
Još da'ne u počast makovi cvijetak,
I onda uz tihi šumor,
Ko velebne pjesme skladni svršetak,
Prirode disaj toplo se giba,
I grud joj vječito mlada
Pada i raste - raste i pada -

A na te grudi ko blaga majka
Lijepa vila, kraljica sanku,
Naginje uho i oči.
I kao kad majka pred zrake od svijeće
Ruku ko blago sjenilo meće,
I ona tako
Oblačje lako
Mjesecu stere po ploči.

Šušne li listak il ptica makne,
Cjelovom usne tiho ih takne;
Pogradi glatko,

Šane i da'ne:
Ja bdijem - spavajte slatko!

Nada, Sarajevo, 1895.

IZA SPUŠTENIJEH TREPAVICA

Nikada ljepše, neg kad ovako
Naslonim glavu lagano, meko,
A negdje šuška granata lipa
I veselo cvrči vrapčije jato
U mladom lišću...

Divno je, divno
Sklopiti oči, a tamo, s neba,
Glatko se duga oteгла traka
I mekano plazi niz trepavke tanke
Draškajuć blago zavjesu svilenu.
Između mene i između svijeta.
O, ala je hitra ta šarna igra,
Što mi je sunce stovrsnim vezom
Veze i šara kao ko vir i oblak
Na tamnoj mreži mojega oka.
I igra tako: u crvenom moru
Pliva i tone zeleni kotač
I bude odjednoć žutijem dimom,
Iz kojeg pršte srebrne iskre - -
Kao kad rumen zlačane zore
Struji niz greben alema samih,
A od te pjene da bude magla,
Što trepti za blage sutoni majske
Nad mladim žitom.

I to su časi,
Kad priroda slatko srcu ti tepa,
Kad čutiš lako i talas onaj,
Što ga u rijetkom vazduhu diže
Krilo u muhe, kad naoko lijeće.
I sitna buba, što negdje zriče
Vazda jednako, al dosadno nikad,
I cvjetni pelud, što pada zrio
Od želje da drugi oplodi cvijetak,
Pa lutne katkad, kada mu vjetrić
Bračno veselje obijesno spriječi,
Te on, siromah, visi o dlaci
Koprive ljute, i suši se tako,

Jalovo suši odlično sjeme -
Svakako gorka, vajna sudbina!
Da, i ta buba i pelud onaj
I bezbroj drugih nevida jošte,
Što u toj zračnoj prašini titra,
O, sve ti, sve ti govori bratski,
I poludrijeman bez svijesti plivam
Opojnim virom svemirske pjesme.
Lebdim nad strujom, što se lelija
Od rajske harfe i tamjana svježa,
Što se kroz devet vije nebesa
I desetom ovom majčicom zemljom,
Dokle mi kakva bezočna osa
Ne sjedne na nos! - Ah, na krik bola
Namah se rajska sklapaju vrata,
A oči ljudske glupavo zinu...

I evo - još bih mogo u svijetu
S udesom nekud primirje svezat,
Kad ne bi vila ljudskog užitka
Plashiva, mala košuta bila,
Al u te je vile zečije srce!
I dok te, plaha, ostavi sama,
Istom dok kakva osa te bocne,
I dokle širom otvoriš oči,
A pusta proza u srce uđe,
Svud vidiš, kako bezumna objest
Po lijepom tvojem Edenu hara,
Kako se ptica s ptičicom čupa
O ciglo sitno proseno zrnce,
I kako kobac grlče peruša,
I žaba zlatne bubice guta
Pa onda sita sa hrpe mulja
Krekeće krepko, i sve to ječi
Ko himna valjda divna i sveta
U slavu vječnog svemirskog sklada!
Ah, mrzim silno glasne ideje,
Koje su vazda žabam na usti,
A svak ih od nas napamet znade!
I svakom od nas probiše uši!
I kad se onda bezvoljan vraćam
Kući od moje granate lipe
I mislim: što to priroda sebe
Ždere i gradi, gradi i ždere,
A sve, što je lijepo, skladno i pravo,
Tek daje čedo maštanja našeg,
O, onda mi biva, da leden stojim
Pred strašnom sfingom, a moje usne
Ne mogu pred njom moliti više
Ko čedo malo, kad sveto kleči

U zipci svojoj ručice dižuć
Tamo spram stare slike o zidu;
Već šutim i mislim i - ne mislim ništa!
Ah, zar je zato, što mi nijesu
Sklopljene vjeđe, i što mi sunce
Ne draška više zavjese svilene
Između mene i između svijeta,
Ah, zar je zato, što ode od mene
Dal'ko, daleko - o, vilo šarna -
Što si mi slatke bajala priče
I tankom predom leptirskih krila
Skrivala vječni, ogavni kostur,
A ja ga ljubljah kroz tvoju pređu
- Sklopljenih vjeđa?!

Vienac, 1892.

LUCIDA INTERVALLA

Što j' to? - Pa to je njihalo lijeno,
Te mi nad glavom šeta --
Kroz staklo vidim, gdje vodopad bliješti,
Il svijeću mi valjda pale.
Ah, mrem -
A glava ko komad leda
U bezdan mi nekud tone ---

I to je smrt?
O, kako brižno anđeli božji
Na perju me spuštaju u grob!
Bez bola, bez želja, klonula uda
Vlažne se dotiču zemlje.
Odista nikad mi tako se nisu
Slatko sklapale oči --

Svrh mene vidim, oh, lijepo vidim,
Vjetrić se šaljivo igra
S ljudskijem suzom, s riječima ljudskim,
S mrtvačkim turobnim psalmom.
A ja sad ovdje blaženo ležim
I slušam, što zrakom zuji,
Kroz tromračni drijemež slade ih slušam,
Neg vesele svatove, pjane...

... Na afričkoj pustoju, žarkoj oazi
Suha se lubanja bijeli,
A crnijem slovom po čelu joj piše
Veliko: *Benedictus!*
Nekad sam znao latinskih riječi,
Danas šutim i šutim,
Al ono je tamo na suhoj glavi
Najljepši rukopis svijeta!

I to sam jutros župniku kazo,
Al njemu shvaćanje manjka,
I tvrdi, da j' čitavu mudrost blaženstva
Čito tek na - papiru!
Međutim - u grobu - gdje ja sad ležim,
Nema razlike misli - -
I bogzna, ova glava uza me
Od kakva l' polazi grofa!

Vi bi se gore čudili divno,
U kakvom društvu sad ležim!
Al ovdje, međ nama, druga je klima,
I nazori posebni vrlo!
- - Deder, moj grofe, gore na zemlji
Ja sam ti držao glavu;
Sada mi vrati ljubav za ljubav,
De, pa ti moju podrži!

Drobiš se, brate; nisi ni za to,
Trebalo tu solidna građa!
Čvršća bje kruna naoko čela
Negoli čelo samo.
Onda sam ipak drukčiji čovo,
Od čvršćeg kaosa slupan;
Moj prostor nije širi od mene
I ja ga potpuno punim!

Nekad sam bio gore kovačem
Nad ovom koprenom praha;
Kovo sam svašta, gubio vrijeme
Kujući novce i krune.
Kovo sam svijetu dva stožerna pojma,
Dva krila na noge Sreći,
I pisah na krune: Ovo je mjehur
Od pjene zlatnog safuna!

- Nego mi valja pravednim biti:
Taj natpis nije od mene
Ja sam ga našo u suvišnoj knjizi,
Ljudi je povijest zovu.
Knjigu su pisale božice dvije:

Istina prva se zvala,
Onda je stade čitati *Pravda*,
Al zaspā na prvome listu!

Od onda hrče i strahotnom bukom
Pjesmu svemira kvāri;
I baš je divno, od srca divno,
Što amo ne dopire glas joj.
Evo je ovdje blaženo carstvo,
A smrt mu nijemi vratar;
Tu spavaju orô i bijeli golub,
A golub na orlovu perju.

Ovako sam i ja spavati lego
Bez želja, bez strasti, bez bola:
Nit čujem ptice, nit vidim svijetla.
Tek dublje ponirem u mrak.
A tamo na vratima velike noći
Neka se prikaza bijeli;
Ja k njojzi padam brzinom munje -
O zdravo, o veliki Budha!

Vienac, 1893.

U MASKIRANOJ GOMILI

Pjan je karneval - divljem u bijesu
Alkohol i noć škaklju u mesu -
Šapću se laži kroz vino i pivo,
Koljena dršću, dižu se grudi...
Veselo sve je, srećno i živo,
Što tren im prosto - ne biti ljudi!

O, alaj bliješte, gore i sinu
Te ženske oči u poludimu!
Opojno gore iz polumaske:
Žeravka čas ko munjevna letnu,
Fosfor što tinja Ivanjske noći;
Čas su ko iskra, trule u daske,
Što je zar ruka zlotvorna metnu!

Ciliću gusle... Pean užitka
Hvata se pasa, tijela vitka -
Vitla se, vitla... ciliću gusle - -
Resko i drsko, razbludno - mīlo.
Valom širokim omamna žara

Na oči, uši, ravno su ušle
Opojne slasti željno u krilo - -
Smanuše već mu mitna stražara!

De, i ja žedam! Nazdravit žudim
U ovoj noći bijelim grudim,
Plećima što su mramor ko parski,
Rukama gojnim, očima sjajnim;
Svevlasti ženskoj, što sjedi carski,
Trepavkam vještım migom pod bajnim.
- I htjedoh piti, i - nisam mogo!
- - - O, čedo malo, čedo o bijelo,
Zašto je tebe dovela mati,
Rulja gdje ova krila ti blati,
Peto što ljeto kite ti tijelo?!
Smijeh da slušaš nervozne žudnje,
Pogled da gledaš propale bludnje - -?
- I htjedoh piti, i - nisam mogo.

*

Amo te, svijeta udesu kruti,
Sfingo ledena, usnama makni,
Mramornom pandžom srca se takni,
Rad sam te čuti!
Tuži te ovdje - ne znajuć ništa -
Ovo anđelče - pet mu je ljeta -
Tuži te rose kapljica čista,
Što se na percu ljubice blista...
Čelo i vlas joj, stasić joj viti,
Tuže te ovdje - u što će biti,
Šesnaesto kad joj ljeto procvjeta?

Nijema je stala besrdna avet,
Vjeri i umu podla rugavet:
Stoput anđelku strgaše krilo -
Igrački bit će, košto ih bilo!
I lijer cvate, cvijet se razda,
Jedan se truni, a drugi cvjeta;
Pjesnik što plače, ne plaču vazda
Curice mlade šesnaest od ljeta!

- Našto li - tisnuh - onda je meni
Srce da vene, život da grkne?
Čemu se moja krvca ledeni
Sluteći njenu zvijezdu, gdje mrkne?!
Čemu mi čuvstva udahnu ova,
Plakat da moram luđe i luđe
Tudih grijeha, tudih grobova
Zločine tude?!

-- Nijema je stala besrdna avet;
Ja uzeh čašu suza i krvi,
Lupih je o tu podlu rugavet -
- Sve nek se mrvi!

Vienac, 1897.

U NOĆI MRTVIH

U noći spomena mrtvih, dok tisuć varnica drhti
S trave uvele, grobne, ko iskre divlje da blude
Zvijezdi našoj po kori, nad carstvom spokojne smrti
 Cara i roba, uma i lude...

Dok zvona plačiva bruje kroz turobne drvorede
I pjev se dirljivi ori, gordi se mramor blista
I suze vrele se toče, a ruke ih brišu bljede
 U staru krpu il komad batista...

Dok dolje pod zemljom vlažnom redovi žutih kostura
Leže na daskama trulim, upored, poleđice,
I grobni zarezni prsten s grbom plemićkim tura
 Il zrno u glavi samoubice...

Moje su oči suhe! Duh moj trza me negdje
U bezdan svemirske magle, na konac mirijada;
Vjerujem: da sam ko ona vječit svuda i svagdje,
 Iskra, a ne znam, gdje gori joj klada!

Svedno mi, samo kad ćutim, da s panja sam iver njena;
Neka me vitla oluja, svedno mi, kuda me tjera.
Počinut i ja ću negdje, na pragu novoga trena
 Reći ću: Vjerovah, da spasava vjera!

Miran ću čekati pogreb: i vama sila kad klone,
O, tebi, zemljo i majko, i suncu i vaseljeni
I svemu bajnomu carstvu, što sada se kupa i tone
 U iskrajoj pjeni sanja - u meni -,

Demoni sumnje ću vidjet, gdje vašega vrh pokrova
Strijelom nemirna oka drob vam miješa i dira,
Utaman! ko da noktom besna ptica sova
 Grebe u granit sfinge Misira.

Bijedna ću, očajna, gledat, gdje s vaše lešine skače,
Silnijem, vatrenim krilom po mrtvoj gomili lupa;
Besmrtn vječnost si kune i grdno buči i plače:
Što nijeste umrli skupa!

Vienac, 1896.

SAMILOST

Pa u čem sjaj ti sveti, ti - boli srca moga,
Ko biser te si njemu u bezdnu morskih tmina?
U čemu polet tvoj mi do spoznaje, do - Boga,
U čemu žuč ti ko milina?

... Ti pred okom si alem, kroza te se u duši
Sva bijeda svijeta lama i krv mi srcu digne;
Cjelokup jad života po meni sav se ruši,
Posvećuje me kad me žigne!

Ti moj si anđel sjetni, što pouzdana oka
Do ljubavi me vodi, do zagrljaja svijeh;
To oko to je sunce, i bez njeg preduboka
Tamnina zemlje koti grijeh.

Ah, jadan, ko te nema. U grijehu ležat on će,
I duh mu vječno lijetat po kalnoj ovoj doli;
Kroz cijelu drščuć vječnost svoj čekat sudnji zvon
Al gdje mu srce, čim da moli -?!

Prosvjeta, 1897.

SNILO MI SE, KERUB DA SAM...

Snilo mi se kerub da sam
I da stražim rajska vrata,
U ruci mi strašna pala
Usijana žežen-zlata.
Iza vrata što ih stražim
Nevinost je žila sama;
Kitio joj bijelo čelo
Vijenac mirte i ljiljana.

Snilo mi se te mi rekli:
Čuvaj ovaj dah od pjene,
Od mirisa bijelih ruža
Stvorene su dojke njene.
I ako ih dašak dirne,
Što ga žarki šapat kreće,
Oparit će lijer bijeli
I nevinost - umrijet će!

Stražio sam strogu stražu,
U ruci mi strašna pala,
Poda mnom se kolotalo
Bezbroj zvijezda i svjetala -
A ja stražim vrhu svega,
Da ne bude želje strasne,
Nevinosti da se oko
Ne pomuti, ne ugasne...

Tada vidjeh gdje se s pola
Eter krenu k drugom polu;
Svi atomi zadrhtali
Ko u slasti, ko u bolu,
A krajevi svjetskih bezdna
Ko dvije glave mile, lijepe,
Činilo se: žarke usne
U poljubac će da slijepe -

... Zadrhtali lijer i mirta,
A nevinost blijedit stala.
Spasti ću je - sad il nikad! -
Trže ruka, bljesnu pala.
I zasikta oštrac ljuti
Među cjelov, među lica.
-- Snilo mi se, kerub da sam,
A ja bijah - ubojica!

Vienac, 1896.

MISAO SVIJETA

In labore requies

Ima vječna zvijezda zlatna - za oblacim negdje trepti,
Ne vidje je smrtno oko, samo srce za njom hlepti.
Srce samo zvijezdu sluti - ideja je vječna, sama,
Adamovo teži pleme k njojzi krvlju i suzama.
Niko ne zna, kad se rodi - možda pravo onog sata,
Kada su se strašnom lupom zatvorila rajska vrata.
I od onda kroz eone: vjekovi su zvijezdu snili,
I od onda kroz eone: oblaci su zvijezdu krili.
U daleko, mutno doba, pod povorjem Himalaje,
Tražile su zvijezdu onu plačne oči drevne raje.
Na pustaram zvali smo ju i po prahu i po kalu,
Polusveti kad su magi bacali nas u peć Balu.
I veliki kad su kralji igrali se piramida,
Što i danas gordo stoje - ko kad nešto krvca zida!
I danas se dive ljudi, gledajući čuda ona,
I debele knjige pišu o veličju Faraona!

*

Sveta bašto Getsemanska, sveta vodo od Kedrona,
Recite mi, gdje je ona tajna zvijezda vasiona?
Po vama su suze pale na iskrene dvije oči
I sva bijeda čovječanstva u njima se posvjedoči.
Popila ih crna zemlja, popilo ih žedno more,
Ostala je pusta priča za dječinke razgovore!
A vječna je suza bila - Njemu samo posuđena,
Od vjekova ljudskih muka u oku mu sakrivena.
Dizale se za njom ruke, one oči pune bola,
Na podnožju Akropole, na proplanku kapitola,
Posred dima barikada zvalo se je njeno ime,
Tražio je staklen pogled ispod noža guillotine...
... Il su lažni ideali, ili laže ovo doba;
Tko će otkrit ovu zvijezdu s ovu stranu našeg groba?

Epilog

... Raslo čedo prenejako i u gladu i u sramu,
Ostavila njega majka, ljudska pravda maćeha mu,
Kad je išlo ulicama, niko njega nije gleda,
Niko pito: da l' je sito neočešljano, suho čedo?
A gospoda sva u zlatu, s odličjima na svom fraku,
Ogradom su oblazila malo čedo na sokaku;
Fine gospe stiskale su nosiće si nježne, male,

Milmirisnom maramicom, kad bi čedo ugledale:
Smrdilo im čedo uljem, smolom, bojom, jelovinom,
Starim gvoždem i kožama i još nekom izmetinom...
I sve tako... čedo raslo, te sad bilo - kako bilo:
Jednog dana sve je gvožđe ovog svijeta pokupilo!
I čekiće i lemeše i sjekire - takve trice,
Nu što grijeh je, dragi Bože: i - topove i sabljice!
U pô polja čedo sjelo pa ko vosak gvožđe mijesi,
I sve raste... raste... raste... glava već mu pod nebesi!!
Pa sa visa, što je viši, neg bi ikad onaj bio,
I sve kad bi Faraune naglavice postavio
I najvišem piramidu po svećenoj metno kosi -
Prtili su drugi kamen, nek ga i on malo nosi -
- Haj, s visoka toga visa, kud se samo sunce penje,
Nasmija se čudni junak i sva zemlja porumenje.
Takva rumen tek se vidi, kad se smiješi zora rana,
Pa naviješta milim stidom osvit novog, ljepšeg dana
Diže desnu junak dobar, preko neba noptom ma'nu,
Oblačine s neba zdera ko hartiju tan-tanenu.
A oblaci to su bili crni, teški, ledni, gusti;
Sa zemljice vjekovi ih isparili mučni, pusti!
Pa su krili zvijezdu onu, što ju ljudsko srce sluti,
A ljudske je nijesu oči nikad mogle dostignuti - - -
Ukaza se preko neba ljudske patnje slika cijela,
Svjetlost ju je na nebesa za dan suda prenijela!
Planu zemlja, svemir planu u krvavom, žarkom krijesu,
A sa slika, koda sumpor, vrele suze kapale su.
Kapale su vrhu živih i vrh onih što su bili,
Kroz vjekove što su ljudstvu kaplju po kap krvi pili.
Proklete su onda glave okrenule zemlji lice
Ne mogavši gledat neba: strašne knjige osvetnice!

A vrh svijeta azur drhtnu tamjanovim lakim dimom
Nad bratskijem čovječanstvom i nad zemljom-domovinom!

Glas se začu sa nebesa: Amo k meni, pravde žedni,
Amo k meni, uvrijeđeni, poniženi, gladni, bijedni!
A obasjan srijed svijeta o alat se junak štápi,
- Bogu hvala! muški zbori, briše s čela znojne kapi.
Gledao je pun veselja gdje se zvijezda na njegov smije,
Pa je protro zadovoljno žuljevite ruke dvije.
I podiže čekić teški miškom tvrdom kao kamen.
"Naprijed!" reče, a nebesa namignuše na to: Amen!

Vienac, 1896

RADNIKU

Amo ruku, junače, pruži žuljnu,
Amo ruku, nabore da ti mučne
Pjesnikova drhtava usna, družo,
Štujući ljubne!

Izjav suda kojim nas nebo kivno
Za grijeh prvi u raj u prvom prokle,
Na tim tvojim brazdama hrapavijem
Štujući čitam.

Vječne patnje, s kojima rod je ljudski
Boj vojevo, veslajuć teško cilju.
Ko u pravijek povijest sklesa spomen
Tebi u čelo.

Iz sredine ljudskoga roda jadna
Ti se dižeš, granitno kao deblo
Put nebesa - - guste mu šapću grane
Vječitom uhu:

Ljudskih jada bezbrojni, dugi psalam;
Ljudskog žića krvavih priča klupko;
Ljudskog bola uzdahe, kano oluj
Svemir što pune!

Strmiš takav, gvozdenu dižuć mišku
Spram nebesa, jedini krvi smrtne,
Komu patri čelo da kruni svoje
Pobjednim znakom.

Kada ne bi alem i žuto zlato
Izmet bili napora samo tvoga,
Nevrijedan očica onih malih
Dječice drage,

Koju babo uzgaja kazujuć
Žuljnu desnu, ručicam kad mu glade
Mišku tvrdu, njihov dok andeo šapće:
Moli i radi!

Pregni samo! Tvrde si protri dlane,
Gordi mužu, u čijem srcu zbori
Isus Hristos: Sinovi da smo ravni
Jednoga oca!

Dok nas gole samrtna rađa majka,
Jednim prahom bosa dok noga kleca,
Kud i carska zlatna se kola vrte,
- Rabota tvoja!

Ispod sunca koje je isto svima,
Dok jednako teško se rastajemo,
Istom crvu gojeći mukom tijelo -
Gdje li je plemstvo?

Ah - u duši! Predsude ruši dušom!
- Vijek grmi, prosvjeta pravo budi.
Ljudstvo hoće polugu: - tu je gvožđe
Jače od žezla!

Pa kad onda prođe uz čovjeka čovjek,
Svjestan, miran, slobodan - ne grbeći
Ispred tašta ništava gotovana
Pleći poštene,

I Bog će se sa neba nasmiješit,
Zajamačno prvi put otkad gleda,
Gdje za djelo, što ga je u šest dana
Stvorio lako,

Ti si mučne trebao duge vijeke,
Rasklimane točkove da mu središ,
Ne - lebdeći lagano povrh voda -
- Ljubeći zemlju!

Amo, amo, junače, pruži ruku,
Na njoj da ti nabore one tvrde,
Sve što raste - gospodsko ili derno -
Štjući ljubne,

Ko pobožnik svete kad moći ljubi,
Što ga grijū - želju mu žarku bude:
Biti svecem, - pruži mu neka bude,
Krsti mu dušu!

Mukom svojom krsti ga. Svi će onda
Mirno jesti edensku vočku slatku,
Izim onih, koji ovako nisu
Kršteni bili!

SVIJET I PJESMA

(U odziv nekome kritičaru: da je pjesništvo zastarjela stvar!)

Nije moja pjesan burna u osvetne dane,
Ovako se lišće trese kada lome grane;
Nije pjesan moja slavuj kada slavku žudi.
Uzdisaj je ona samo iz ljudskih grudi. - -

--- Čuj, napolju vjetar hladni nemilo se ganja,
Bjesni, urla divlja sila sve bez smilovanja.
I obara silnim krilom i ruši i davi
I sumornih trista misli budi mi u glavi.
Al molim je: čemu misli, što da misô gradi,
Kad se neko previš' grije, neko previš' hladi?!
A kad pravda krutom šakom udara na vrata,
Peru ruke, igraju se Poncija Pilata.
Aj, čini se: svijet se vrti o sakatoj ruci,
Rađaju se za to janjci da se hrane vuci,
I vijekom će da se gosti kurjačina sura;
Hranila ga prije glupost, a danas - kultura!

Nije moja pjesan burna u osvetne dane,
Ovako se lišće trese kada lome grane;
Nije pjesan moja slavuj kada slavku žudi,
Uzdisaj je ona samo iz ljudskih grudi.
Pa šta bila pjesma moja, sred stoglave bijede
Kazuj, pjesmo, je li pjesme u svijetu vrijede?
Kazuj, pjesmo, da l' te tromo čovječanstvo treba,
Da l' te ono rado sluša trebajući hljeba?
Il si samo vijenac suhi s klasičkih grobova,
Jedna zvijezda ugašena davnijeh vjekova,
Jedna suza zaostala, sladana i bôna,
Kad je čovjek na Olimpu gledao Apolona,
Kad na Pontu Jasonova ljuljala se lađa,
Pjenio se talas gdje se Afrodita rađa?

Pa si danas, blijeda sjena one davne sanje,
Među druge došla ljude, moje milovanje -
Svi te glede... čudna si im... zatvoraju vrata,
Ta šta će im dijete ovo neznanog zanata?!
Gle, ti dižeš svijetle oči, tvoje usne šute,
Gle, ti dižeš svoje oči i suzom se mute.
Ti u svijet mirno gledaš gdje se smješka na te:
Vi imate srca - kažeš - a mene ne znate!

- Ne, ne treba pjesme više, prošla joj je cijena,
Uminulo dječje doba 'spred zrelih vremena! -
Ko da čovjek nema više ljubavi ni suza,
Zar mu želji nije uska vasseljena uza?
I žive mu zar već grudi ne kucaju više,
Kad na grani povrh srca mali slavuj diše?
Naokolo kad se tajno bajna nojca vije,
U tišini kad se nijemo grle duše dvije,
Kad se drago zlatu svomu potihano javlja,
Kad se lako svaka bijeda prašta, zaboravlja?!
Il kad čedo gleda majka bez misli i glasa,
Samo znade da se nešto u grudi talasa -
Ah, i od te kad se sreće stojni junak kida,
Čedo, ljubav zadnjom grli suha, bistra vida;
Nema suza kad se srće gdje se oči gase,
Polomljeni gdje barjaci pusto polje krase --
Što je ono te ga trže gdje se krvca lije?
Ah, bje iskra što kadikad u prsima grije,
Plamen onaj gdje se pali mironosna žrtva;
A bez žrtve za budućnost sva je povijest mrtva!
I kad onda nakon duga i očajna vijeka
Uzgoji se narod kapljom krvavoga mlijeka,
Kada novo, srećno pleme sebi sreću kuje,
Što je ono te u srcu mučenike štuje?
Što je ono te si žrtve med bogove stavlja?
Ah, plamen je, što se katkad u srcima javlja!

Huji, urla vjetar hladni, nemilo se ganja,
I obara silnim krilom sve bez smilovanja.
I čini se: svijet se vrti o sakatoj ruci;
Rađaju se za to janjci, da se hrane vuci.
I vijekom će da se gosti kurjačina sura;
Hranila ga prije glupost, danaske kultura!

Al ja stištem glasne gusle, a na vjerne grudi,
U guslama šapće nešto što mi nade budi.
U rukama slijepca davna jadale su jade,
Mlađoj ruci sad ih vila u baštinu dade.
A ljubi ih duša žarka, grli vjera čvrsta,
Ta zar nisu načinjene od golgotškog krsta?
Zar ne znate da u njima tajni zapis spava,
Krvava je na nje pala pjevačeva glava.
I kad pade i kad dušu vječnom Bogu dade,
Dahnula je guslam zapis, nek rodu valjade.
Pa kad drhtne struna glasna, gudalo se vine,
Začuju se glasi kano grobu iz dubine,
A uz glase kao da se i molitva vije:
Nek čuvamo ono što nas u dnu srca grije,
Nek čuvamo zapis tajni što ga slijepac stari
Ostavio u guslama, da unuke žari,

Da nas drži, da nam čemer ne otruje grudi:
To je zanos, krilo duše, koja naprijed žudi!

Vienac, 1890.

ŽIVOT I LJUBAV

Moli, prosi svakog dana
Koru krušca starac slijepi;
Moli, prosi za taj darak
Njeg'va kćerka, anđeo lijepi.

I tko pita starca sijeda,
Da l' mu teška vječna tama,
Reći će mu da je sretan,
Sva mu sreća - kćerka sama.

Kad mu ljute navru suze
Pa mu suha lica rose,
Djevojčine usne mile
Tiho mole, tiho prose:

"Utri suze, oče dragi,
Ne spominji tvoje vaje,
Zar još srca kćerke svoje
Stari babo ne poznaje?"

Kad mu klimav korak slabi
Uzbrdicom mučno brdi,
Anđeo mu onaj kaže,
Gdje mu prijeti kamen tvrdi.

S nje mu sije sjajnim suncem
Očinjega mraka tama;
I on kaže da je srećan,
Sva mu sreća - ona sama!

Mrko li mu nebo tvrdo,
Ima zvijezde - suze svete,
A ona ih s neba kupi,
U biserne dare plete.

Pa kad noći slijepog vida
Vječna dođe noćca blaga,
Stavit će mu uvrh groba
Onaj darak kćerka draga.

I pitat će mnogi ljudi:
Tko pod onim grobom snije?
Mamit će ih ono blago,
Tek iskrene suze dvije!

Al će srećna samo duša
Pojmit sreću starca slijepa
I milotu onog dara
Što ga savi kćerka lijepa.

I sva borba našeg vijeka
Ondje se je razotkrila:
Slijepac to je - život ljudski,
Vođ mu dobri - ljubav mila.

Bugarkinje, Senj, 1885.

NEVINČETU

Probudi se... gle ga... zlato!
Kakve su ti oči male!
Probudi se - a i na to
Usne mu se nasmijale,
Nešto gleda, nešto sudi,
Slatko tepa, slatko diše,
Nešto gleda pa se čudi
I ručicu malu siše.

Aj, što zuriš u nas tako,
Što bi, čedo, htjelo znati?
Aj, što zuriš, i onako
Dost' ćeš rano progledati.
Šarne sad se slike čine
U nesvijesti oka tvoga,
Al će minut ko što mine
Slast od mlijeka majčinoga.

Aj, što zuriš u nas tako?
I tvoje se svjetlo budi.
Aj, što zuriš, i onako
Otrovat ćeš rano grudi.
Ti se čudiš ovom šaru,
Istinu bi znati rada;
Saznat ćeš je po imenu,
A nać ćeš je - ko i sada!

Vienac, 1891.

LJUBAVI

Sini, zvijezdo, sini sjajna
Kroz oblake ove tame;
Dodi, vilo, dodi bajna
Pa se malo nasmij na me.
Željo moja, danče bijeli,
Kad ćeš k meni u samoću?
Ah, ljubav mi srce želi,
Ljubav eto, sve što hoću!

Sanče sveti, vječna slasti,
Tajno mila, kad se ljubi;
Prvi bože, prva vlasti,
Gdje sve niče, sve se gubi.
Nebo što je, more što je,
Što čudesa u svijetu?
Cigla svetost - ljubav to je
U svom padu i lijetu!

Tko se penje slijepim žarom
Po biserje neba vedra,
Da okiti dugom šarom
Milom zlatu mila njedra?!
Tko će sa dna mora pusta
Otet pjesmu od sirene,
Slatka grla, sladnih usta
Da uspava dragoj zjene?!

Tko će srnut gluh i slijep,
Kuda glave spasti nije,
Tko će mrijeti mlad i lijep
Mirno, kako svetac mrije?
Mrijet će koga sred njedara
Rajem puni cvijet ubav,
Koga srce divom stvara,
Ah, s ljubavi, a za ljubav.

Majko svega što se kreće,
I krilo mu u lijetu,
Ti jedino nebo sreće,
Čist serafe u svijetu!
Kada sve nam smiješno biva,
Kad nas život mrzi, zebe;
Ah, to biva, iskro živa,
Što jedino treba - tebe!

Kaži, vilo, čisto lice
I omladi, što kud sa'ne;
Blagoslovi, čarobnice,
Dane trule, otrovane.
Željo vječna, danče bijeli,
Daj oraji tu samoću - - -
- - - Ah, ljubav mi srce želi,
Ljubav eto, sve što hoću!

Vienac, 1890.

PROLAZNOST

Dodi amo - - slobodno me nosi;
Svejedno mi i kad bi me takla
Lednom usnom, pogledom od stakla,
Što nam život ko i travu kosi -
Svejedno mi - ne branim ti hira;
Nisam piso zakonik svemira!

Dodi amo - - zlatila mi ime,
I med prve pisala me makar
Sve u ploče: u mramor i bakar,
Najvječnije među besmrtnime;
Svejedno mi - - ne burka mi čuvstva;
Nisam piso zakonike društva!

Dodi amo - s prijestolja me sruši
I u crne tamnice obori;
Nek svjetina porugom me mori,
S prostačkijem šakama nek guši;
Svejedno mi - ne poželjeh kruna,
A od tebe ne ištem računa.

Dodi amo - žile mi raspali,
Vatrom pakla krv mi otruj vrelu,
I od mukâ na teškom raspelu
Ludačku mi stezulju navali;
Svejedno mi, i gdje strah me nije,
Pružiti ću ti ruke obadvije!

Na bojišta i na razbojišta
Po svijetu me krvavom odvuci,
Poći ću ti nehajno o ruci,
Gledat ću te, neću reći ništa.

Ako katkad nijema suza kane,
To su tuđe zapekle me rane.

Dodi amo - mjesta mi pokaži,
Gdje sam nekad gorke plako suze,
Što ih svijet pojeftino uze,
Ogolivši idealne laži,
Reći ću ti: Trica bila mala
Svaka suza te je tamo pala!

Dodi amo - uz gromove reci,
Da priznadem veličinu tvoju,
Prkosno ću glavu dizat svoju,
U polomnoj tvrd ću stajat jeci
I gledat ću u nebesna vrata
Sedam nijemih tvrdijeh pečata!

Zašto? Zato jer nisam od svijeta,
S kojim sudi nijemo tvoje lice:
Zvijezde su mi braća i sestrice,
Duh mi lagan za granicu lijeta;
Ne znam groba, košto nisam znao
Ni kolijevke kad sam u nju pao.

Ja ću naprijed - bez suza i smijeha,
Ja ću kući gdje su ideali,
Igrat ću se s anđelići mali
Grešan u kost s pjesničkih grijeha,
Pa ću tako jednog mrijeti dana
Pred vratima grada začarana.

Onda kada, nakon duga vijeka,
Lubanja mi izbaci se suha,
U prilici eternoga duha
Ja ću lagan stati pred tebeka;
Zajednički kratit ćemo vrijeme
Gledeć kosti, očnice i tjeme...

Ne spominji samo onda ništa, -
Zajednički nač ćemo joj groba,
Usporedo mučat ćemo oba
Kraj njezinog vječnog pokojišta
Možda onda preda te ću stati
Pa zaplakat - il se nasmijati!

Nada, Sarajevo, 1895.

SMRTI

Tajna vilo, što nam sklapaš oči,
Kad bi htjele da još malo glede,
Gdje u sreći il u kalu bijede
Šareni se ovaj život toči.
Ah, al valja da ti hire plati
Svega bitka zadnje zrnce svako,
Ne znajući, nit će igda znati,
Da l' je bolje ili gore tako.

Tajna vilo mramornijeh usti,
U kojih se zalud milost prosi,
Čije krilo vasseljenu nosi,
Košto dimom vjetar vije pusti,
Ti koracaš sigurno i tvrdo
U vjekove od vjekova amo;
Mi smo crvić što mu slamka brdo,
A penje se za dlačicu samo!

Tajna vilo! vječno ti je slovo,
Iako je našoj volji kruto
Što ti rušiš nemilo i ljuto
Sve što niče da oplodiš novo,
Što sve gine silom tvoga znaka,
I ta igra što je zakon čvrsti;
Al je grada vječna i jednaka,
Samo oblik - tu su tvoji prsti!

Tajna vilo! sve u ljudskom duhu
Čas je brzi, a tebi u ruci -
Smrt i život tek su ljudski zvuci
Bez značenja Prirodi u uhu!
I ja znadem da sam bio veće
Pre neg škrinu zipka mog života,
I ja znadem da me nestat neće,
Kad me tvoja vječna sila smota!

Sitna muha što se suncem kupa,
Mene tješi lako titrajući;
Ja osjećam, ptiče milujuć,
Da smo isti i jednaci skupa. -
Tajna vilo, strah me nije mrijeti,
Svog se humka plašno spominjati; -
Onaj zakon, što mi živu svijeti,
Jednako će mrtva milovati.

Svemirom mi mirna miso hrli,
Tamo joj je bez granice meta,
Tu dječinski zakone goneta,
S prirodom se željna tajne grli.
Tamo joj se slabo oko budi,
Zemske rane tamo joj se liječe;
Ta ondje su vječne majke grudi,
Okle mlijeko svim jednako teče!

Tajna vilo, sruši i obori
Sve, što jeste, u prašinu jednu;
Provaliju svjetsku, nedoglednu,
U kaosnu onu maglu stvori.
Al uzalud: razorna ti ruka
Rasadnik je novih tvorevina;
Promjena si, promjena si puka
Nakon jednog nesvršena čina!

Mrviš brda kao snježne grude,
Sušiš one bezdan-oceane;
Led će biti, gdje su cvale grane;
Sve drukčije, da još drukče bude.
Kroz vjekove do vječnoga vijeka
Miješati ćeš ovako i 'nako;
Ja ne pitam što nas ondje čeka,
Niti pitam čemu je otako?

Ah, ta ti si s nama uporedno,
Atomi nam tvojeg vala pjena,
Korak svijeta samo tvoja sjena,
Čas nam svaki umiranje jedno!
Izišli smo, zapadamo s tobom
Na obzorju onih što nas ljube;
A kako je za mrkijem grobom,
Uzalud se u to misli gube.

Kako nam je pred kolijevku bilo?
Kako će nam pošlje groba biti? -
Ljudska tlapnja zalud tamo hiti,
Gdje je vrijeme pečat udarilo
Nijemoj leši na uvela usta,
Moždanima na života snagu -
Tu je Ereb, pustolina pusta,
I kud pošo, srneš po netragu.

Tajna vilo, sfingo mramorova,
Nesvijesna, vjekovita silo,
I jedini suče od vjekova,
Pred kojim je sve jednako bilo,
Ne dam maha uzdahu ni suzi,

Kad mi pjesma do tebe se šeće -
-- Zipko, grobe, zagrljeni druzi,
Ljudska suza rastavit vas neće!

Vienac, 1891.

KOLO SREĆE

Ko divlji vir, ko paklen ples
U vrtložini sve se kreće;
Kroz razuzdani živi bijes
Zavrtilo se kolo sreće.
Nad njime lak se veo vije,
Pod velom bijela sjaji djeva;
Ko sunce žarkim okom grije,
O ruci zlatna traka sijeva.
A na toj traci plamna slova,
Gdje njeno ime gori sjajno --
I preko gora i dolova
Glas njezin ori, vabi tajno:
"O, amo, ljudi, svijet cijeli,
Sad sreća dar će svoj da dijeli!"

I gle - odasvud svijet se jati:
I muško, žensko, mlad i star,
Sve hoće kola da se hvati,
I gordi car i ubogar.
Sve zadnji prve ruše rede,
U bujici sav kipi svijet,
I dječicu i starce sijede
Ko vrtlog vitla koloplet.
Baš ko kad žarka iskra pane
U mravinjak, pa mrav se ospe,
Kroz klance spregnut oluj plane
Pa raspojas se morem prospe;
Otako svijetu kipe grudi,
Uzmotali se tako ljudi:
I car i prosjak, div, bolesnik -
Sve jedno klupko, jedan bjesnik!
Milijun ruku kolo hvata,
Milijun strtih zemljom plazi,
Brat kao tigar vreba brata,
I preko majke sinak gazi --
Uz malu, bijelu nošku laku,
Uz hitru djevu gipka struka
I kljasta vidaš, gdje o štaku

Sve klima, klima... sreću kuka,
A dobri duh ga natrag vraća:
"Zar i ti usta sa svog loga?!"
... Al - pluća kašlju, klima noga,
I on se opet štaka laća - - -
Pa klima dalje - srće - srne
I klone, pane... oko trne,
A preko leši bez života
U novom klupku svijet se mota.
... I tisuć ruku suhих, golih,
Iz sagnjile se pruža slame
I članke grči, prosi, moli:
"O, srećo, daj se ozri na me!"
I stogodišnji sijedi djed:
"O, srećo!" dašće zadnji hip,
I bljedne lice, gasne gled,
Al sreći zadnji teži hrip.
Kroz zadnju suzu još ju snije;
Sve tiše, tiše kuca srce:
I čovjek mrzne, čovjek mrije
I - ludi zadnjom kapljom krvce!

- - - Daleko od tog svjetskog kala,
Gdje skrivne zemlju čovjek-bjesnik,
Nad zemnim prahom lebdi pjesnik -
Daleko laži i od jala.
Nebesa sjaje na te oči;
Čas plane, s groze čas se koči,
Kad podlost gleda pa ga mori, -
I tuži čujuć vapaj jada,
I pandže tuđeg ko svog jada,
I kako grlo s žeđi gori,
Poštenju gdje se korist ruga,
Gdje sve je crna bol i tuga:
Svi grijesi svijeta grud mu stisli,
A pjesnik ljubi - tuži - misli - - -

U svijetu mnogi cvijet mu cvao,
I idol bje mu žarke grudi:
Ko uzor-žena, uzor-ljudi,
Ko sanko da mu zanos budi;
Za sanku sav je život dao - - -
On ljubi - ljubav mu je sve:
I život i raj, otac, brat,
I svake mu je misli mat';
On ljubi - ljubav mu je sve!
Životu srca kucaj cijel,
I njoj je vijek vas žrtvovo,
U plamnoj mašti brz i smjel
Na njojzi svijet svoj osnovo;

Al mašta kupi, mašta gradi,
Na razval zbilja krst svoj sadi!
I kad mu mnogi idol mio
Uz neman se je crnu svio,
I onu grdnu avet mazi,
Što prva njeg'va boštva gazi,
Da srce mu se žarko koči
I krv mu stine, život mori,
I zacakle se mutne oči,
I suho grlo vatrom gori -
On - koji ćuti pandže glada,
Do koga prši uzdah jada,
Koj' pojmi jade sveg života,
On - osim srca - sav sirota.
I divovi kad svi bi svisli,
On... dalje ljubi - tuži - misli - - -

S nebesa uvijek glasak blagi
Uz pjesnikovo čelo da'ne:
"Ne, ne daj mi se, sinko dragi!"
... I pjesnik gleda, vid mu plane.
On svetu onu ljubav pozna,
Životom koja svemir grije,
I čuje ona usta možna,
Po kojim bitak - jest i nije.
Njeg vječitosti plamen žari,
Pred kojim samo u prah pade,
Kroz svemir koji gospodari,
I svoga duha njemu dade.
I ko kad svježja proljet bajna
Miloduh cvijetak siplje s krila,
Kap melema mu vječna sila
Na usta šapće božja, tajna:
Međ duh i prah te stavih, sine,
Da čovjeka sa boštvom spajaš,
Da misô moja svijetu sine,
Da žedne duše ti napajaš.
Kad istina i demon laži
U tebi krvav razboj traži,
Sa krvlju srca barjak kvasi
I diž' ga, u znak, čovjek da si!
A utjehe li trebaš kad,
Ti prezri tašte dare sreće:
Ni raskoš niti ljuta glad
Zamamit tvoju dušu neće!

*

I pjesnik gleda svjetski bijes,
U vrtložini gdje se kreće;

U divljem vrutku kuha smjes,
A kroz nju juri kolo sreće.
Nad njime lak se veo vije,
Pod velom bijela sjaji djeva,
Ko sunce žarkim okom sije,
O ruci zlatna traka sijeva.
A na toj traci žarka slova
Ispisuju joj ime sjajno;
I preko gora i dolova
Glas njezin ori, vabi tajno:
"De, na noge vas, evo krune,
Moj najprvi je ovo dar!"
--- I ma'nu rukom - kruna mune,
O krvav bljesnu sunca žar.
I planu vika življa... življa...
I disnu hrpa divlja... divlja...
Milijun strtih zemljom gmiže,
Milijun ruku uvis siže ---

I gle - uz zadnje muke krik
Ču silničkog se grla rik.
I tiran banu. Zlatna kola
Ramena drobe, prsa gola.
Bičalom svoje roblje plete,
Nek kola jure, neka lete!
A roblje samo ciči, vapi
I put svoj piše rujnom kapi.
- Nu đipaj, bokče sinji, samo;
Ja naprijed hoću, a ti trkni!
U tvojoj zvijezdi piše tamo:
Ti vozi, trpi; rob si - crkni!
I zvjersko lice planulo,
I mnogo tijelo klonulo,
I mnogo oko zgasnulo...
Al preko leši mrtvih, strtih,
Sve gobela se zlatna vrti.
I puče bič od trista traka --
Dragocjen vijenac pada s zraka
I bezbroj ruku za njim siže:
Na silničku ga glavu diže;
Sâm vruga svoga vjenča rob!
- U ludoj igri luda kob.

--- Daleko od tog svjetskog jada,
Nepomičan ko mramor ledan,
Ukočio se pjesnik bijedan,
Za suzicom mu suza pada.
I ćuti gdje mu rastu krila,
Nad blato gdje se zemno diže,
I tajna gdje ga nosi sila

Na mržnji gada Bogu bliže...
I čuje bajni, rajski glas,
Kor serafa mu pjeva vas:
I ti ćeš klonut srca mrtva -
S nebesne grane strunjen list;
Izgorjeti ćeš kao žrtva
Bez pepela - ko alem čist.

Vienac, 1884.

ASTREA

Bila veče topla, tija,
Kada čežnja nježi grudi,
Kad se ruka srcu svija,
Kada usna cjelov žudi --
Bila veče, meka, čarna,
Kad se svjetlo sjenom ljubi,
Kad se duša blagodarna
Razmićena u se gubi
Pa oprašta sve i svima
I grli se svijetom cijelim,
S dubokijem ponorima,
S oblačićem lakim, bijelim,
Što se vije na visoko
I srce ti sobom vodi;
Zaneseno plije oko
Po azuru, u slobodi...
Ispod srca, pod oblačje,
Skladan, bujan sanak diše,
I ti grliš srce svač'je,
S njim se stapaš i još više:
Praštaš svemu nježno, drago,
Zemljo moja, nebo moje,
I kroz svemir šapćeš blago:
Prošteno je, prošteno je! ---

--- Dok sam tako u samoći
Plivo trakom mjesečine,
Pio slatku pjesmu noći,
Zvijezda, cvijeća i pučine,
I dokle je strujeć ona
Drhtala mi kroz sve žile,
I šaptala vasiona
Toplom usnom majke mile -
Silnim mahom ruka neka

Trže nebom, mjesečinom,
Zemljom, morem i dolinom -
I proplanu svjetlost čista,
Mene zan'je plima meka,
I ne znadoh više ništa.

.....

--- "Amo k meni, amo k meni,
Da ti kažem svijeta čare!"
Digoš oko
I visoko
Spazih krila silne vile;
Led što bije
Topliji je,
Neg što su joj oči bile.
A ona se lako pusti
Smješkajuć se momu jadu;
Ah, tako se smiju usti,
Koje smijeha ne poznadu!

"- Čula sam te - opila te
Meka pjesma vedre noći;
Kovat stade sanje zlate,
Ti, sanjaru u samoći!
Praštao si sve i svima,
Grlio se svijetom cijelim,
Sa dubokim ponorima
I s oblačjem lakim, bijelim.
To je tako, kad iz kuta,
Moj pjesniče, pogled lijeta -
Sad ćeš tragom moga puta;
Ime mi je: Pravda svijeta!"

*

Valom, brdom kamenijem,
Njezina me diže ruka;
Srcem gledah krvavijem
Vrela slasti, vrela muka.
"- A sad gledaj! - šanu vila,
Što zamamna sjena krije!" - -
Dobo slatka, dobo mila,
Ah, to slika ljubavi je!
U sjenici gospodara
Kmetica se mlada stidi;
Oči pune topla čara,
U anđela što se vidi.
On se kune vidom oka,
Cjelovima usne lovi;

Zove Boga za svjedoka,
Da poljupce blagoslovi.
Kune joj se časnom rakom
Svoga oca i djedova,
Svoje krvi kapljom svakom,
Gordom slavom sa grbova.
Njeno oko mokro, meko,
Predaje se ženskim žarom;
Anđeo je, što je kleko
Vjerujući pred oltarom.
Ah, kad ljubav klupko splete,
Zar da čovjek to odmota?
A trgat mu konce svete,
Znači trgat nit života!
Drščuć mu je o vrat pala,
Sklopila je stidne zjene;
Srce mu je svoje dala,
Al on hoće usne njene;
Dala mu je usne rujne,
Dala mu ih bezbroj puti,
Al on hoće grudi bujne ---
-- Noć je gluha i noć šuti!

.....

-- Ajdmo sada! - vila šanu
I pokri mi rukom oči.
Kad je skide, novom danu
Svitalo je sa istoči:
Vidjeh kuću ubogara,
Pred njom pjeva luda djeva,
Vidjeh lomna kmeta stara,
Protjerana sa ogrjeva.
Prognao ih plemić strašni,
Slab mu starčić slabo treba;
Kćerki ote vjenčić časni,
Zašto ne bi ocu hljeba?!

--- Ja sam Pravdu svijeta gledo,
Reko sam joj: - Evo - ti si!
Osvetit ćeš ovo čedo,
Ako dosle nikog nisi!
A ona je blijeda, šutke,
Pogledala samo na me,
I ja vidjeh: obje ruke
Bile su joj povezane!
Ali diže silna krila,
Odbismo se svijeta širom,
Od nedraga do nemila
Motasmo se ljudskim virom.

I došli smo jednoč oba
Na grobište - mrtvo polje -
Krst do krsta, grob do groba
Redao se gore dolje.
A na jednom malom brdu
Kopali su grob grobari;
Kopajući zemlju tvrdu,
Naišli su na grob stari,
A u grobu dvije-tri kosti -
I to trulo, i to gnjilo -
Dvije-tri kosti, al je dosti,
Da i srca tu je bilo!
Tada uđe sprovod sjajni,
Sve gospoda u crnini,
Red se kreće veličajni,
Zlatan lijes u sredini,
Dim se vije, glazba svira
Tužec pjesmom žalobnicom,
A govornik srca dira
Naručenom besjedicom...
Zadrhtala silna vila,
Pogružena glavu prignu;
Na vatrena, širna krila
Vrh onog me groba dignu.
- Gledaj kosti! - strogo reče -
Pa se one djeve sjeti,
Što je ono bajno veče
Ko anđeo sjala sveti.
A gle ovaj lijes sjajni:
Znaš plemića mlada, živa,
Znaš li cjelov, šapat tajni,
I što ponoć još skriva - -
Znadeš li ga kako zbaci
Djevi s čela vijenac čisti?
Pa nu, gledaj: ti mrtvaci
Zajedno će u grob isti! -

U dno jame lijes škrinu...
Ko da nema ni tu dosti,
Zapuni joj svu dubinu
I pritisnu suhe kosti.
Puče zadnja kost sirote,
Gavan li je u prah smlavi - -
Ah, nekad joj vjenčić ote,
Prah mrtvački sad joj gnjavi!

- - - Ja sam Pravdu svijeta gledao,
Reko sam joj: Evo - ti si!
Osvetit ćeš ovo čedo,
Ako dosle nikog nisi!

--- Ali ona naglo zginu
Kao svjetlo ispred noći;
Izgubi se u prazninu
Ko da neće više doći.

Vienac, 1890.

OTPUŠTENI VOJNIK

Baš na prag sjede, malne gô,
Islužio je ljeta duga;
A izjela mu lica bô
I nesvjesna stara tuga.
Povlačio se kojekud
Sve za bubnjarem usred hrpe,
Pa mali krst mu resi grud
I kiti na njem stare krpe.

Zabludio mu tupi gled,
Kud pukoše mu polja lijepa;
Al vidi brajan: drugi red,
Tuđinac sad mu zemlju čepa!
I drhtnu - tu je majstor čvrst -
I malim prstom lulu kopa;
Baš čudno, dok je steko krst,
A eno kuća propa... propa...

A gledao ga stari drug,
Iz kuta lemeš s pluga teška,
I čini mu se: baš ko rug,
Gle, tupo mu se gvožđe smješka:
Ej, dobro došo! valjaš baš,
Na žutoj je l' ti lica trpe?!
Ma kao rijedak čovo naš
Pozlatio si svoje krpe!

A glavno ti je: nek si živ;
Otplatio si krvni danak.
Tek, Bog mu prosti, tko ti kriv,
Pa evo si ko igla tanak.
Da slučaj mene stvori kad
U biće kakvo, ko ti živo,
Pametnije bih, družo, tad
Ja svoje puške ispaljivo!

Al šutio je gladni drug,
Ni ne ču onu šalu ljutu,
A vraškim smijehom stari plug
Ućutao se u svom kutu.
Pa gviri kako u taj čas
Bez desne ruke mladac šuti,
A lijevom srećan, blažen vas,
Sve gladi onaj krstić žuti!

Zaboravio u taj par
I pusta polja, muku ljutu --
A zarđala ona stvar
Zadrijemala je u svom kutu
I sniva: kud je čovjek lud
Pa gubi ruke, lomi kosti -
I - dragi Bože - za sav trud
Tek krstić mu je jedan - dosti!

Zvonimir, almanah Hrvatskog akademskog društva Zagreb, 1886.

U BADNJOJ NOĆI

Pred kasarom gore dolje
Mrk se vojnik šeće;
O ramenu lunta visi
Ko da joj se neće.
Zakopao smrzle ruke
A u rukav sivi
Pa lozinku šapće suho:
"Bože, vojsku živi!"

Nad kasarom oblačine
Kano avet jezde,
Kroz oblake bistro vire
Neke male zvijezde.
A sa zvijezda i oblaka
Ko da zvonca ječe --
Tajna noći, tiha noći,
Sveto badnje veče!

Ponoć kuca, Spas se rodi,
I - mijenjaju straže!
U stražari vojnik mrki
Na pušku se naže...
Noć nijemu lavež buni
Tuđijeh mu strana,

A on misli na šarova
Od dječinskih dana.

I uzdahnuv suho, nijemo,
Na prozeble usti,
Traži nebom gdje su Kola,
Gdje Vlašići gusti - -
Ovedrilo zimnje nebo,
Zvezdice se roje;
Tude su mu, drukčije mu
Nad kućicom stoje!

Ponoć kuca - mila zvona
Skladno u noć ječe;
A jadrnika pred kasarom
I zebe i siječe...
Pa se sjeća da je lane
Uz ćaku si stara
Božićnicu pjesmu pjevo
Kod časnog oltara.

Ispala mu puška teška,
I bolno se sjeća
Na majčinu milu glavu
I drhtanje svijeća.
Čini mu se, eno vidi:
Dim se k nebu vije -
I kroz tamjan al se žare
One oči dvije!

Ponoć kuca, Spas se rađa
I - mijenjaju straže - -
Pred stražarom puška zveknu,
Pa lozinku traže -
A on - jadrnik - upeo se,
Leden mramor sivi,
Po propisu oštro vraća:
"Bože, vojsku živi!"

Vienac, 1892.

STARA SLIKA

Bojni redi - sve momak do momka;
Al bi bili valjani kopači!
Bojni topi - gvožđe potraćeno;
Al bi bili valjani orači!
A telećak - ao kože puste,
Al bi bila torba milosnica,
Što je babo darovima puni
Na badnjake i u dane svake,
Kad se vesô svomu pragu vraća!

*

- Desno! - Lijevo! - -
 Naprijed! - -
Teško je, al
 Zapovijed!
Kano strijela
 Juri red;
Puška s puškom
 Upored...
Stani! - Stade
 Kano zid -
Kamen tijelo,
 Kamen vid...

"Čuješ, Ivo - šapće Jovo -
U grlu me pali:
A panem li, podaj Mari
Ovaj prsten mali.
I maramu što mi dika
Na oproštaj dade,
I taj cvijetak sa livade,
Gdje joj dragan pade."

""Čuješ, Jovo! - šapće Ivo -
Nesrećno sam snivo;
Pokojni me moj babajko
U čelo cjelivo.

A panem li - ti se vratiš -
Pozdravi mi majku
I odnesi pozdrav ovi
Na groblje babajku.""

Jedan časak - još su ljudi;
Drugi časak - krv iz grudi;
Treći časak i - nebo se stresa,

To već nisu ljudi.
Već hrpe od mesa!

*

A u selu
Preko devet gora i planina
Jedna baka čeka sina,
A djeвица svoju diku bijelu.
O duvaru slika visi,
Pred njom žiža sije,
U nju glede, u nju pilje
Seljakinje dvije - -

I gle čuda! zaljulja se
Ona slika stara,
Zaljulja se, s klina zdrava
Pade sa duvara.
A sirotam ko da srce
Puče srijedom srijede;
Ne, ne plaču, tek se samo
Ko dvije lude glede...

A po selu
Ide priča; gata se i baje;
Plaču seje, ljube, maje -
Ko u selu,
Gdje se svašta
Pod istinu i prima i daje!

A van sela
Vele: To su selske trice!
Ta dakako,
Tko bi plako,
Ako kakva slika pade,
Il protuže kukavice!

Vienac, 1891.

ANĐEO BOLA

Duga je umorna noć, crno je nebo i zemlja,
Kroz tu dosadnu tmušu nešto šušti i šapće.
Možda je rosa od suza, što se sa neba vraća
Pa tiho na jadrane kaplje...

U gomili gospodskih kuća, u sjaju čarnih tapeta,
Nižu se kutići tajni, mirisni budoari,
Nad njima čadava soba - ta neka nesreća hoće
Uvijek sklad da kviri!

Tu se anđeo bola u vidu svijetloga duha
Nad prazni naginje krevet, da trudnu napipa nogu;
Al ništa -- na jastuku samo nešto ostade suzâ,
A jadnik luta - sprema se - Bogu!

Noćna zlokobna ptica vidje sa razvala stara,
Kako se uzmuti voda, kako se pomoli ruka --
I opet umorna noć, i dosadna bezglasna tama
Šuti vrh groba ljudskih muka...

Anđeo svetoga bola u vidu svijetloga duha
Stoji uz prazni krevet, eterno pritišće čelo,
I gleda, gdje se iz vode mučena povraća duša
Onamo, gdje joj je ležalo tijelo.

Gleda, kako se tiho nad prazni naginje krevet,
Trula kako se slama čudno svijetliti uze,
I sveti poljubac čuje, s kojim se mučena duša
Povraća, svoje da poljubi suze.

Gleda, kako se čisti u vlastitoj krvi i znoju,
U suzama srca svoga, i kako se diže tada,
O svojem rođenom krilu zapliva lako i voljko
Morem zvjezdanih mirijada...

Dolje - pod oblačjem tamnim crno je nebo i zemlja,
I kroz tu dosadnu tmušu nešto šušti i šapće --
Biti će rosa od suza, što se sa neba vraća,
Pa tiho na jadrane kaplje ...

A gore - nad oblačjem tamnim, kud ljudsko ne vidi oko,
Alemi gore sjajni i živi;
Sklopljenih ruku i krila ondje se anđeo bola
Svojjem žrtvama - divi!

Nada, 1895

PRVI SNIJEG

Olovna, siva mrena je neba - ko oko u lude
Sinji, ko pepeo zgasli kroz mliječnu maglicu dima;
Snijeg - to smrzle suze su, iz oka toga što blude,
Vjetar ih vitla... zima je... zima!

Padaju guste poljanom širnom, a velike grane
Šire se spram njih ko naručaj mekan. Upravo eto
Anđeo smrti silazi s njima, baš će da pane
Gorde na glave što umiru sveto.

Prirodu gledam - jasnika kaošto komu će zorom
Nasilna mišica oči zaklopit. Zbogom, o liste,
Brbljava lasto, o zbogom ti, blijedo sunce za gorom,
Zima je, zima; ljetni već niste!

Sada se cari vila ledena, a njojzi pred dahom
Zelen se žuti i nabire suha, okom je kočij;
S maglena tkiva je oprava njena, suhim nad mahom
Injem vezenom obucom kroči...

Za njom se voze lakim na sanama vesele šale:
Plesovi, šaptaj i drhat i stiskaji ruke na samu,
Salon i plazače glatke i maske što očima pale
Žarče neg sunce o Petrov-danu.

Leti nad svime badnjački anđeo, dižuć visoko
Božićno drvce, stostruke darke pod njega meće;
Osmijehom rajskim gleda u radosno dječinjje oko:
Badnje je veće - veće je sreće.

Uza nj se bijeda povlači, snijegom njuška ko zvijer,
Šesnaestljetnoj pastorci nosi božićna hljeba:
Zvona će pjevat Hosana! i s mraza će venut joj lijer...
Zima je, zima - grijat se treba!

Nada, Sarajevo, 1897.

PROVIDNOST

(Narodni motiv)

Hranila je čedo majka
Kroz tri ljeta kojekako:
O preslici i o ruci,
Malo čedo prenejako.

U petak je nešto glava
Zaboljela čedo malo,
U subotu izdisalo...
U nedjelju u grob palo.

Zakukala tužna majka,
Kako kuka kukavica;
Kukala je neprestano
Sedam punih godina.

Kad se sedma napunila,
Pa će osma da se množi,
Kucnu neko u pô noći: -
Anđeo sam - reče - boži!

Već su Bogu dodijale
Materinje teške suze;
Ako ti je sinak umro,
Bog ga dao, Bog i - uze!

I što nebo od vas radi,
Ako radi, to i znade;
Ustaj, majko, pa da vidiš,
Je l' ti tuga što valjade! -

Poveo ju anđel boži
Ravno noći u pô noći -
Oteglo se polje ravno,
Nikad tužnoj majci doći.

Padale su gorke suze
I na trnje i na cvijeće;
Kamen se je raspadao,
Kud se tužna majka šeće...

I tako su jadni došli
Na brežuljak neki mali -
Tu je noćni vjetroć zibo
Jedno tijelo na vješali' -

- Evo - reče anđel boži -
Takav bi ti sinak bio,
Pa otari svoje suze;
Bog je tebi dobro htio. -

A majka je grlit stala
Svoje čedo o konopu;
Ljubila mu hladne ruke,
Ljubila mu hladnu stopu.

Zgrozio se anđel boži,
Kad ko luda preda nj pade
I uskriknu groznu kletvu:
A što mi ga onda daje?!

NEZNANI GROB

Dizao je za slobodu
U junačkoj barjak šaci,
Tko bi znao gdje je pao
Med tolikim med mrtvacima.

Puhnu su vjetri pusti,
Raznijeli su prah junaku;
Ostala je samo krvca,
Osušena na barjaku.

Strunuo je barjak slave
Kroz tolika duga ljeta,
A krvca je postanula
Domovine gruda sveta.

Al na grobu nepoznatom
Nema krsta, nema znaka;
Nitko ne zna gdje se skriva
Osušena krv junaka.

Ah, al kolom naokolo
Vesela se pjesma ori;
Što slobodno srce ćuti,
To slobodna usna zbori.

Tu unuku djedo priča
Sva vremena ona stara;
Kazuje mu u pô čela
Uspomene od handžara.

Pa se onda kolo krene,
Slatka pjesma srca blaži;
Preko kola golub lijeta,
Golubicu svoju traži.

Za golubom, pticom bijelom,
I gavran se crni jati,
On bi pao, gdje je stao
Onaj grobak nepoznati.

Al ga plaši pjesma orna,
Pa se koban dalje vije,
Gdje slobode slatke nema,
Gdje pjesama čuti nije.

A na grobu nepoznatom
Nema krsta, nema znaka;
Nitko ne zna gdje se skriva
Osušena krv junaka.

Al ni ptice nema crne,
Da mu vječni pokoj smeta,
Graktajući da mu čupa
Onaj stručak poljskog cvijeta.

Već slobodno srce igra,
Slobodnom se pjesmom blaži -
Ah, otako anđel valjda
Na neznanu grobu straži!

HERONEJSKI LAV¹

U mjesečevu svijetlu, u tajnoj drijema noći
Kaprena, selo malo, na prahu Heroneje.
To bajni joj je ležaj u magičnoj bljedoći,
A pokrila se plaštem od grimiz-epopeje.

O, kakav grimiz to je, o, kako se rumeni
Neizbljedjela krvca, što nekada poteče
Za grčku zemlju dragu na krvavoj areni,
Sloboda kada sveta pred barbarina kleče.

U vrhu Akropole, kad božica i djeva
Proljevala je suze, i kad joj koplje klonu,
I srce kad joj puče, gdje tuđa zvijezda sijeva
Po mramoru Kadmeje i njenom Partenonu.

I kad je otac ljudi, Olimpa i bogova
Ukočio se gledeć, gdje krv se gusta puši
Na maslinovoj grani, u gaju lovorova,
I gdje se palma mira pod sjekirama ruši.

O, Helado! Još danas u tajnoj drijema noći
Kaprena, selo malo, kraj tvoje Heroneje;
Kroz vjekove kroz duge, u magičnoj bljedoći,
Otkako plašt je pokri od krvne epopeje.

Sred gluha polja pusta, gdje sveta četa zginu,
Na groblju djece tvoje strahovit lave spava,
Pod svojom šapom čuva i Tebu i Atinu,
I suzu katkad pusti od mramora mu glava.

U nizu dugih ljeta, u osvit krvne zgrade,
Iz sela kod Kaprene u ponoć kucnu zvona
Sa crkvice, što stoji kraj grobišta slobode,
Gdje pjevale su nimfe i lira Apolona,

Ah, svakog tako ljeta, kad jekne zvonce noćno,
Strahovit lav se budi i diže se i koči,
I tešku šapu grči i - klone bespomoćno,
I obore se suze po mramorovoj ploči.

¹ Nakon bitke kod Heroneje, g. 338. pr. Hr., podigoše zahvalni potomci, u slavu poginulim borcima protiv Filipa, na bojnome polju spomenik: lava od mramora. Taj proslavljeni preostatak klasičnog doba oborio se tečajem dugih stoljeća, a ruševine nalaze se kraj sela Kaprene, gdje je također i grob svete čete Tebanaca, koji padoše za svoju domovinu sve i jedan, kako se i zavjeriše. Grčka vlada pozvala je nedavno u poslu Partenona profesora Durma u Atenu, a tom zgodom uznastojalo je i grčko arheološko društvo, da opet uspostavi onog lava kod Heroneje. Srećna Helado, kraj ovakovijeh uspomena!

Iz magle onda guste, što poljem popadala,
U povorkama dugim tek primiču se sjeni,
U strašnog lava glede sa oč'ma od kristala,
Sve starodavni to su i besmrtni Heleni.

I pričaju mu priče, da razvedre mu oči,
I pjevaju mu slavu o heronejskom maču;
Al on se nijem trese na mramorovoj ploči -
I plaču mrtvi ljudi i mrtvi bozi plaču...

A Macedonac pada na heronejske kosti
I pokornički spušta tu pobjedničku glavu.
I vapi, teško vapi: Ta prošlo je, pa - prosti;
Sa Heroneje grčku proširio sam slavu!

Al strašni lav se diže, ko krv mu gore oči,
I grče mu se nokti i bokovi mu skaču,
I sve se nijem trese na mramorovoj ploči,
I plaču mrtvi ljudi i mrtvi bozi plaču.

Kad strašna ponoć mine i zadnja sjen kad ode,
A pjesnik neznan stupi pred lava kraj Kaprene
I pobriše mu suze na grobištu slobode
I poljubi mu grivu u žaru uspomene,

O, tad ih mjesec gleda u zagrljaju dugo,
Na grobištu slobode gdje zagrljeni šute -
Svud noć i mrtvo polje i - ništa, ništa drugo,
Al ranu heroneje tek lav i pjesnik čute.

Izabrane pjesme, 1895

DVA BARJAKA

Udri u cimbal šumni, idejo evandeoska!
Jedan'est stoljeća ropskih psalam si šaputala;
Čekajuć dan slobode, ko lik od mrtvačkaog voska
Ti si na Golgoti stala.

Uz tebe beskućni prorok gorku je tužaljku pjevo,
Dok se ne ganu svijet; tobom ožaren, evo,
Šalje ti preko mora, s napornih, veljih daljina,
Bouillona, Balduina.

Preli se naroda talas. Šesto hiljada strijela
Posu u jednom mahu Saloma grada zide,
Crveni krsti časni s plašta ratnika smjela
Još se krvaviji vide.

Oni su pili piće, da ga pjanijeg nema,
Golgota, lavovi to su podno spomena tvoga;
Oni su pili čašu vjerskog oduševljenja
I ubit će u ime - Boga!

- "Gospod caruje danas, nek strepe koljena ljudi!"
"Sjedi na kerubima! Nek slave silu cara,
Svi koji pravdu ljube!" "Slava mu imenu budi!"
- I Seldžuk pade u krv, skršeni rt handžara
O svetoj zveknu zemlji ko strta ljutica guja,
A krstar zapjevo glasno: "Hosanah! Aleluja!"

Goni se ulicom vojnik. Plašne Judejke mome
Vire iza prozora - s kamena saronске ruže -
Bujne im dršću dojke, u strahu samrtnome
Oči po strancima kruže - - -
Bajne haremske gospe čarne skrivaju oči,
Kraj njih muž i gospodar bodež ogleda tanak;
Uzalud konj mu rže, u boj ga krvavi roči:
Pre ginut će žena, pa - Franak!

Al grmnu s ulice vika, divlja, pobožna, žarka:
Na golgotu! Pjevat će tamo *Te deum* patrijarka!

*

Sve čovjek čovjeka nosi. Ko mravi Golgotom mile,
Penju se brdu na vrh, tura se hrpa i gužva,
Stoljeća nakon dugih, krvi i krvave sile,
Sjajna će pjevat se služba!
Tu će u dražesnoj slici biskupi crni i bijeli
Pružiti si poljubac mira; žarka će planuti zublja,
Duhom Hristove riječi zbor će zapjevat cijeli:
Ljub'te se, košto vas ljubljah!

A oltar? Golgotin oltar krvav je kam božanski,
Krst li je krvav na njem, kuda mu glava pala?!
Teso ga pomalo cijeli narod je čovječanski,
Majčica Judeja čavle tek dala!

I sjajna otpoče služba. Mitre arhipastira
O južnom bljeskaju suncu. Isto sunašće ljubi
Sjajne im aleme drage, obijesno draška i dira
Kao i šiljak koplja, kad Mu probiše grudi!
Tamjan je zavio goru, kroza nj prodiru rāti
Silnih krstaških četa, ječe oklopi teški - -
Tamo od Maslinske gore milo osunašće zlati
Ruke, što kaju grijeh si viteški!

Na oči žena i djece suza je izbila žarka,
Plakala sva je vojska i starac patrijarka:
O Bože, o Hriste, o Bože, smiluj se s krsta na nas,
Evo smo ginuli za te, dok te nadosmo danas!

*

On je visio gore o tvrdom drvetu krsta,
Visio vjekove duge nad svojim ljubljenim gradom,
Nijem je gledao u svijet; kruna trnova čvrsta
Cvjetala jadnim cvijetom, novom žaokom mladom.
Davno su prošla doba, svetu kad riječ reče,
Al gleda: krvca teče, premnoga suza kapa,
U srcu šiljak oštri reže i pali i peče,
Čuje još uvijek zvek srebrnjaka - -
A tko bi katkad došo vrh njeg've svete gore,
Umjesto vjere odno bi komad krstove kore!
Pa je otvorio oči. Hiljade hiljada ljudi
Udara šakom u grudi, plače i milost prosi;
Tamjan se Njemu diže, sustalu krv da budi,
Psalam mu pobjedni nosi!
Spram tvrda krstova drva, kud ga pribiše sramno,
Krstas se barjak vije, ime je Njegovo plamno!

I on je pogledo s krsta i vidje ulice mile,
Kud je djetetom luto, mila ga tražila mati,
Bijele vida ruke, što su mu vijenac vile
Proročkom gradu na vrati!
Maslinsku goru vidi, i krv si pokapanu,
I kamen onaj kruti, o kojem srvan pade,
I prvu šibu ćuti i zadnju smrtnu ranu,
I sve što ljudstvo dade!
Kad nakon stoljeća dugih eto mu osvanu slava:
Lešine leže gradom, dršću žene i djeca,
S križarskog krstaš-stijega krvava ljudska glava
Prevrće oči i jeca - - -

On je zadrhtao gore, da'nuo iz dubine:
Prosti im, oči, ne znadu što čine!
.....
Ljudi su pjevali dalje, od čuvstva silna i žarka
Triput u nesvijest pade sam starac patrijarka.

Vienac, 1897.

ELI! ELI! LAMÂ AZÂVTANI?!

Na Golgoti je umro - a za kog je izda'no?
Je l' pala žrtva ova il kasno ili rano?

Na Golgoti je umro i svijet za to znade,
Al od te žrtve davne još ploda ne imade.

A krv je tekla mnoga i srce tu je stalo,
Što nikad nije više onako zakucalo...

I vjekovi su prošli daleki, strašni, crni,
Osušila se krvca i suha još se skrvrni.

Prošetala se povijest u sramotničkoj halji,
I što smo nebu bliži, sve od neba smo - dalji!

Na Golgoti je staro prelomilo se drvo,
Pokradoše mu čavle - i to je bilo prvo!

U ime čovječanstva i bratstva i slobode
Počeše krvno kolo da bezbožnički vode - - -

I derala se družba od gadne strasti pjana;
Mi ubijamo, Bože, sve zbog Tebe - Hosana!

Na Golgoti je mrtvo i vjetrić tamo tajni
Tak cvili: Eli! Eli! lamâ azâvtani?

A pokraj krvi davne i ispod drva suha
Sve milijuni vape: O pravice, o kruha!

Da ukidoste ropstvo, i cirkus i hijenu,
Pa odvedoste ljudstvo u kršćansku arenu!

I tu u sjajnim ložam, u zlatu i u slavi,
Pod vijencem i pod mitrom na debeloj si glavi,

Zapremili ste i vi i vaše gospe bijele
Na pozornici svijeta sve najprve fotelje!

I gledajte u igru od bijede i od jada,
Gdje čovječanstvo mučno ko On pod drvom pada!

I tamnice o crne, gdje mnogi plač se gubi,
Kad takovi su ljudi: il umri ili ubi!

I djevojčice gole, a ispred sita suca,
Ah, imale bi obraz, da nemaju želuca!

I sramotu i bijedu i uvrede i varke
I uzdahe i laži i mnoge suze žarke.

A usred bare ove, gdje trovna gamad plize,
Uzvisilo se drvo i Hrist se na njem diže.

I gleda, gdje su ljudstvu sve gori crni dani,
I plače: Eli! Eli! lamâ azâvtani!

Badava gordo kube i mramor Panteona,
I papuče od zlata i orgulje i zvona!

Badava tamjan mnogi i ponosni oltari,
Badava alem gori na kruni i tijari!

Ah, Golgota je pusta, i vjetrić tamo tajni
Tek cvili: "Eli! Eli! lamâ azâvtani?!"

Vienac, 1896.

RESURRECTIO

Požar suklja ulicama, nad Parizom samrt lijeta:
Osamnaestog grmi vijeka osamdeset i deveta.

Kroz noć vrve mrkle sjeni pa valjaju kam i drvlje
I penju se divljom vikom na stratila ko će prvlje.

Pod nogom im daska praska, bršivo se drvo svija;
Gladna zijeve barikada, trobojka se vrh nje nija.

Njom se gole pletu ruke, vrzu noge - sablast prava,
Po njoj vatra sa Bastille žutorujno potitrava...

I velike sjeni baca ulicama u dubinu
Pa stravične crte suče u dimljivu pozadinu.

Vrh gomile barikadi truo stolac deran klima;
Nekada je prijesto bio pomazanim kraljevima.

Prevrat mu je grimiz svuko; ko na stupu od sramote
Dršće poput babe stare, skinut suhe do golote.

O kičmi mu, gdje su nekad odmarali kralji tijelo,
Trikolorni stijeg leprši objesno i veselo.

Požar suklja, samrt staje i oštricu diže kosu,
Rukom ma'ne: top i puška po gredama zrnje osu.

Stresla su se silna rebra; neko pada, neko kleca,
Vrh gomile stoji samo jedan čovjek na lik sveca.

Niti kleca niti pada, već granitna kao stijena
Stoji velik usred grada od olova ražarena.

Podigo je desnu ruku, o njegovom kažiputu
Sve se kreće, sve se vitla u požaru i barutu.

- "Za Francusku!" neko viknu - njemu oko suzom sinu,
Vidi mu se, i on negdje imao je domovinu!

- "Na osvetu!" viknu drugi - opet mu se oko svijeti,
Vidi mu se: trpio je, al ne umije da se sveti!

Već ustaje čvrstom stopom, barikada sva se tresu,
Na gomilu glavom ma'nu i naprijed podiže se.

Pa koracim velikima na krvave grede gazi,
Za njim rulja poderana po utroj srne stazi.

I pokliče: "Za jednakost i za bratstvo i slobodu!"
I pojuri za neznancem na velikom njeg'vom hodu.

Poznao ga niko nije, i okle je med nje došo,
Pobijedivši nisu znali, kud je tajni stranac - pošo?

Samo oni, što su zrnom pogodeni smrtno pali,
Nazriješe ispod suze, što im zadnja oči zali:

Iz neznana da je došo i u neznan da se vinu,
Ko meteor, što na časak rasvijetli pomrčinu.

Gledahu mu sjajnim tragom, izdisahu lako, ti'o:
Hrist je ovo s križa sašo, sad je evo u nas bio!

Vienac, 1897.

ZADNJI ADAM

Ta ista nikad neviđena usta,
Što nekada su životvorno rekla:
"Nek bude svjetlo!" - to svjetlo bi;
Ta ista nikad neviđena usta
Zanijemila su; krvca, što je tekla
Kroz žile svijeta, smrznu se i susta,
A zemlja bje ko stožer ledeni...
Svjetlonoša se izmorio sijedi
I mrča mu se lice.
Niz zlačane mu nekad trepavice
Za suzom samo suzica se ledi.
Bez smrtne svijeće, bez samrtnog zvona
Mru bozi, svjetlo, vasiona...
--- Oj, zbogom, Febo! - glasi sa Geje struje,
Oj, zbogom, Gejo! - pozdrav je od Feba,
A nijemi Fatum grdan sanduk kuje
I leden prevjes tke im preko čela.

Mru bozi! Čudno, kako brzo blijede
Te sjeni, što ih strah i varka sprede
Pod Himalajom il na vodi Nilu,
Na pijesku puste, na Olimpu gori
Ko Moloha il čarovnu idilu,
Kad čovjek poče da nebesa tvori,
Da vječni Sveduh nedomašan nikad
Sve čudno se je smješkao kadikad.

Mru bozi - košto magla vrh pučine,
Mru - košto sanja u prozorje mre,
Mru - košto svijest na smrti gine
I s njome ljudske tlapnje sve!
--- Tek tko se ono potrbuške svija
Na lednoj kori mramorna vedraca?²
Za njime smrt se ko lavina vija,
Da snijegom zadnjeg zasiplje mrtvaca,
A on još diše zadnjim dijelkom pluća
I još se giba zadnjom kapljom krvi;
Božanstva gdje su pala umiruća,
On ne da da se smrvi!

Vrhunci brda, mora i doline
Pod krutim ledom leže izravnana,
A on zar sami grobne sred tišine
Da zadnji bude krajem zadnjeg dana?!

² kristal

I tko je taj, što živio je do vijek,
Da vidi konac svjetskim mirijadam?
Je li? Bog? Ne, slabi, posljednji je čovjek,
Na odru svijeta izdišući Adam.

I tu je pao! Žile mu se koče,
I savija se zgrčenijeh šaka,
A suha rebra uporno se boče -
Ah, zraka! zraka! zraka!
I ne će mrijeti; ne će! ne će! ne će!
Nek mriju bozi, vasioni svemir,
Nek mrije sve, al ljudstvo prkoseće
Svoj da'nulo mu nemir.
Pa on je tu ko zadnji od Titana,
Ko zadnji svjetlac prometejske vatre,
Da pita, prije nego smrt ga zatre:
Za čega ta nirvana?
Buntovnik, mrtve što bogove dira,
I - tužitelj svemira! - -

-- Ah, nekada, što ne vidje mu oko,
Ti bajni luzi - gdje su?!
I tropske palme do neba visoko
I sjajne zvijezde u majskome krijesu
I brze rijeke - ko da biser teče,
I more silno, jedino i samo,
Oblačci laki u zoru i večje,
Gdje su... kamo?

Slavujak mali, mjesečina bajna
I vrela krvca i milje života
I cjelov žarki i još mnoga tajna,
Tajna i divota!
I radost slatka - ta sve raduje se,
I objest laka - ta sve objesno je,
Vjekovit blagdan - ta sve miluje se -
Kud je - što je?!

Cijela povijest pokapana krvi,
Jednakost, bratstvo i sloboda!
Da čovjek bude do nebesa prvi,
Da Bogu ruku poda?!
I sve na zemlji, što se rajem zvalo.
A čovjek svojim stvorio je znojem,
Sagradiv carstvo Edenovo palo
O trudu samo svojem?!

--- Tek vječni led! I žile mu se koče,
I savija se zgrčenijeh šaka,
A suha rebra uporno se boče,

Ah, zraka! zraka! zraka!
Još neće mrijeti; ne će! ne će! ne će!
Nek mriju bozi, vasioni svemir;
U njemu vapi ljudstvo prkoseće
I vječnog duha nemir!
Da pita: kud je, što se rajem zvalo,
A čovjek svojim stvorio je znojem,
Sagradi carstvo Edenovo palo
O trudu - samo svojem!

Al gle! s daleka sjevera onamo
Na polutnik se silna santa skliže.
Niz led i snijeg prašti amo tamo
I juri sve to bliže.
A na njoj čudnim odrazom se sije
Sred pustog leda ukočeni krst,
Sa Svetog Petra možda il Sofije
Oborio ga sverazorni prst.
Oborio ga pred hiljade davne
Sa gordog visa, s ponosnih kubeta,
I odvlači ga preko puste stravnje
Na odar zadnjeg Adama i svijeta.

I zadnjim kretom ruke
On grabi krst, al žile mu se mrznu,
Uz zadnji jecaj samrtničke muke
Tek nemoćno se trznu,
A usna samo ukoči se nijema
U gorki smiješak beznađa i jada;
Na tvrdi led mu mrtva glava pada
Ko pitanje, što odgovora nema.
Tek gorki grč - ko ocjena božanstva,
Na zadnjoj mrzne usni čovječanstva.
I prostro se je izda'nuvši tako
Cijelog ljudstva oboreni lik,
A blijedim noktom, zadnje što je mako:
Napisao je u led - upitnik! - - -

- - Praminja snijeg i pokriva žurno
Taj zadnji znak, što čovjek ga je piso
Ko svjedočanstvo očito i burno,
Na zemlji da je bio i bitiso!
Praminja snijeg, sipa inje gusto,
I silne grude naokolo baca
I krije znak pod noktima mrtvaca,
Sve više nada nj brdo valja pusto:
Spomenik svijetu, što ga više nema,
Do neba gruda ledena, golema!
A pod njom spava kao luda sanja
Sve, što je bilo, da isprazno prođe

Bez glasna traga, dokle opet dođe
Nov kaos mutni do - drugog izdanja!

Vienac, 1896.

PAMET I SREĆA

(Po pripovijedanju jednoga muhamedovca)

Došla Pamet u svijet ovi,
U sredinu braće ljudi,
Da ih uči, da ih puti,
Da im pospan mozak budi.
Kuda ide - sve se diže,
Kamo stiže - čuda stvara;
Amo-tamo... eto ljudi,
U prirodi gospodara,
Klanjaju se sili uma,
Prijestolje joj dižu slavno,
Klanjaju se, tamjan pale - -
Ah - al to je bilo davno!

Jednog dana - vedro bilo -
Pošla Pamet da se šeta;
Sluša pčelu i slavuja,
Razumije šapat cvijeta;
Blebetuše sluša koke,
Po granama što vam sjede,
Sluša crva, gdje se moli
Da ga pjetlić ne pojede.
I još svašta čuje, znade,
Pa nosnice širi holo,
Pa se pita: je l' tko veći
U svijetu naokolo?!

-- Nuto čuda! tko je ono
Što je tako gordo gleda?
Kanda joj se drsko ruga:
Baš ti hvala mnogo vrijedi!
Ljuta Pamet, baš u živac
Pogođena, ljuće planu:
- Tko si, što si, nevidovna,
Iz koje li rupe banu?! -
Mrska riječ bijes rada;
Tko je veći? - Ja sam veća!

Ja sam Pamet, a ti, ludo?
- Ti si Pamet, a ja - Sreća!

Poklaše se žene ljuto,
I da nema goreg kara,
Dosjeti se Pamet jedva,
Da mirnije razgovara.
Pruže desne... oklad vežu,
Da se krenu u svijet bijeli,
Pa onako neka bude,
Kako će im svijet da dijeli!

Idu žene, idu... idu,
Uski su im svuda puti;
Muka im je, e na kojoj
Slava li će ostanuti?
Al uzalud, nikog naći
Gdje bi oklad okušale;
Idu žene, idu... idu
Pa su nešto gledat stale - - -

.
Jezero se malo širi
Podno brda mila lika,
Po obali nešto luta
Kano slika očajnika.
- Spasimo ga! - Pamet šanu -
- Darujmo ga! - doda Sreća;
Kušajmo ga, da vidimo,
Čiji dar je cijena veća!

Stigoše ga, digoše ga,
Nahraniše gladna crva,
Odrediše da ga Pamet
Darivati stane prva.
Cijelo znanje ovog svijeta
U prst mu je mali stalo,
On postade umnik prvi,
Što ga ikad nebo dalo.
Svi ga hvale, al mu vele,
Da umije previše toga - -
I - eno ga - bokca umna,
Eno ti ga bosonoga!
Amo-tamo, i od gladi
Na kostura sjeća likom;
Baš nikako da bi posto
Ma ni zadnjim podvornikom!
U očaj ga bijeda tjera,
Teška bijeda i glad žuta,
Ispala mu rebra suha
A kroz rupe od kaputa.

U talas se hladni baca,
Al ne dadu mrijet ljudi,
Iz vode ga opet vade
Pa pred kralja, da mu sudi.

Na prijestolu sjedi kralju,
Mudrijeg mu nema para,
Kad mu eto dovedoše
Samokrvna zulumčara.
Ude jadnik... gleda kralja;
Odjedared skoči brže,
Koliko bi okom treno,
S glave kralju krunu trže.
Trže krunu i ko luda
O pod naglo njome tresnu.
Vika... buka, trista mača
U rukama vjernih bljesnu! -
- Vodite ga! - grmnu kralju.
Svijet urla: "Nek se vješa!"
- Vodite ga! - Pecite ga!
Obješena za ušesa!! -

Odvukoše gladna miša,
Na ruke mu gvožđa meću,
Pred tamnicom, mrskom kućom,
Stala Pamet zvati Sreću:
"Čuj me, sejo! - Pamet kaže -
Čemu da se jadnik pati?
Dala sam mu što sam mogla,
Šta ćeš ti mu sada dati?
Napunih mu punu glavu,
Koliko sam sama znala;
A on evo punom glavom
Ponio se ko - budala!"

Nasmija se Sreća samo,
Pred kralja se smjelo šeta:
"Čuj me, kralju, mudri kralju,
Što moj slabi um goneta.
Istina je, grijeh je strašni,
Što ti s glave krunu trže;
Nu, moj kralju, mudri kralju,
Ne prosuđuj čina brže.
Čin je čudan; bit će nešto,
Što u glavu bokcu dunu;
Umni kralju, dobri kralju,
Da vidimo tvoju krunu!"

U prašini kruna leži,
Osmijehom je Sreća gleda;
Odjedared plašna skoči
Ko od zmijskog od ujeda...
... Što je? - Bože! - Bježi kralju!!
- - - Stoje sluga, blijedi šute,
Gle - iz krune mrko viri
Trovna glava guje ljute. - -

... "Ti ga mučiš, ti ga vješaš,
Ti ga daješ živa peći,
Valjda što ti život spase,
Pre neg ti je mogo reći?!"
Stoji kralju - zove sluga,
Dovode mu roba sinja;
"Evo - reče - od mene ti
Carska budi milostinja;
Evo tebi vlasti pola
I evo ti moje kćeri;
Živ mi bio, zete dragi,
Plaća to je tvojoj vjeri!"
U kraljevskom sjajnom dvoru
Glazba bije, kolo pije;
Pred kraljevim dvorom sjajnim
Praštaju se žene dvije:
"Tko ga diže, tko ga spase,
Tko ga pope carskim zetom,
Tko je, kazuj, sila veća,
Da se titra ovim svijetom?"

Tako Sreća Pamet pita,
Al se Pamet vidi ljuta;
Rastaše se, i od tada
Sastanu se rijetko puta!

Vienac, 1891.

KAKO JE POSTALA NADA

U tamnini, u davnini,
U srcima prvih ljudi,
Kad je demon s neba pao
I u ljudske ušo grudi,
I veliko kad je biće
Odreкло nam dar milosti,
I kada je čovjek pado
Pod teretom ništavosti,
Kada na prag od Edena
Bog keruba stroga vrže,
I kad kerub mjesto mača
Sa nebesa munju trže,
Kad se širom zemlje majke
Božja riječ orit stade:
Nek je kleta gruda svaka,
Kuda ljudska suza pade!
I kad se je gorom, dolom,
Uzdisalo "aj" i "vajme",
Kad je Kain zemlji viko:
- Otvori se, progutaj me! ---
Duh veliki jednog dana
Sašao je sa visina
Pa je gledao Eden davni
I strogoga kerubina,
I kad vidje zvijeri razne
Edenom se igrajući,
A pred rajem samo ljude
Uzdišući, vapijući,
U strogom mu onda srcu
Bude nekud teško žao,
Pa je tajno među lišće
Jednu suzu proplakao...

O, suze su svemoguće
I od svake kletve jače,
Al samo je tužno, tužno,
Što Bog tako rijetko plače!
I kako mu suza pade,
Onako je cvijetak niko;
Zamirisa od tog cvijeta
Eden-milje vaskoliko.
Pitahu se ruže rajske
I sve ptice i leptiri:
O, gdje li je cvijetak novi,
Što otako bajno miri?
Al uzalud, širom raja

Nijesu ga našli nigdje,
Našo bi ga samo onaj,
Tko i božju suzu vidje;
Al je vidje cigli samo,
Od čijeg je oka pala,
I samoća, koja ju je
Pod koprenu zakopala,
Da ju svake skvrni čuva,
Što iz ljudskog oka struji,
Da je ne bi odat mogli
Ni leptiri ni slavuji.
Lakomo je ljudsko oko,
I što vidi, to i želi,
A ljepota teško da ga
Zbog ljepote tek veseli.
I zato je teško naći
Onaj korijen božjeg cvijeta,
Nerado se ljudska noga
Preko trnja do njegov šeta.
Tek što rajem izgubljenim
Miomir se njegov širi,
Ne znajući oblijeću ga
I slavuji i leptiri - - -
A pred rajem zatvorenim
U očaju ljudstvo luta
I tvrda mu zemlja majka
Izgubljene suze guta,
A za njime i pred njime
Stotinu se jada vija
I prolaze tako vijeci -
Besmislena tragedija.

U počinak jednog dana,
Na vrhuncu od očaja,
Tresnu Adam grešnom rukom
Na zaprta vrata raja,
A za njime ljudstvo cijelo
Srnulo je, puno bijesa,
I potreslo kletvom vajnom
I zemljicu i nebesa;
Zgrozio se kerub strogi,
Na troje mu puče pala,
Toliko je bijeda ljudska
Božju srdžbu nadjačala,
A kerub je u nemoći
Gledo divlja ljudska jata
I oružje polomljeno
I skršena rajska vrata - - -
Hrlio je Adam dotle
Preko raja poput zvijezde,

Hrlio je, mislio je
Da za njime braća jezde,
Uz koje se prvi bori
Za podrijetlo od božanstva
I za ona prava sveta
I za obraz čovječanstva.
Ah, al Eden ima svega,
I jabuka i koješta,
Kroz jabuke mjesec škilji
Ko svodilja stara vješta,
I trajalo dugo nije,
A to ljudstvo sito, pjano,
Zapjevalo razdragano,
Poigralo razuzdano.
A zvjezdice s mirna neba
Šetahu se svojim tijekom
I titrahu očicama
Sve od rugla nad čovjekom,
Smješkajuć se onom ljutom
Adamova srca jadu,
Gdje mu braća slatko hrču
Pod jabukom i u hladu
Sve bez brige i poleta
Za podrijetlo od božanstva,
I bez pojma i bez volje
A za obraz čovječanstva.

Hrlio je Adam dotle,
Dok pred božje lice panu,
U duši mu sveta vatra
I čovještvo i sreća mu.
I kad dobri Bog ga spazi
Puna svete želje same,
Preblago će njemu reći:
"Što mi želiš, moj Adame?"

Al je drsko ljudsko čedo -
- Što li želim? I još pitaš,
Ti, što ljudske vidiš misli,
Što u ljudska srca čitaš!
Zar ne vidiš zmiju ljutu
Što nam žive grudi dere,
I prokletstvo što ga metnu
U mlijeko od matere?
I čemu nas onda stvori,
Kad nas prokle u sjemenu -?
I je li nam očaj ovi
Na čast tebi i imenu?
Gle, za menom pleme moje
Riječ od tebe svetu ište:

Odgovori, zašto stvori
Zemlju ko i mučilište?
I što misliš, dokle jošte
Da nas tvoja ruka bije;
Odgovori, o tako ti
Svih nebesa velikijeh!

Nasmija se milost božja:
- O, Adame, čedo moje,
Ogledaj se rajem mojim,
Gdje li ti je pleme tvoje! -
Okrenu se Adam ljuti,
I kad vidje što se desi,
Obori se, tek što šanu:
- Smiluj mi se na nebesi'! -
To je Bogu žao bilo;
Da bi žalost manja bila,
Bog Adama opet diže
U nov život iz mrtvila
I reče mu: - Eto, sinko,
Sad si opet Adam stari;
Tek se čuvaj od afekta,
Jer to živce silno kvari!
Vidiš, brajko, neko tamo
Pod jabukom prste liže,
Neko opet drukče misli
I za druge bune diže
Izmed srca i želuca
Sporazum se zalud ište,
A ja imam u toj stvari
Sasvim treće stanovište!

I - počeša Bog se dragi:
Opet, znaš su lijepje stvari,
Kad ovako ko za druge
Nosi kožu po pazari';
Ima u toj tvojoj vatri
Anđeoske nešto zere,
I ti si mi - kako vidim -
Zbilja osto bez večere!
Al da bude svakom pravo,
Primiriši cvijetak ovi,
Tu sam, mislim, negda plako
Zbog gluposti čovjekovi'!
I kad bude tebi teško
Od jada ti u plemenu,
Nać ćeš snage u tom cvijetu
Na nevolji odgojenu.
Nek te njegov miris prati,
Al cvijet će bit uza me,

A ja sam ga prozvo "nadom";
A sad ajde, moj Adame! - -
I onda se praskom silnim
Eden sruši i premota;
A Adam se s ljudstvom nađe
Na početku od života...

Protekoše dugi vijeci,
Kroz borbu se život vija -
Protekoše dugi vijeci -
Besmislena tragedija.
Gine često ljubav, vjera,
Ginu mnogi ideali,
Samo nada, pusta nada
Uvijek jošte srca gali.
I kako je pala negda
S rastužena oka sveta,
Pod oblačnim i sad nebom
Najrađe će da procvjeta.
I da cvjeta, da se širi,
Najbolje joj suza prija;
Kroz nju nam se mili život,
Besmislena tragedija.
A komu je korov svjetski
Zagušio miris nade,
Pa mu srce pusto stoji,
Pa ni suza ne imade,
Već propada dublje, dublje,
A sa srcem izgubljenim,
Kad zaludu kucat mu je
Pred nebesim zatvorenim:
O, nemojte nikad kleti
Izgubljenog onda sina,
O, nemojte nikad reći,
Da je ljudska izmetina!
Smilujte se i kroz suze
Na mrtvaca gled'te živa;
Nijemo samo nebo znade,
Zašto i to katkad biva!

Vienac, 1892.

ANGELUS

O, kako milo dršće vazduhom
Tvoj meki glasak - žica srebrna,
I kako mi je slatko slušati
Taj blagi pozdrav snene večeri.
O, reci mi, o koji dobri duh
Iz tvoje čiste jeke šapuće,
Pa meni ti je tako lagodno,
A slušajući te, sveta pozdravi!
I nešto kao topli poljubac
Golicajući mi grudi dodira;
Ko da je čisti seraf sa neba,
S oblaka meni pozdrav donio.
Od goluba su krila njegova,
I s njima mi je oči pokrio,
Da mjesečev me tračak ne budi.
- O, spavaj - anđel meni govori -
Jer Bog je noć za one stvorio,
Na koje nije danju mislio!

- Ne pokrивaj mi oka, serafe,
Kad duša mi je nijemo gledati,
Gdje gine zadnja luč na zapadu.
I onda drhtne zvonice večernje
I uzvije se glas mu pod nebo,
A anđel rajске dveri otvara,
A tiha noć u ruhu odmornom
Nad glave naše krila razastre.
Ja ljubim crnu, nijemu kraljicu,
Ja ljubim njezin mrtvi zagrljaj
I slatko mi je glavu umornu
Položit joj u krilo pospano.
I onda tako polunesvijasnu
Na nepomičnom njenom koljenu
S daljine slušat talas zvukova.
Sve oko mi se tada rastapa
U bezdnu pustog, vječnog svemira,
A poput rose sjajne, sićane,
Moj željni pogled svud se raspline
Po hiljadama sjajnih alema
I prodire joj tanku odoru
I u srce joj tajno ulazi
Pa ondje zaspi slatkim umorom.
Ah, tako valjda samo spavaju
Tek do dva srca što se miluju
I što su baš u dugom cjelovu
Od silnog žara kucat prestala.
A Bog ih gleda, i Bog govori:

O, nemojte ih budit, nemojte,
Jer njihove se duše stopiše
Na drhtavici dviju usana,
I jedno bi se samo vratile
U grudi natrag ko u tamnicu!
O, i ja tako, čisti serafe,
Od strasti ljubim nijemu kraljicu,
A ljubav našu tiho pozdravlja
Iz trave glasak sitne bubice,
Iz lišća drhtaj krila ptičijih,
Iz luga slavuj - srca razgovor.
A poljsko cvijeće ono maleno,
Što istom se je zemlji otelo,
I ono hoće da nam ugodi,
I ono našu ljubav miluje.
Pa diže one male listiće
I diše čistim, vedrim mirisom,
Ko šapće, malo: - Da l' nas vidite
I čujete li, što vas volimo?!

O, čujem vas, o poljski cvjetići,
I tebe mali, sitni crveni,
I tebe dragi, bijeli nevini,
I tebe plavi, čisti listiću;
Ta vi ste moga srca utjeha!
O, na vas rado usne privijam
I ljubim onu grudu blaženu,
Na kojoj ste mi lijepi nikhuli;
A slaba mi je ruka gotova
Da bujni onaj korov iščupa,
Te oko vas se trovan šepiri,
O, mili moji mali cvjetići!
Nebesa su vas sama složila,
Da budete mi oku naslada,
U duši da vas nosim vavijek
Ko melem blagi mnogim ranama,
Vi mili moji mali cvjetići!

Pa ne skrivaj mi oka, serafe,
Da gledim vedro u noć duboku,
Da ljubim ono cvijeće sićano
Što kroz noć tamnu divno miriše.
Tek od njega sam spleo kiticu,
Na rođenim je čuvam grudima.
I lutajući dugim cestama,
Na koje se je tama nadvila,
O, ljubim samo nijemo, očajno,
Od žarkog čuvstva tamu ponoćnu
I ona mala do tri cvjetića,
Što kroz noć crnu snažno odišu.

I kupim rosu dugim stazama,
O, ima rose mnogo - premnogo,
I moja noć je rosom osuta.
Al rosu kupim, cvijeće zaljevam,
I moje cvijeće neće venuti.
A što je rosa cvijeću sitnomu,
O, to je suza oku ljudskomu!
I moja noć je rosom osuta
I grud je moja suza prepuna;
Na grudima su do tri cvjetića,
I moje cvijeće neće venuti!
A doć će možda časak suđeni,
I mene će se nebo sjetiti,
Pa s vedrog će se, žarkog istoka
I mojim željam sunce roditi,
Na obzorje mi tamno, ponoćno,
Uzvinut će se zvijezda velika,
A moje cvijeće, rosom osuto,
O, još će ljepše onda cvjetati!
Al dok me guši tama s ponoći,
Kroz koju moje želje lutaju
Ko rasprššana iskra ponorom,
O, dotle ljubim tamu s ponoći
I sitno cvijeće rosom zaljevam.
I zato mi je blago slušati,
O, tvoju jeku, zvonce večernje,
Kad pozdravljaš mi nebo sumračno,
Tvoj glas je glazba mojim mislima!
A kada jednoć jekneš zoricom,
Da budeš vjesnik dana novoga,
Ah, ja ću onda ko i ptičica
Uzletjet lako nebu pod oblak
I pjevati ću pozdrav radosni
U slavu sunca, dana novoga,
I cvjetićima mojim malenim,
I crvenomu, bijelom, plavomu,
Na koje mi je suza padala,
Da nadoji im perca lagana,
U dugoj noći, mraku gustome!
Sve uzdišući pjesmom iz srca
I pjevajući samo onima,
U kojih gori iskra ljubavi,
U kojih ima vatre božije,
Pa znaju što je tama ponoćna,
Te leži poput teška kamena
Na poletnomu krilu našem -
Ah, pjevajući samo onima
Što s mojim srcem nijemo uzdišu,
A bolujući tugom jednakom!
Vienac, 1892.

NOĆ NA FORU

Ko pusto groblje slave pokopane,
Po kojem miso na uzdahu prši,
Preda mnom dižeš stupe rasklimane,
Preda mnom stereš polomljene krši.
Bljedolik mjesec - svjedok tvoga cvijeta -
Po tvojim sjetnim ostancima plazi.
Do mrtva srca kroz prašinu slazi,
Ko snužden čuvar uz mrtvacu šeta - - -
Nek laka noć ti! Rim tvoj slatko sniva,
Tišina brda sedmera mu skriva,
I toranj isti cara-okrutnika³
Sve u snu čudne preživljuje dane
I na te, kamen, kamen se sane,
Kad dah ga glodo majčina krvnika...

Nek laka noć ti! Rim tvoj slatko sniva,
Tišina brda sedmera mu skriva;
Novovjeka mu bajno snatre čeda,
Al tebi, starče, počinut se ne da!
Otaca dusi u uhu ti cvile,
Potucaju se boginje i vile
I šuljaju se preživjele sjene
Uz razvaline i uz uspomene.
Nad blijede sjenke Kapitol se penje -
I tek se trzne pogružena lika
Na kucaj sata s kršćanskog zvonika!

- Tudinac sam i ne rodih se uz te,
Grud Italije dojila me nije;
Tudinac gledim razvale ti puste
Ko moje da su - srcem tako mi je!
Sve prođe tvoje: rob i trijumfator,
I svemu dođe vječna smrt i zator,
Tek na to groblje, na lijes bez mrtvacu,
Kapitol sjenom sablasnom se baca!

... Pred njeg'vog oka maovastom mrenom
Sav bitak samo sancu jesu prazni:
Čas junak Mucij kraljem pred Porsenom
Na živoj vatri desnicu si kazni - -
Il čas mu opet u glavi se roji
Glinovit Tibar i vali mu žuti,
Gdje divsku djecu vučica mu doji,

³ Neronov toranj stoji i danaska u Rimu. Vele, da je s njega car pod vijencem i s lirom u ruci gledao požar i pjevao stihove o pohari Troje.

Da budu orli: pandže i kreljuti --
Čas pušta pogled na sedmera brda,
Do Palatina čas ga misli mame:
Svud vida starac čudovišta tvrda,
Svud suho zlato i mramorne kame
I trov i ruže i presvisle grudi,
Sve divsko bje mu - ljudi i neljudi!
Nu mjesec titra pa ga iz sna zove
I lažna varka bjega u grobove - - -

... Što drhtnu, glavo pobjednice Rome?
Zar Tabularij od tebe se kida,
U zadnjem li se zagrljaju lome
Zar i ta dva tri trošna, trula zida?
Il što su žuti tvoga Tibra vali
Na mjesečini tako zaigrali...?
- - - Na vodi pliva krvav pramen kose,
Oko nje muljni vali se rumene;
Ko nekad što su, u Ostiju nose
Ledeno tijelo žrtve umorene.
I šumi voda... noćna ura bije,
Pod mrkim plaštem krvav kolac krije.
I kolac strši, a za kesu zlata
Slobodi svetoj druga evo žrtva:
Na kocu glava umorena brata,
Dok Tibar pljušti oko tijela mrtva - - -
A glava gleda, gdjeno srijed luga
U rosi suza, hladu od uzdaha,
Na humku jednom glavom maše Tuga:
"Kornelija tu - majka sniva Graccha!"

.....
I klonu glava Rome pobjednice,
I sluša, gdje se div-Kapitol toči,
A jedna suza mili joj niz lice,
U duši peku mučeničke oči -
Al jeknu kucaj s kršćanskog zvonika
I trznu Romom pogružena lika:

Pod silnom njenom kapom od nebesa
Ko dalek oluj šum šumori zrakom;
Sve teži uzdah iz dubine lijesa,
Kad smrtna nojca dodija junakom.
Gorostas mrtvac Foru diže stijenje
I staje, pak se na Palatin penje.
Do dvije kaplje mjesečine blijede
U noći pola crnu tminu rijede.
A mrtvac stišće remen obla štita
I munju koplja blještava i vita...

Na Palatinu carski dvor se koči,
U njega sablast uprla je oči.
I gore oči, a koplje se svijeti,
A strašna sablast počela je kleti:
"Slobodu svetu vratite nam, vrazi,
Za koju rt me kod Filipa srazi!"

--- I cijelog Fora stupovlje se stresnu,
Iz praška svakog jedan šiljak bljesnu.
I u duž, u šir, kuda jedan šiljak bljesnu.
I u duž, u šir, kuda pogled siže,
Iz groba jedan Rimljanin se diže,
Uz sablast sablast srne iz dubina
I kida zadnji kamen Palatina.

Na Palatinu sijedi starac čuču
Pod zlatnim rubom o čeonj kosti.
I čeljust miče: - prosti, puče, prosti! -
Al trula čeljust uzalud se muči...
- Vijek proklet da si! - Zagrmiše glasi
I koplje letnu, krunu s glave smetnu...
Pa rasplinu se sve ko oblak bijeli,
A jedna ura jeknu s Ara Coeli...
Tek slika još mi na mrežnici gine
Ko mutna kap na mlijeku mjesečine,
Ko atom zadnji od tisuća ljeta:
Baš sve što osta od povijesti svijeta!

I trznuh se, a prazno korak jeknu,
Niz obraze mi nešto topla teknu:
Tuđinac sam i ne rodih se tamo,
Ta Italija draga mat' mi nije;
Al i mi Forum neoplakan znamo,
Po grudi mnoga sveta sjen se vije,
I gdje su mnogi palatinski dari
Tek bili sjajni pogrebni oltari - - -

Pa podoh; stara još je Luna sjala,
A ja je pratih, kako lako brodi
Za one gore, gdje u neslobodi
I moje majke kućica je stala.
I gdje mi stoput vrelim mozgom mune
Sve crnja slika domovinskih jada:
Najljepša gledač kako kruna trune
I na što narod bez slobode pada - -

Vienac, 1884.

SAN ILI JAVA?

Usnio sam ružan sanak; - Bog bi znao,
Al' mi ga je raj al' pako prišaptao;
Usnio sam ružan sanak; - od tog maha
Ne prođe mi ni čas jedan bez uzdaha.
A nijesam prazne vjere, slabe nade.
Znadem dobro, sanak mutni što valjade;
Ali ipak... ali ipak - od tog časa
Sve uza me nešto kuka u pô glasa,
Sve uza me nešto jeca, nešto mrije -
Zadnji odjek ko od zvonâ mrtvačkijeh -
A nijesam prazne vjere; - - Bože mio,
Ah, je l' ono samo pusti sanak bio?

Usnio sam da sa brijega visokoga
Gledam polja i doline roda svoga;
I kućarke i ponosne bijele dvore,
Kolibica još najviše, moj nebore!
I krovove trulom slamom pokrivenene,
Po cestama hrpe djece zapuštene -
Gledao sam čudne slike, sve i svašta,
Ponajviše svojevoljna siromaštva!
U palačam, vidjeh, prvih ljudi ima,
Misli su im svuda, svuda, tek ne s njima,
Nad jednog se drugi koči, mnijenje bistri,
I svi rad bi postanuli bar - ministri!
A seljaci u dvorištu punom kala,
Il kraj čaša rakijinskih i stakala:
"Hoće l' ljetos biti rata?" - mudro zbore,
Dokle susjed - tuđin neki - šuteć ore...
I gledao sam pustom zemljom gore, doli,
Vidio sam, a što vidjeh, to i - boli!
I uzalud - u tog moga jasnog svijeta
Manjkala je još i bratska sloga sveta:
Do pô čaše složno pili i još kako,
Od pô čaše - i sve pođi naopako!
Sve ti jedno drugom prijeti, grdi nešta,
Posrijedi je vjera, pravo i koješta.
Još se koji mudrac nađi brže bolje
Pa ih huškaj, nek se bratstvo jače kolje;
I dokle se braća tako revno biju,
Mudraci im ispred nosa vino piju!

I tako je išlo dugo, išlo redom,
Zavile se mnoge kuće crnom bijedom,
Mnogo sljeme propanulo, sve se satire
I domaće davno iskra zgasnu vatre,
I krveć se pala braća u dno groba

Ne znajući nikad pravo, otkle zloba,
I još' im se mrtve one mrze kosti,
A na domu treći im se davno gosti - - -
Vrijeme leti - - dug je moro vijek da bude -
Onda vidjeh istu zemlju, al ne ljude!
Drugi jezik, tuđe pleme i sve strano,
Sve koljeno bogzna okle posijano.
Ne čuju se gusle više, kô se čulo,
Davno im je zadnje drvce istrunulo.
Manje vike, manje buke, više rada,
Manje pjanih i veselih, manje glada!
Pred kućicom one braće starac sjedi,
Zadovoljna, svjesna oka u svijet gleda -
A četica žurne djece, zdrava, čila,
Oko starca veselo se uhvatila.
On im priča na staračku lako, milo,
Što je nekad u svijetu davno bilo - -
I gle - eno - odnekale malo čedo
Preda nj skoči pa će reći: - Gledaj, djedo,
Što je ovo? - Ded mi kaži - Bog bi znao,
To sam evo igrajuć se iskopao!

Gleda djedo, s dlana na dlan tako meće,
Misli dugo pa sigurno onda reć će:
- E, moj sinko, hiljade su tomu ljeta,
To su kosti pretpotopnog - magareta!
I otpljucnu. - Stid mi krvav podbi lice
I zgrozih se nad sudbinom povjesnice;
Al me sjeti jedna gorka suza samo,
Da mi više povjesnice ne imamo!
I to mi je sanak ružan - Bog bi znao,
Al' mi ga je Bog al' đavo prišaptao?
I to mi je sanak ružan - od tog maha
Ne prođe mi ni čas jedan bez uzdaha.
A nijesam prazne vjere, slabe nade,
Znadem dobro sanak mutni što valjade,
Al u srcu kopka, boli -; Bože mio,
Ah, je l' ono samo pusti sanak bio?

Vienac, 1892.

MOJSIJE

"... Izvedi narod moj; o Gospode,
Izvedi ga iz ropstva zlopatna
I skinu mu sa vjeđa pospanih
Još onu mreću tvrdu, zlokobnu,
Što zastire sad oči njegove!
Spomeni se da ropstvo nemilo,
Ko teško ono stijenje nadgrobno,
Na leđima mi tlači bratskijem,
I da nam ljeti naši krvnici
U utrobama djeci sudiše!
O, smiluj se, silni Jehova,
Prokuni kletvom krvne silnike
I spasi narod moj, o Gospode!"

- A luda želja! da, al ljudska jest!
Da kunem kletvom krvne silnike.
Da bijem narod, a zbog naroda,
O, stvore moj?! A zašto da bih ja
Zbog jednog stvora drugi kido stvor?!
Gle zapad tamo, istok amo gled'
I sjever ondje i ovuda jug,
A sve sam ovo napunio ja
Života klicom, svim je mio vijek
I svačije je pravo disati.
A ti tražiš, sam da pogazim
U prirodi mi zakon najveći!
Al da je tebi stati onamo,
Početak gdje je mojem pogledu,
Tad vidio bi, što je sićušna
Ta tvoja ljudska, krvna željica.
S visina mojih, ljudski jadniče,
Jednako mal je piramidâ rt
Ko rov, što neznan izbacila ga krt,
I bespomoćna sve je natega! ---
"Nedohvatni su sudi, Gospode,
U kojima se nama pojavljaš,
I zakoni su tvoji vječiti,
A da bi crv tvoj mali, sićušni,
Sa stožerima tvojim drmao.
Davnina mrkla prošlost zastire,
Otkako si u svojem Eđenu
Iz zemlje prvog stvora izveo,
Udahnuo mu dušu besmrtnu,
Al to bi mrva s tvoje mrvice.
I od onda smo svi mi smrtnici
Komadić tvoga bića velebnog,

Pa sve što jesmo - sitni, maleni,
Al tvog smo ipak bića čestica!
I čovjek eto gord sa rodbinstva
Sa vječitijem tvojim iskonom,
O, Gospode, o silni Jehova,
Ponosit diže čelo prevedro
I teži tamo gore nad zemlju,
Gdje meki, svilni plove oblaci
U zlatnom moru zraka sunčanih,
Gdje njegova je duha kolijevka.
Pa, gospode, o, reci, vječiti,
Je l' ljudsko čelo za to stvoreno,
Da u prah pada ropski, kukavno,
I one ruke, u koje si ti
U tajne svijeta postavio ključ,
O, reci, jesu l' tako slabašne,
Da nijesu vrijedne s tobom, Gospode,
A u čast tvoju, vladu dijeliti?
O, klanjam ti se, silni Jehova,
S visina tvojih sve je jednako
Na ovoj maloj, sitnoj zemljici.
Al kod nas ovdje, s našeg pogleda,
Baš ravan nije piramidâ rt
Sa rovinama, što ih diže krt,
I makar da je sve to natega!
Već pomiluj mi, silni Jehova,
Tu ludu, smjelu, ljudsku željicu;
Izvedi narod moj, o Gospode,
Izvedi ga iz ropstva zlopatna
I ne daj, da ti stvor na oblik tvoj
U prahu leži, čelom puzeći!"

- Po riječima te poznam smjelima,
Da imaš krila, koja uzvija
Plamičak sveti, što sam potako
U srce prvog onog čovjeka,
Dok boljim pojmom grlio sam svijet.
O, jadniče, kad prokleh onda rod
I sve, što smrtna žena baštini
Od zagrljaja s muškim plemenom,
Zaboravih u srdžbi pravednoj
Da duh svoj u tom rodu ubijem,
Da utrnem mu onu iskricu,
Što u grud sam mu svetu metnuo
Ko odliku u cijelom stvaranju;
O, neokajna moja pogreško!
Prikratio sam vijek besmrtni,
Al ostade mu plamen iz neba
Ko zapretani žar pod pepelom.
I bude katkad, pa se u srcu

Ko zublja žarka iskra razbukti,
I čovjek teži gore nad sebe,
Gdje meki, svilni plove oblaci
U zlatnom moru traka sunčanih,
Gdje njegova je duha kolijevka
Al bolno - bolno odmah osjeti
U ovoj svojoj gustoj kaljuži,
Da ta mu bara nije tuđa krv,
Al on da nije svojoj hrpi svoj!
I gle - kad tako već je ukleto -
I prokleta će navijek ostati, -
Smilovat ću se tvojoj željici,
Al jao tebi što si želio.

*I tebi baš, što goriš plamenom
Od ideala silnih, vječitih,
Ta sjajna vatra crna bit će smrt,
Mrijeti ti ćeš, kada počneš sam
U ideale svoje sumnjati.*

I prosuo se narod pustarom
Ko oblaci od guste prašine,
Kad zaigraju kolo vjetrovi.
A šta je život - ko i pustara,
A šta su ljudi - ko i prašina,
A nad svim visi krilo udesa
I mota gore, dolje, upored:
I čas se prašak ljeska o suncu
I preljeva se bojom šarenom,
A čas ga eno s blatom smiješana
I nevidena gdje u kaljuži.
Pred silnim ljudstvom gorio je stup
Od crne zemlje pa sve do sunca.
A usred stupa žario se prst
Na ruci silnog boga Jehove.
"Ovuda!" - strašno grmio je glas -
"U obećani rajski Hanaan,
Kud teče mlijeko i slađani med!"
A narod božji gledao je stup
I šapto: Baš ga j' lijepo vidjeti! -
I sigrao se šale svakakve.
Al što se trese gora sinajska
I što to grmi strašnom pustarom?
Na hiljade su onaj čule glas.
Razumio ga samo genije,
Po drugi put si slušo osudu:
*"I tebi baš, što goriš plamenom
Od ideala silnih, vječitih,
Ta sjajna vatra crna bit će smrt,
Mrijeti ti ćeš, kada počneš sam
U ideale svoje sumnjati!"*

I kad mu - divu - riječ gromovna
Ko šiljak oštri srce prosjeknu,
Kad okrenu se svome narodu,
Da nade tamo nade, okrepe,
Al ono narod, božja odlika,
Sagradio si tele zlačeno
I tele slavi, a ne Jehovu!

"... Oprosti, vječni, silni, svemožni,
U naroda je krivi prorok prav
I narodi su djeca velika,
Što lako im je kupit igračke!
Oprosti im, o silni, svemožni,
Izvedi narod moj, o Gospode!"
Nasmiješio se silni Jehova,
Al ima smijeha, kojim sužalost
Nad jadnicima suze proljeva.
I smijeh taj je čuo Mojsije
Iz vatrenoga stupa božijeg,
Što sjajio je ispred naroda
Onuda kud je zemlja Hanaan,
I gdje su preko brda velikih
Na medna polja puti vodili.

Tu navrh brda svijetli genije
Raširio je ruke brižljive.
Ožario ga tračak sunčani,
Ljepotom još ga osu Jehova,
Što geniji ga nose u srcu;
"O, evo tebi, izabran narode,
O, evo tebi zemlje rajevne,
Slobodu svetu tu da zagrliš,
Da srećniji ti budu sinovi,
Neg ti uz pune lonce misirske!"

Al stoji svijet - i ko kad krošnjama
Polako stane vjetar zibati,
I sve to jače lišće uzdršće,
A granje onda stane pucati,
O, tako krenu žagor narodom
I ču se s hrpe glupa poruga:
- Aj, to je dakle zemlja Hanaan?!
I zato si nas vuko pustarom,
Da još nam za nju valja strmoglav
Niz ovo gadno brdo srnuti,
Da panemo na hladna ognjišta!
I tko je tebi pravo podao,
Slobodi da nas vodiš silovno
Po svojoj volji - ko na uzici
Od lanaca iz zemlje misirske?!

Probljedio je silni genije
I kroz srce mu ruglo prožignu:
Da, tko je tebi pravo podao,
Slobodi da nas vodiš silovno
Po svojoj volji - ko na uzici?
Tek primio se srca očajno
I dvije mu oči suza zalije.
Još zadnjim trenom vid mu počinu
Na obećanoj zemlji Hanaan,
I glava mu se mrtvo obori.
A gromom grmnu riječ Jehove:
*"I tebi baš, što goriš plamenom
Od ideala silnih, vječitih,
Ta sjajna vatra crna bit će smrt,
Mrijeti ti ćeš, kada počneš sam
U ideale svoje sumnjati!"*

Vienac, 1893

SUZI ROBLJA

Što li kriješ, suzo tajna,
Kad pod vjedom krvna planeš
Pa čemerna, gorka, vajna,
Na verige ropske kaneš?
Što li kriješ, kad si bratska
Prvoj kaplji sa nebesa
Pre no riknu vrata adska,
Prije groma, prije trijesa?

Što si krila onog časa,
Kad si pala po stratištu,
Gdje se diže oltar spasa
I gdje vrane pir si ištu?!
Poput slapa u pramaljet
Okrepljiva zažubori:
Ne propada taj amanet
I prekasno ma da zori!

Što si krila kad se sruni
Niza lica mužu onom,
Kog rodiše milijuni,
Da satare krivdu gromom?
Ah, uz suze cijelog roda
Obori se na te kosti:
Slomili su granu ploda,
Al sjemena osta dosti!

Što li pričaš, suzo tajna,
Čim nas zdraviš povrh groba,
Gdje nam sniva žrtva vajna,
Izginula nada roba?
Ah, ti bliještiš žarka, vruća,
I tvoj odsjev srca sjeća:
Da imade uskrsnuća,
Dok se narod mrtvih sjeća.

A kad dršćeš u dnu oka,
U dnu duše majke blage,
Kad prokine bol duboka
Rad otete djece drage,
Rad srdaca i skeleta,
Što ih tuđi prah pogrebe...?
Majka naših, suzo sveta,
Bog će plakat povrh tebe!

Rob se rodi, rob te plače,
Ti si njemu voda krsta;
Što mu više uzdah skače,
Čeliči se desna čvrsta.
Plemeni se čovjek cio
O svom znoju i o krvi;
Bog je ovo tako htio,
Da pošljednji budu prvi!

Suzo roblja, suzo strašna,
Sumporna si kap goruća:
I očajna i užasna,
Pred Bogom si svemoguća.
Teci samo niza lica
I u zvijezde zasjaj gori:
Na naš badnjak repatica
Sjajnim trakom rujnoj zori!

Bugarkinje, Senj, 1885

JATAGANU

Hej, oštracu, gujo ljuta,
Što se ljuljaš o duvaru;
Kakva to se šala budi
U tvojemu pametaru?
Hej, oštracu, il bi htio
Cjelivati čije grudi - -?
Hej, oštracu, mani šalu,
Drukčije se danas sudi!

Tlapi ti se: e su davno
Svjetlali te naši stari,
Kad je babo dora jaho
Po krvavih po pazari',
Kad su one glave muške
Kosile se ko u šali;
Suze naše? kakve suze,
Kad smo cijele glave dali!

Hej, ne ide danas više
Da se polja krvlju tope,
Pitoma smo i mi djeca
Milostive Europe!
Prostili smo svud i svima
Neplaćenu krvcu staru,

Ne volimo, kad nas sjećaš
Prošlih dana, moj handžaru!

Sve Sloboda svijetom hoda,
Svakomu će pravo dati;
Kad poteku komu suze,
Serbez⁴ mu ih ubrisati;
A grunu li s novih jada,
Prosto mu je tražit suda;
A škrine li opet zubma
E, onda je bijesna luda.

Moj handžaru, vidiš i sam,
Da za tebe posla nema;
Hvala Bogu, te u grobu
Kraljeviću Marko drijema,
I još više Bogu hvala,
Što ustati Marko neće:
Ta kaki je krvnik ljuti,
Krvio bi ovo sreće!

Već se nama danas hoće
Uništiti divlju klicu,
I raskovat gvožđe tvoje
U tananu neku žicu,
Pa pohvatat bijesna srca
Te se s neke krivde tuže,
I brnjicom vezat usti,
Što lijepi svijet ruže!

Što je babo tobom sjeko,
Sinčiću su čudne stvari;
E je sinak čedo novo,
Tanja krv mu žile žari,
A pamet mu danas fina,
Ideale druge šara:
Hej, ne treba danas više
Muškog srca ni handžara!

Vienac, 1891.

⁴ Turska riječ - slobodno.

GOSPODSKOMU KASTORU

Prostitute, sjeni, lutajuć tihe na Letinu žalu,
Što ću pozajmit klasičnu strofu!
Majčica Gaea nešto je drukča, neg'li je bila
Drukčiji danas treba Apolo.

Prostitute i vi, Kastore dragi, gospodski psiću!
Drijemajte samo mekom na sagu.
Vani je zima (ne znam vam toga reći na pasju,
Al vi ste uvijek istoga mnijenja!),

Sipa po vrašku! Kako li samo žmirkate važno!
Očito, da se čudite nešto,
Kud li se trgom vucare trome, prostačke psine
Podvita repa, kičme ko britva.

Skitnice jedne! gotove uvijek željno zavirit
Poganom njuškom u svaku tricuu!
Peče vas, reko bih, ta zaboravnost, ali izvin'te,
Kastore dragi. *Tempora! Mores!*

Glete, na primjer, toga se nađe baš i u ljudi;
Što su to ljudi - sigurno znate;
Vidi se, vidi; uopće psić ste moderan posve,
Sve vam je jasno, način korektan.

Bah - il je čudo: s vremena duhom podoste naprijed.
Sve je uzalud: odlična kuća,
Gdje vas je časna predala nekad na svijet majka,
Ne da se tako lako zatajiti.

I kad su ljske pale sa vašeg slijepoga vida,
Željeli nijeste pogledat u zrak;
Prvi vam korak bješe da svojoj gospođi bajnoj
Laznete skromno gospodsku petu.

Zlatna metoda! Cjelovom tijem shvatiste život!
Meka vas ruka uze u krilo;
Cijela obitelj, odlična kuća i ekscelenca
U vas je slavne vidjela dare.

Kad vas je koji majčin miljenik razmićen nešto
Obijesnim prstom ščepe za uho,
Vi ste mu odmah, psiću vanredni, gotovo, nježno,
Pružili drugo, repić podvinuv!

Zato ste tako legnuli meko, zato vam danas
Prolazi starost kao u loju,
U kut iz kuta, kako vam reknu, ali se zato
Ne pruža vaša šapa badava!

Eto, što znači biti psetancem odlična gazde!
Najlakše k cilju podvita repa!
Pitoma njuško, cjeluješ petu, al se i za te
Mirisno peče masna kobasa!

I ja sam, evo, kreposti vašoj savio pjesmu,
Polažem lovor preda vas;
Slab je to darak, jestive više volite stvari,
Odlike više praktične vrsti!

Ipak vam - ne hteć uđiti daljem napretku vašem -
U uho nešto šapnuti moram:
Sve mi se čini, da ste - uglavnom - svojom metodom,
Kastore, malko slijedili - ljude!

Vienac, 1891.

PRED KNJIGOM POVIJESTI RODA MOGA

Nije čelik moja desna,
Al te krepko srcu nosi;
Suza moja, tebe svjesna,
Krvave ti liste rosi!
Otvoram ti svoje grudi,
Grijem tebe na svom žaru,
I tamo mi ono budi,
Što je boštvo na oltaru!

Grudi moje burno biju,
Ti si njima bilo dala;
Oči moje vatrom grijū,
A ti si ih zagrijala;
Krilo moje raste jače
S tvoga daha od vjekova; -
S tobom moja duša plače,
Baštino mi pradjedova!

Moj je djedo ocu momu
Na samrti tebe predo;
Reko j' babo čedu svomu,
Da sam i ja tvoje čedo.
A ja vatrom žarke snage

Do zadnjega bit ću dana:
List hrvatske lipe drage
I slavenskog debila grana!

I kunem se ostatak tako,
Dok mi božje sunce svijeti,
I za tvoje slovo svako
I živjeti i umrijeti.
I kunem se, cijela sebe
Žrtvovati tvomu zmaju,
Iščupat će onda tebe,
Kad mi srce iščupaju!

Ah, gdje nema polja pusta,
Kud se naše kosti bijele,
Gdje se vrana jata gusta
Sve uz našu krv vesele?!
Boli spomen! al jednako
Kunem ti se pravdom neba:
Tvoje gorko slovo svako
Oplakati, kako treba!

I tako mi djeda moga
I prsiju majke moje,
I tako mi svega tvoga
Što ti sveto i milo je,
I tako mi moga groba
I zvijezde što me vodi:
Bit ću žrtvom svako doba
Imenu ti i slobodi!

Gle gusala slave naše,
Na tebe ih evo skladam!
To nam božje vile daše,
Da ne plačem, da se nadam.
Ta sva povijest moga roda
S guslinih se žica čuje,
Sa gusala nam Sloboda
Ljepše dane prorokuje!

Njenoj sreći moja krvca, -
A kad dođe umrijeti,
Metnite mi blizu srca
Povijesti nam listak sveti!
I kako se ptica vije,
Moj će dašak da se gubi;
Jer se lako, lako mrije,
Kad se povijest svoja ljubi!

Pobratim, Zagreb, 1891.

SLAVENSKA LIPA

Od iskona o drevni dube,
Što dva ti svijeta prekri grana:
Gdje Jadran-vali žalo ljube,
Do Tihog tamo okeana,
I preko silnih rijeka trista
I tisuć gora i planina -
Svud isto gnijezdo, ptica ista,
I rod i riječ materina!

Što miriš svetog Kremlja širom,
Sred grada cvateš Libušina,
Nad savskim šapćeš biser-virom
I lovcenskijeh vrh visina,
Nad Labom štono činiš hlada,
I vrhu kama Wavelova,
I sveto što ti sjeme pada
Po grudi grada Metodova!

Od kraja svijeta drugom kraju,
Oj, drevni dube, krošnja ti si,
Gdje Perun sjedi u svom raju,
Do zvijezda mu se munja visi,
Pa vatrenijem žezlom prijeti
I slavenski si oganj brani,
Dok pradjedovi naši sveti
Sve krile ruke ponad nami!

Iz tvojih žilja bije česma,
Što poji divske milijune,
Nad živom vodom živa pjesma
Vjekovitom se slavom kune
Sve tebi, slavo u toj grani,
U kojoj šapće duh otaca
I naši djedi, naši bani
I besmrtnih nam glas mrtvacu!

Treperi njihov šapat tajni,
Kroz stožere nas svijeta spaja,
Ko oganj gori žarki, sjajni,
Daljine naše ogrijava -
To slavenska je riječ slatka,
Što polom zemlje se romoni;
Ko božićnica pjesma glatka
U osvit ljudskoj sreći zvoni!

Pod dubom tvojim čedo spava
Ko Mojsije na valu Nila;
Ah, slavenski mu žar i glava,
Budućnost mu se smješka mila.
On donijet će tamjan mira,
Na golubljem što gori srcu;
U mrzle žile zemnog šira
On topliju će staviti krvcu!

I nek se kolo, sveti dube,
Pod mirisnu ti krene granu,
Nek bratinske se usne sljube
Uz majku Ladu i Živanu -
Te naš će soko da se vine
Nad gordih ptica jata cijela,
Gdje plavom nebu sa visine
Luč sjajna bljeska dana bijela.

I pobjedne će sjat mu oči
Vrh tvojih, sveta lipo, granâ,
Gdje Jadran biser-pjenu toči
Do Tihog tamo okeana,
I preko silnih rijeka trista,
I tisuć gora i planina:
Svud jedno gnijezdo, ptica ista,
Svud rod i pjesma materina!

Nada, Sarajevo, 1897.

MOJ DOM

Ja domovinu imam; tek u srcu je nosim,
I brda joj i dol;
Gdje raj da ovaj prostrem, uzalud svijet prosim,
I... gutam svoju bol!

I sve što po njoj gazi, po mojem srcu pleše,
Njen rug je i moj rug;
Mom otkinuše biću sve njojzi što uzeše,
I ne vraćaju dug.

Ja nosim boštvo ovo - ko zapis čudotvorni,
Ko žića zadnji dah;
I da mi ono pane pod nokat sverazorni,
Ja past ću utoma.

Ah, ništa više nemam; to sve je što sam spaso,
A spasoh u tom sve,
U čemu vijek mi negda vas srećan se je glaso
Kroz čarne, mlade sne!

Kroz požar, koji suklja, da oprži mi krila,
Ja obraz pronijeh njen;
Na svojem srcu grijem već klonula joj bila
I ljubim njenu sjen.

I kralje iznijeh njene i velike joj bane,
Svih pradjedova prah,
Nepogažene gore i šaren-đulistane
I morske vile dah.

... Ja domovinu imam; tek u grud sam je skrio
I bježat moram svijet;
U vijencu mojih sanja već sve je pogazio,
Al ovaj nije cvijet.

On vreba, vreba, vreba... a ja grlim mukom
Na javi i u snu,
I preplašen se trzam i skrbno pipam rukom:
O, je li jošte tu?!

Slobode koji nema, taj o slobodi sanja,
Ah, ponajljepši san;
I moja žedna duša tom sankom mom se klanja
I pozdravlja joj dan.

U osamničkom kutu ja slušam trubu njenu
I krunidbeni pir,
I jedro gdje joj bojno nad šumnu strmi pjenu
U pola mora šir!

Sve, cvjetno kopno ovo i veliko joj more
Posvećuje mi grud;
Ko zvijezda sam, na kojoj tek njeni dusi zbore,
I... lutam kojekud.

Tek kad mi jednom s dušom po svemiru se krene,
Zaorit ću ko grom:
O, gledajte ju divnu, vi zvijezde udivljene,
To moj je, moj je dom!

Vienac, 1897.

DOMOVINI

(15. kolovoza 1891.)

Širi ruke, majko roda,
Čeda tvoja dar ti nose:
Krunom slave trudna ploda
Vjenčaju ti zlatne kose.
Širi, majko, tople grudi,
Dar je ovaj tvoja dika;
Anđeo se slave budi
I vrh tvoga žrtvenika!

Znam u kolu gordih vila
Tude krvi, tuđeg svijeta,
Teška li je sudba bila
Zgaženog ti lovor-cvijeta;
Tude vile, tuđi ljudi
Gledali su smijehom na te,
Uzdisale tvoje grudi;
Ali tko je pito za te?!

Pometnuše ime tvoje,
Pometnuše živi da smo,
I da ono ralo svoje
U mačeve prekovasmo.
Evropi je cvijeće cvalo,
Tvoja krv ga zali sveta;
A ti osta janje malo,
Što odnosi grijeha svijeta.

I kada si venut stala
S tude, majko, brige krive,
Tad je jedna suza pala
Niz božije oči žive
Te orosi puna žara
Tvog seljaka ruke vrijedne,
Tvog radnika ubogara;
Sve ti gladne i sve žedne!

Davne dane, duga ljeta,
Uz komadić skrbna kruha,
Pregnu sinak tvoga svijeta
Čvrste ruke, mirna duha.
Genij rada pred njim leti,
Naprijed, naprijed staze vode,
Za Hrvata gdje se svijeti
Zvijezda svijesti i slobode!

Genij rada s njim koraca,
I kroz polja i kroz gore
Na talas se s njime baca,
U utrobu zemlje ore;
Gdje je naša kuća mala,
Tu domaću prede žicu,
A djedovskih glas gusala
Čini medom večericu.

Znoj i suza svijest griju,
Gdje andeo rada vodi;
Žuljne ruke vijenac viju
Napretku ti i slobodi!
Mučno smo ga, majko, pleli,
Nek je ljepši tvojoj sreći;
Cvijeeće s njega nek ti veli
Što ne može usna reći.

Mahni, majko, svetom rukom,
Čeda svoja blagoslovi;
Ta motikom, tvrdom kukom,
Stvorismo ti darak ovi.
- O, a takvi, majko, dari
Novom snagom krvcu hrane
Ko da mlado sunce žari
Prolistale vite grane.

I žarit će! Dok nas bude,
Listati će stablo tvoje,
Dok je one svete grude,
Kud se naša čela znoje!
Ti ponosne širi grudi,
Dan je ovaj tvoja dika, -
Vila slave već se budi
Uvrh tvoga žrtvenika.

Vienac, 1891.

HRVATSKOJ BRAĆI IZ DALMACIJE

(25. kolovoza 1891.)

Ima jada - dosta ih imade,
Povijest naša još ih više znade;
Stari trôvi novi čemer sade;
Ima jada - al ima i nade!
-- Ima majka da je ljepše nema:
Raj je božji ona slika njena,
Lijepo oko u magli se taji
Ko da biser kroz oblake sjaji;
Nisu ono biserovi traci,
Nit je biser niti su oblaci,
Već su suze, uzdasi i jadi,
Ta ona je majka siročadi!

Hranila je čeda si nejaka,
A kad ih je othranila majka
Do onoga kršnoga junaka,
Do konjica od ljuta mejdana,
Onda im je govorila majka:
"Na noge se, moja djeco draga,
U svijetu je pošlo naopako,
Niknulo je bilje svakojako;
Ne da korov da se cvijet širi
Što najljepše u slobodi miri.
Na noge se, Bog će dragi dati,
Majka će vas opet ugledati.
Uz ognjište ispod svoga krova
- Dati će vam cjelov blagoslova,
Što su vaše izranjene grudi
Za slobodu prosvjete i ljudi!"

Pošla djeca širom svijeta bijela,
Bila ih je i puška i strijela,
I da svoje tuđa spase mati,
Stoput zrno naša srca shvati.
Ako suze božje pero piše,
Pisalo je naših ponajviše!
Il je tako od sudbine dano,
Il od ljudi nama darovano,
Svejedno je, al sve peče jače:
Majka čeka - za dječicom plače!
A dječica željne šire ruke:
"Majko, majko, sve su gore muke,
Tražimo te, vid nam nešto krije,
Magla neka oko nas se vije,

Bez tvog krila sve nas gore zebe,
Mrak nam pokri, mila majko, tebe,
A ne znamo što nas ljuće peče:
Il si blizu ili si daleče!"

To je čuo Bože sa nebesa,
Kako vapaj Pravdi stožer stresa,
Kako djeca svoju majku ištu
Na zemljici, starom varalištu!
Skupio je suze od vjekova,
Plod sa našeg drva jadicova,
Suze one, nikad neplaćene,
Sa grude nam krvlju zasićene,
Trud i muku s oznojena čela,
Da ugleda sunca i vidjela.
Kako skupi, 'nako Bože sklada
A na ruke svetoj vili Rada.
Planu sunce - o, kako je jasno,
A vila nam povikuje glasno:
Čvrstom vjerom u vlastitu desnu
Skršit ćete sudbu zloudesnu.
Rad vam sveto vjerovanje budi,
On je sudac što budućnost sudi,
On je korijen na kom cvijet rodi
Za vijenac slavi i slobodi,
A iz njega ljepši plamen bije
Neg je zlato traka sunčanijeh! -
Planu sunce - o, što lijepo gori,
Gdje su majci od starine dvori,
Mrak se gali, djeca majci hrle,
Junačka se moja braća grle.
Na riječ pada jedna suza vruća
Kano pečat srca i ganuća!
Pa nam vjenča slavi na vidiku
Temelj bratskog rada spomeniku.

Trud je jedan, zajedničke muke:
Za tu vjeru stisnimo si ruke,
Za tu vjeru otvorimo grudi,
Jedna braća, jedne misli ljudi,
Složna desna, zajedničko groblje,
Kad sloboda od nas žrtvu pita,
Nek se znade da to nije roblje
Što se grli preko Velebita!

A ti, majko združenih Hrvata,
Utri suze i zagri čeda,
Krv se znade, bratac pozna brata,
Krv se znade, rastavit se ne da!
Čuj nam pozdrav, čuj nam zavjet sveti,

Oj, ti nećeš, kršna majko, mrijeti,
Sa junačkog, pjesničkoga juga
Ljubav nosi svojoj braći druga!
O, ti nećeš, mila majko, mrijeti,
S divna mora tebi sinak leti,
U oku mu božja vatra sije,
Svijetli genij divne Dalmacije
Što je grijo kroz vjekove davne
Tvoja čeda niz obale slavne,
Gdje je vijekom bujni lovor cvjeto
I za liru i junaštvo sveto!
Gle, i danas ponosito cvjeta,
Ti si, majko, jedini mu žar,
A on tebi oko čela sveta
Hrvatske je jedne djece dar!

Vienac, 1891.

NA GRUDI PROŠLOSTI

(Proslavi starinarskog društva u Kninu 24. kolovoza 1893.)

Pjesnik

Majko moja - sve je mrtvo, sve je pusto,
Razvaline, kamen goli, trnje gusto!
Nad kraljevske nekad silne, slavne dveri
Vire danas lijeni crvi i gušteri.
U pô noći lijeće tuda sova plaha,
Slobodno joj i bez brige i bez straha!
Utrnuše davno ondje svijetla traci:
Stari zidi, pustoš stara i mrtvac!

Vila

Ne kvasi mi, dijete, suzom groblje ovo,
Pod kamenjem sve je perje sokolovo!
Ne robovi i ne lanci oni kleti,
Da im tlače u dno groba pepô sveti.
Tu je usna davnog kralja na svom domu
Molila se za nas Bogu velikomu,
Sa kruništa barjak gordi krila od tri
Na hrvatskoj stajao je budan smotri!

Pjesnik

Majko moja - tu je pustoš, razvaline;
Gdje su stope silnog kralja iz davnine,
I banova i župana sablja hola,
Gdje li krila - uzdanica u sokola?
Ah, da, čujem u tišini, na kamenu
Kako li su molili se Svevišnjemu!
Kroz vjekove sve se truni kamen truli,
Molitve im davno, majko, nijesmo čuli!

Vila

Vjekovi su dugi prošli; zamre jeka,
Kad je četa klikovala iz daleka;
Sa prozora gledao ju kralju stari,
Novom slavom gdje mu krunu opet žari,
A pred dvorom stražar vjerni svjesno kroči,
Vjera mu je - čvrsta ruka, vjera - oči.
Slobode si čuva stojne zide svete:
Svoga kralja, svoju majku, svoje dijete!

Pjesnik

Majko moja - zar je tako, zar je palo
Sve što se je gordo nebu uspinjalo?!
Od sve slave zar li osta samo sjena
Što je baca uspomena sa kamena,
Sa razvala što nam kriju prah otaca,
Kazujući vječnu slavu tih mrtvaca?!
I do vijeka zar nam, majko, nema ništa,
Do kukati vrhu kama i grobišta?!

Vila

Vjeruj, dijete! Eno plamte gorski rubi,
Na rastanku sunce noći oči ljubi.
I nada se tako budi svjež, nova;
Po kamenju narod ljubi prah djedova!
Pa ruš'te se, stari zidi, miri davne,
U srcu nam nove kule niču slavne -
I svemu će suđen-danak jednom doći,
Svijest naroda neće mrijeti, neće proći!

Vienac, 1893.

USKOČKE ELEGIJE

*Štuješ li slobodu, ljubiti li ju umiješ,
Razgovoru našem nije treba riječi:
Ja tvoj uzdah, suzu moju ti razumiješ!*

A. MICKIEWICZ

1. PRISTUP

Ej, vi muke, nikad oplakane,
Ma kukali preko groba svoga!
O, moj dome - na sve četir' strane
Zgažen raju usred srca moga!
Sanče prvi, otkad živjet začeh,
Prva misli, krvava i tmurna,
Vjerna suzo, otkad duša plače,
Lovoriko sred poloma burna, -
Kad mi pada pogled izvarani
Vrh mojijeh krpa i prosjaka,
I vrh lista prava poderanih,
Vrh naroda - sapeta junaka,
Okovana finom mrežom onom,
Što se teže od željezne kida,
Što te davi, dok u ropstvu bônom
Čovječjega ne poturiš stida!
Rane moje - rane dana naših -
Jad pjevaču bugarija vaših!

Il na ravni il primorskoj stijeni,
Gdje god baka našu prede žicu,
Svuda hladne obilaze sjeni,
Zloduh neki tuši tamburicu.
Sve tavori, a kroz uzdisanje,
Ko sirota kojoj otac živi;
Osta janje, osta na zaklanje,
Pastir mu se uz vučinu privi -
I čuti se kleti prelom vjere,
Gdje god Hrvat tudi kamen tuče,
Za tuđ hatar pod nebo se vere,
Vadi zlato, pustaram se vuče ---
Još si krušac od ustiju steže,
Ne bi li se otkupio prije,
Kad za drugog snoplje svoje veže,
Kad za drugog sinje more bije;

Svojim znojem tuđe plaća duge --
Ej, vladaru - na vratima sluge!

Vilo moja, bez srca li nijesi,
Ne protuži s kamenih srdaca! -
Majko moja, preni se, potresi,
Jača budi od svojih mrtvaca!
Vjerna suza onud mene vodi,
Kud su tebi ponajljući jadi,
Ah, a to je, da mi srce brodi,
Kud god tvoje ima potomčadi!
Sve i svuda mora zlopateća
Olovno je gnijezdo posavila,
Gdje i božja pravda svevideća
U čas težak na pomoć ti bila,
Te još nijesi kao mrtva pala,
Iako te crna muka bije,
Pa i nećeš - Bogu dragom hvala:
"Dok te s neba žarko sunce grije,
"Dok se bura tvojim hraščem vije,
"Sve nas žive zemlja ne pokrije!"

Ne nabiraj na plač, majko, usne,
Što ti pjevač mrgodne je čudi,
Crna sanko, što se njemu usne,
Pa nariče kad u gusle gudi!
Takova su njegova posijela;
- Nekada su drugačija bila -
Vrh gradova tvojijeh i sela
Drukča se je nekad davorila!
Nu u doba pitome kulture
Na Božić se više ne puškara,
A pjevaču mah se oči tmure
Bez čuture i bez džeferdara!
Pak radije mrzovoljan hoda
Od Vratnika do ponosne Gere,
Od Zemuna do istarskih voda,
Na jug, gdje ti more noge pere.
A kada se povrati sa puta,
Ružno sanja - zaturen, iz kuta!

Vienac, 1885.

2. SIJELO

Sred grada u kamenu Senju
Na glasu je božiji hram;
To crkva je svetoga Franje
I mrtvijen uskoka stan.

Tu dolje, pod pločama teškim,
Kroz stoljeća snivaju svi,
A bura nad krovom im pjeva:
O mletačkoj galiji,

O Zmaju i Markovu lavu,
O šajci ko galebu - -
Kroz lubanje šuplje im šapće
U dugijeh stoljeća snu.

Tek stoljeća svakog jedanput,
Kad ponoćni otkucne zvon,
Zazveknut će oružje staro
I božji se ljuljnuti dom.

A dolje u rakama trulim
Kosturi se pomaknu svi;
Na otprte grobnice sjednu
I šute ko ukleti.

Tek katkada podignu glavu
I šuplje si očnice,
Kad među nje uniđe junak
I sjedne na kamenje.

Sve ulaze redom junaci
Pod krivijem ćordama,
I podzemni pune se kruzi;
Sve jedna su grobnica.

A velika grobnica ova
Ko hrvatska zemlja je sva
I junačka kneževa brda
I kraljeva Srbija.

A bogzna, gdje leže junaci,
Kad nije im sastanka čas,
Dok ne kucne jednom u vijeku
Nad rakama ponoćni glas?

I sjede vam tako i sjede,
I šute ko mrgodni svi;
Na Drini je gdjekoji pao,
A drugi na Neretvi.

Još gdjekog je proždrlo more,
A gdjekojeg tuđinski kraj,
I timočki nekom su žali
Pjevali oproštaj.

Iz litica Crnoj u Gori,
Od talasa Sitnice,
Sa Dunava, Save i Tise
Ili Bosni sa brzice,

Sve dolaze pogleda mrka
I suđeni čekaju sat,
Kad dusi se vraćaju natrag
U grob, u nepovrat.

I jošte, još čekaju malo,
Zar neće, dok otkucne zvon,
Nad glavom im zapjevat pijevac,
Nad velikom grobnicom?

A kada bi zapjevo pijevac -
To utvrdo vjeruju svi:
E, umah bi uskrsli opet,
Ko nijesu ni umrli!

Nu lijena pjevčina šuti
I drijema na buništu;
A divovi junačkog roda
Svi u grob se vraćaju!

Tek jednoć je pjevnuo malo
U gavana nekoga baš,
I bundžiju spremiše umah
Na predivan paprikaš!

Pak prolaze ljeta i vijeci,
I gluha i nemila kob;
A budni su zaspali pijevci,
A junački pljesnivi grob - -

Tek vide se stoljeća svakog,
Na kratak i turoban sat,
I opet u grobnicu idu,
I vele da - zaplaču tad!

3. NAŠ ČOVO...

Otkad tebi, moj prosjače, ti rukavi prazno vise?

- Pa od onda, gospodaru, kad smo bili ispod Lise.

- Grmilo je, kršilo je, ko da vrazi svi se nose,
Ja se popeh vrh fregate, jer naš barjak zapleo se.

- Usred dima, usred zrnja jurnula je naša prova,⁵
I sada bih život dao za taj smiješak Tegetova!

- U visini stojeć 'nako, niz pučinu samo trenuh,
Ni ne vidjeh više mora u oblačju zadimljenu.

- Tek križevlju silnih nava⁶ ljuljahu se oštri vrsi;
Pa svejedno - rekoh sobom - što da naš se barjak mrsi?!

- Odjedanput spazih eto: Talijanac na nas suče,
Sa križa mu vojnik vreba, da nam ratni barjak svučē.

- Nećeš, rekoh, galijote!⁷ - ... pokrih barjak u tom trenu,
A ozdo se zrnje osu i po meni i po njemu.

- Tek ga nazrijeh, kako lj osnu, a za njime lj osnuh i ja;
Padajući on je vikno: "*Ev-ev-iv-va I-ta-li-a!*"

- Ja pomislih: "Što se u nas talijanski dereš, skote!
Pa poviknuh: *Amiraljo naš eviva, ti čozote!*"⁸

- Što je dalje bilo, ne znam; tek bilo je dugo, dugo;
Tu izgubih obje ruke; sad sam 'vako, što bih drugo!

- Penzijice nešto imam, dobri ljudi dadu tralja,
Svakog ljeta misu platim za pokojnog amiralja.

- I molim se, Bog da prosti svima nama griješne čine
I da još te dogodine u životu podrži me.

- Pošao bih Majci božjoj na proštenje a na Krasno,⁹
Pre neg umrem, da se skrušim, da ne bude poslije kasno.

⁵ Kljun u lade.

⁶ Ratna lađa.

⁷ Pogrdna riječ, ko obješenjak.

⁸ Talijanski ribari.

⁹ Krasno: na glasu primorsko zavjetiš te u Velebitu

- Jer me peče, gospodaru, što krštenoj rekoh duši,
Pasju riječ, Bog da prosti, kad se ono s križa sruši!

- Nu... rekoh je! Branio sam s obim rukam amiralja,
A nijesam ni ja bio vazda 'vaka kljasta tralja!!

4. STARI OPORBENJAK

Da ste zdravo, moji zanatnici marni,
I nek su vam zlatne ruke zaposlene!
Kremeni mi čvrsti, srcem milodarni,
Vi, ljudine moje, reske i poštene!
Vijek vas gledam kako znojem lica svoga
Svoj tečete krušac - muku svakidanju -
Pa da Bog vas živi ispod krova toga,
Gdje melema ima svakom uzdisanju...

Davno to je bilo, kad sam ko šiparac
Trčkao po mračnim vašim uglovima;
Važan majstor mudri, zaburmućen starac,
Vikao bi: - Đikni, još cipela ima! -
... E, moj starče sijedi, kad za vruća dana
Saplitasmo zamke na jad mušjeg roda, -
Pa hvatasm o uvijek "*mušjeg kapetana*",
Ali "*mušjeg cara*" - nikad ni za Boga!

U pô sobe nešto visjelo ko lampa,
Ispod nje bi važno kritikovo gazda
Što odsudna reče zagrebačka štampa - -
Stari majstor Vale - oporbenjak vazda -
Dobričina meka, srca puna šale,
Pri saborskim samo plani izborima;
Uvrh nosa zapni tada naočale,
Sved vičući: "*Sad je De profundis - njima!*"

I dok starac viči, spremala bi stara
Izborniku hlače i kravatu novu;
A kad dođi starac od izbornih žara,
Bog bi znao zašto, psovo bi "*Jehovu!*"
To je išlo redom, dokle jednoć, eto,
Kad je psovo Vale mater "*rezultatu*",
Progovori stara: - Pusti k bijesu sve to,
Mato rad bi Jelu, Jela rad bi Matu! -

Uz sve, "što nam život naopako plovi",
Rekao je Vale: "Nek je, Bog što hoće!

Mi smo ljudi stari, vi ste ljudi novi,
A dječici vašoj bolji danak doć će!" -
I, sa ovim malim proročkim dodatkom,
Blagoslov im dao - poslije djedom posto;
Unučadi smeta u spavanju slatkom -
Uopće je u svem oporbenjak osto!

Tek podveče 'vako, pošta kad donese
Iz Zagreba bijela novine za Valu,
Razmota ih starac... ruka mu se trese,
O "gospodskom" nešto sve gundā "skandalu!"
- "Batina im treba!" - sve se nešto srđi
Svoj čitajuć žurnal, i oglase pače;
I ustaje trudno Jakobinac tvrdi,
Unuka si čuje gdje za djedom plače...

Pak ga tako ljuljka i sve usput mrsi:
Trebalo bi svima nogom nešto dati!
Pa dremucka s čedom na staračkih prsih
I ne čuje Matu s Jelom ispred vrati'.
Stisnuli se tamo, šapću neku muku:
O porezu nešto... Bog da sami znade;
... Kroz polumrak vide jednu suhu ruku,
Što proročki nekad blagoslov im dade!

Vienac, 1885.

5. ISELJENIK

Širijem atlantskim morem parobrod cjepove siječe,
Na njem su prosjaci hljeba, što će na faram Brazila;
Veliki svrdlovi dima sukljaju tiho u veče,
Šire se na lik zlokobnih krila...

Gužva se svijet bez krova, što će pod palminom granom
Tamo robovati jedno, ptice gdje brbljave lijeću,
Sunce gdje toplije trepti žarkim nad vedrijim danom,
Bezdanim vodam, opojnom cvijeću...

Silnu o jarbola gredu leđim se odupro čovo,
Primorski to je dobrijan; srće u neznane strane,
Bježi od kukavne sreće nekud pod obzorje novo,
Misli: e, bolje tamo mu grane...

Draga mu obala osta negdje za leđim daleko,
Nebo je svuda i more, tuđi sve veseli ljudi,

Piju i pjevaju bučno; para ih odnosi prijeko,
Nosi im srce, mozak i grudi...

Primorski samo dobrijan ukočen šuti i šuti,
Njemu je ostalo srce tamo na kamenoj liti,
Kadulja gdjeno miriši, smilj gdje zlati se žuti,
Bršljan gdje zide djeci mu štiti.

Nazire turobnu ženu, kako mu dječici priča
Milom i dragom o ćačku, dal'koj o zemlji čudesa,
Noć gdje je, u nas kad sunce žeže vrh kamena griča,
Sve je drukče, pa i nebesa.

Pjeva im nevoljko pjesmu: "mladoj o kraljici Mari".
Kako joj zlaćanu krunu "moro" je odnio crni;
Pjeva im narodnom dušom ispokoj sveti i stari,
Prošasti spomen u srcu vjernih!

Znalično dječije uho čarobnu pjesmu joj pije
Pitajuć: hoće li ćačko tamo na široku moru
"Marinu" vidjeti "krunu", gdje se u talasim sije,
Negdje u crnu "morovu" dvoru?!

-- Dotle na atlantskom moru cjepove parobrod reže,
Ćačko uz ogradu broda pilji u talas i pjenu,
Gleda ih kako se dižu, pljuskaju, sliježu i bježe,
Šume i ginu mračnu u sjenu.

Pilji i gleda i vidi: eno baš u dnu daleko
Nešto ko biserna bliješti, alem zar djevice Mare?!
Kojim mu u kući dragoj, vodenu bezdanu prijeko,
Dječica draga maštu si žare...

Pilji i gleda i vidi: eno je, vjere mi, kruna,
Prava je "Marina kruna", gori u bezdanu i sije;
Kako je divno joj zlato, kako je alema puna,
Baš ko da "moro" odno je nije!

--- Uto se ozvao signal: naglo na šumnome valu
Skliznu se parobrod drugi, varku mu pobrkav oku;
On se veselo, bučno evropskom vraćao žalu -
Kossuth mu *Lajos* stalo po boku.

Izabrane pjesme, 1898

6. VELEBITSKA BAKA

Bako moja pogrbljena,
Po liticam što se vereš,
Iz pregače zemlju stereš -
Izmeđ drača i kamena
Koji krumpir da ubereš
Božjom voljom za vremena!

Bako moja, za vrelinâ
Koja prtiš uzdišući,
Klecajući, posrćući,
Bure vode iz daljinâ
Svojoj kozi, svojoj kući
I - grančici ružmarina!

Bako moja, na vleti
Kojoj cijeli vijek proteče
Ko bez jutra trudno veče...
Mirno li ćeš umrijeti,
A preda te na daleče
Nikola će izić sveti.

Ti ćeš s njime poći tuda,
Na staračku klimajući,
Gdje ne žeže zvjezdan vrući
I gdje sočna, plodna gruda
Svačim rodi, mirišući,
Da ne moraš lomiti uda!

Tek u gorju, kud te nasla
Tvoje sudbe volja čudna,
Mukotrpnâ, veletrudna,
Gdje ti koza kamen pasla,
A tvog jada uzaludna
Tinjavući zvijezda zgasla,

Velebitskoj tu na hridi
Nestat će nam opet krova
I bakice starog kova;
Tek će bura tud da bridu
Vrh kamena pravjekova
Po grdnoj joj piramidi!

7. SIRENIN DRAGI

Mala glavo na majčinih grudi,
Ko jabuka na bijelu cvatu,
Ah, ti ne znaš - o mekanu vratu,
Da od djece postati će ljudi,
San i varka da će brzo proći;
Sâm Bog znade kud je komu doći!

Ne znaš trna ni kamenih stijena,
Kud majčina pronosi te noga;
U te gleda kao i u Boga,
Ništa nema, ako tebe nema;
Al sve ima bogata joj duša,
Slatko kad ti gugutanje sluša!

Što ti želi tvoja majka mlada?...
Ah, gleda te evo sasvim zbliza,
Gdje te krune carem sred Pariza,
Svetim ocem usred Petrograda!
Na mjesecu tvoje vidi dvore
I - uza te luduje, nebore!

A što ti ćeš svojoj majci dati,
Kad te muška snaga usponese?
Širinim morem što joj kućom trese,
Po talasju pozdrav ćeš joj slati,
Nek u vihru što joj kida strehu,
Bar tvoj uzdah čuje na utjehu!

U crkvenoj klečat će tišini
I palit će Bogomajci svijeću,
Da te čuva na onoj širini,
Kud uzdasi njeni polijeću,
Vapeći ti preko trista gora:
Vrati mi ga, "Kraljice od mora"!

A ti možda u olujnu trenu
Tonuti ćeš u bezdane vale,
O, nevjero...! druga da se žena
S tobom grli kroz varavu pjenu,
Hladne usne ledene Sirene
Da ti piju ukočene zjene!

Da ti šapću: Cjelov hoću vrući,
Usne tvoje koraljeve boje; -
Šta me briga za plač majke tvoje!
... A ti na to, zubma cvokoćući,

Hrliti ćeš, ledna srca sine,
Stranoj djevi zavijek u dubine...

8. TRSATSKA SJENA

Uvis strši kula derna,
Živ joj bršljan zide plete;
Oko grba siva, crna,
Cvrkućući laste lete - -
Sa kruništa odozgora
Padajući rosa sine,
A vjetrić je nosi s mora
Među svilu mahovine...

Zađe sunce i noć dođe,
Nad liticom kula spava;
Samo sova ovdje-ondje
Oko rupe poigrava.
A kad kucne dvanaest puta
"Majci božjoj sa Trsata",
Ko da neka sjena luta
Onoj kuli oko vrata.

I ulazi lica mrka,
Vidi mu se: e mu kob je,
Nakon dana tmurna, grka,
Obilazit noću groblje,
Da s mrtvacim Boga prosi
I srušene plače vise;
U desnici nešto nosi:
Gusle to su - čini ti se.

I ko luda neka kleca
I sve zove bane neke;
Sa gusala nešto jeca
Kroz kamenje i opeke.
I kad sve je prošlo više,
Na krunište klima tamo;
Nad njim tek je nebo više,
A još nad tim - Bog je samo!

Kao sablast stoji noćna,
Što joj curkom suza teče;
Dobra sablast, bespomoćna, -
Plać joj, brajko, sve što reče!
Al joj nemoj stupat bliže,

Ta pusti ga, brajko, sama;
Bit će došo, tek da niže
Neki đerdan od pjesama!

Pa sve bane neke vapi
I viđa ih hodat mimo -
I banice neke tlapi,
Ko da viče: "Katarino!"
I sve ljubi kamen truli
I pritišće gusle jače,
A struna mu neka zvoni
Ko da jedan narod plače...

Pusti mi ga, brajko, tamo,
To je dobra sablast neka;
On će ondje plakat samo
Vrh kamenja i opeka.
--- Gle, već ide niz skaline
Ko da tešku smetnu miso;
Lakše mu je - suzam time
Pjesmicu je valjda spiso...

9. PRED KRALJEVSKOM PLOČOM U BAŠKI

Daj da spustim čelo svoje
Na taj kamen poizdrti,
Daj mi časak, da mi duša
Pomoli se prije smrti!
Sa njega se u srce mi
Neke duge trake šire:
Imena su tvoga crte,
Kralju Dmitre Zvonimire!

Rastjerajte hitre ptice,
I ljudske me mrze riječi;
Oni idu ko na nogam
Da im gvožđe neko zveči...
Pustite me u samoći;
Bog jedini samo znade
Kako li je srcu momu
U čas, nade kad ne 'made!

Ne pjevajte poljem cvjetnim
Laku pjesmu: "nina - nena";
Poturite rađe glavu
I panite na koljena!

Il zar evo ne vidite,
Baš u srce gdje vas dira
Jedna duga zraka žarka
Sa imena Zvonimira?!

Kako oštro ona trepti
I uzalud kako lijeta,
Da ražari srce vaše
Osam stotin' dugih ljeta!
Pustite me u samoći,
Da joj pijem svu vrelinu,
Da raskopam onda gnjevno
Rodna polja i dolinu.

Da prolijem vrh nas more
I po dolu i po gori;
Neka gine zemlja ova,
Kad nas sama ne umori!
Šta me briga; - ja ne mogu
Da vam ljudski život dadem,
Dati ću vam ponajljepše,
Zadnje s vama što imadem!

Pružimo si bratske ruke
Rastrgane iz daljine,
Iskopajmo grob si velik
S kraja na kraj domovine,
I lezimo u njegov mirno,
Kao braća zagrljeni;
Udruženi jednim srcem
I znavijek sjedinjeni!

Vrh mogile ja ću silne
Udariti natpis gore:
Čudna slova, ploču čudnu
Za povijesne razgovore!
Šta nas briga - neka u sve
Začudene oči gvire...
... Aj, mi ćemo spavat skupa,
Kralju Dmitre Zvonimire!

10. GUSLAR

... Povlači se kao kuga,
Ni prosjačit više ne smije,
U torbi si prti druga,
Žuko drvo svoje pjesme.
Iz zakrpa izderanih
Gusle vire s gladne torbe;
Ah, to mole kralji, bani,
Koru hljeba, žlicu čorbe!...

Podi sa mnom, moj lazare,
U kućicu pođi moju;
Napijiti ću sve ti care,
Sve im carstvo - torbu tvoju!
Neka moje blago vide,
Gdje im častim carstva cijela;
Hej, međ moje među zide
Sva je jedna prošlost sjela!

Postavite sofru amo;
Carevi su došli k meni,
Ostati će časak samo
Na odmoru, nevideni,
I odmah će da se krenu
Na daleke dane hoda,
Među jele, među stijenu,
Ko - carevi i gospoda!

Neka časom cure skoče,
Ti davori, stara pjesmo;
Nek se gosti osvjedoče,
Da smetnuli ništa nijesmo,
Da ljubimo sveto, slijepo,
Onaj zavjet, onaj stari...
Ipak, ipak - nije lijepo:
Kud vam konji i handžari?!

S grdna stida danas šta bi,
Da poviču: Momci, haj'te!
Sablju hvataj, pušku grabi,
I slobodno zapjevajte!
Kuda bismo s bruke velje,
Da nas zovnu mačem svojim
Na pir muški, na veselje,
Misleć, da smo - koljeno im?!

Ne vidješe - Bogu hvala -
Idu na put, na daleki;
Gospodska im valjda šala,
Ko i prosjak lutat neki!
- ... A ja stojim pragu u dno,
Carskom im se klanjam licu;
Gusle ljubim žedno, žudno,
I guslara u desnicu...

11. NA OBALI USKOČKOGA GRADA

Tiho leži, tiho, moje more sinje,
Posestrimi Istri čipka se na žalih,
Nebo kao čisto krilo golubinje
Vrbniku nad morem krvavo se pali.
Tamo odsjev sunca iza gore ljeska
I opruža trake od zlata i srebra,
Pa japanska šarna lepeza nebeska
U pola zenita rujna širi rebra.

Tiho leži, tiho, more moje drago,
Ko sanjarska duša djevojčice nujne,
A ni ćuha nema, da ga ljubne blago,
Da laganim daškom preko njega strujne...
Ne znam što je ovdje tako slatko meni
Ožarena oka gledat niz pučinu,
Srebrnu i žarku u sutonskoj sjeni,
Ronit joj u boje, pjege i dubinu...!

Tiho leži, tiho, bezdan neizmjerni,
Gladak kao u snu nevinašca čelo - -
- Na obzorju cijelu tek se točka crni,
A nad točkom lebdi kao jedro bijelo;
Polako se skliže i sve raste bliže,
I pjena ga rubi, složna vesla stenju,
Evo pod grad stiže, most se na kraj diže:
Zdravo ste nam, braćo, u kamenu Senju!

I začas se čuje: "Gospa!" - il - "Parona",
Sad su uprav došli iz Vrbnika ljudi!
Donijeli su grožđa, smokvi il melonâ,
Što šećerom zore na istarskoj grudi.
A čakavska riječ kao šira slatka
Sve se pjeni brza s kraja i sa lađe,
Sa jezika gipka otkida se glatka,
Što ne može vikom, to rukama nade!

Tiho leži, tiho, moje more drago,
Pa mi lako ziba ostrvljansku braću,
Što na maloj lađi malo broje blago,
Pod žestokim suncem iskuckanu plaću.
Cijelog su ga ljeta znojem zaljevali,
Eto, bratski dijele slabu korist svoju
Za tu sitnu smokvu, za taj grozdić mali,
Što o suncu zriju, a rude o znoju.

I kad tiha veče po brodiću pane,
Poć će mlađi svijet u krčmicu kuda,
Uz rumenu kaplju da pjesmicom plane
I na gradsku zere da se provrluda ---
Samo starac neki na ladici osta,
Broji škrti novčić što ga eto smogo,
I uzdahne katkad: "Bože, nije dosta,
A ja trebam više, a ja trebam mnogo!"

Čuči starac sijedi, a s obala pustih
Povjetarac lako spram mora ćarlija,
I titra mu oko smežuranih uski
I šapće mu slatko, ko pjesmica tija:
- Paragrafom hladnim na prag su ti pali,
Nu, ne boj se, starče, doć će bolja ljeta;
Tebe će otkupit i taj novčić mali,
Krvopija tvojih ni sve blago svijeta!

Balkan, Zagreb, 1886.

12. OPROŠTAJ

Ne zamjer'te, krši gole,
I vi, polja zlatoklasa,
Moje more, sinje more,
I vi, zvijezde vrh talasa; -
Što se bajnim čarom vašim
Jedna tužna sjena šeta
Ko da nije srećna tamo,
Gdje najljepši kraj je svijeta!

Odat ću vam: da je ovo
Jedna duša otrovana;
Čuvajte joj samo tajnu,
Pustite je među vama.
Uz obale neka hoda,

Nek se šeta ukraj cvijeća;
U njojzi je duga zima
I bila je bez proljeća!

Za debele noćne tmine
Rado krade iz tijela se
Pa tumara zemljom nekom
I šulja se na talase,
Na kule se trošne penje,
U grobnice tamne zađe,
I - luduje sve to više,
I - sanjari sve to slađe!

Katkad tako lutajući
Iz oka joj nešto kane,
Kao vrelo gvožđe sine,
Kao teško gvožđe pane, -
Pa se skriva među cvijeće,
Među krši, među draču;
Odanle se onda čuje
Nešto ko da nalik plaču.

Oj, sahran'te suzu taku,
Možete joj dušu spasti;
Napijete se suzom onom,
Jošte ćete ljepše cvasti.
Zadojite svojim mirom
Srca, krši i doline,
I onda će duša ona
Da se smiri i počine...

TRZAJI (1902) (izbor)

ŽENI

*Hotio bih stihom reći
Onaj grč ti, trpak tako,
Što ukoči usne tvoje,
Kad ti pričah ponajlako
- Oziruć se iza pleći -
Čim to rode čežnje moje!*

*Ah, to bješe uzdah nijemi,
Što ti zamro na usnama
Pa u suze ne proteče.
Ostav'mo ga među nama;
Zatureni, zagrljeni,
Toplimo ga dan i večer.*

*On će proći - nestat će ga,
I tvoje će usne male
U smjehuljka nabrat dva se,
Kada rumen lake šale
Prelije se preko njega
Pa ti licem poigra se.*

*A što mene vijek će peći
I mutit će moje dane,
O - zaklopi dječje oči;
Zaspjij samo tu uza me,
Nikada ti neću reći,
Da preda mnom još se koči!*

*Tek po tvome čarnom polju
Neka teče med i mlijeko,
Proljet buji, ptiče moje!
Meni Bog je pjevat reko,
I ja vršim božju volju -
I ja jedem srce svoje!*

Vienac, 1898.

HIMNA

Nasmij mi se, svijete mio,
Rani mi se na zlo dalo;
Trpio sam dugo, tio,
Uzdahnuo jače malo...
Ah, to biva, kad se luta
Po drugome carstvu negdje,
A ledena ruka kruta
Rastvori ti silom vjede.

Ne! Tuđe su staze ovo
I ne vode mojoj kući;
To je nebo ko olovo,
A pritište krv pijuci.
U tom hramu na Sionu
Trujem samo oči drage,
U vječita mira zvonu
Slušam zveku krive vage.

O zagrm'te, žice, gromom,
Što najljuće kida stijenje,
Gle - već igram s divnom momom,
Ime joj je - ogorčenje!
Majka joj se vjera zvala,
Otac bješe sanjar ludi;
Rodila se divna mala
- Čudna l' čuda - usred ljudi!

Ko sirota puka bludi,
Med gomilam' srće, kleca;
Sva joj sreća, što poludi,
Kad pjesmicom katkad jeca...
Luduj, kćerko, vijek slobodna,
Lutaj svojih po nebesi';
Bude l' išta od tog plodna,
Prostit će se tvoji grijesi!

Ta čedo si divna braka,
Što ga ikad ljubav sklopi;
Mamurna si, svakojaka,
Otkad sunce tebe opi.
I majka ti umrije mlada,
Kad pometnu jadno tebe,
Preplašiv se divna sklada
Između svijeta - između sebe!

Pa - smij nam se, zvijeri plava,
Tek okreni leđa nama,

Nek mesnata tvoja glava
Grč nam štedi na usnama.
Da osmješak gorki, nijemi
U sav grohot ne sori se...
Ah, tad puca sve u meni,
Pa štropoće - rušeći se.

OUVERTURA

Snažno je mirnulo cvijeće šarnih sa gredica rajskih
Ko da je za kišom nagli vjetrić mu ljuljnuo glave,
Raznio opojni etar sočnih sa latica majskih,
Pelud sa lipa, ruža i trave.

Sve je treperilo lako zlatnoj na sunčanoj žici
Jasnim pod jutarnjim nebom; srebrn oblačak i voda
Plavom se hvatahu parom. Tu je - ko miso u slici
Stajao otac ljudskoga roda.

Bijaše vedar i mladan. Velike otprte zjene
Lakomo srkahu boju, oblik i gibanje svega;
Sve mu je pjevalo himnu; dlanaste paomne sjene
Pružahu zelen šator vrh njega.

Sve mu je šušvalo nježno; kapljica biserne rose
Viseć o latici lijera čišće se sjajila nije
Negoli glatko mu čelo, bujnim pod rudežim kose
Žarka dva sunca - oči mu dvije.

Opijen raskošnim srhom zadrhta polubog raja;
Nije već mogao drukče... pade po edenskom prahu,
Cijeli da obujmi svemir, cjelovom strasnim bez kraja
Sve da u jednom popije dahu.

Pa je poljubio zemlju. Mlade i nevine grudi
Velike buduće majke usnicom tako je vrelom
Goreć u želji, da grli, dršće i stišće i ljubi,
Spaja duh vječni s vječitim tijelom.

Polubog zani se tako. Vječna je međuto sila
Zašla u utrobu vječnu, rodnu i vruću i mladu;
Žarki je, svesilni cjelov životnim kucajem bila
Puco ko pupolj u paome hladu.

Kada je zirnuo okom polubog Edena cvjetna,
Kraj njeg je klečala Eva. Dječja joj lica i prsi
Bjehu ko jagode prve, s kože ko rumen je ljetna
Dahnula mladost opojnim srsi!

Uprav je prviput vidje. Sama mu krepka ramena
Strasno se razviše spram nje. Trzaj i drhtav i vrel
Savi ga, kada mu šane ovo ni dijete ni žena:
Moj si! - i oči staklo joj preli.

Sav mu se uzljulja Eden: ko da na velikoj plimi
Nose se lotos i palme, nebo da dostojno svijetli,
Ptičice cvrkuću u snu, a on na toploj pučini
S njome da pliva, ziba se, leti...

Eden je pjevao pean: gusto je nad njima lišće
Drhtalo s disaja toplih, drhtalo tiše i tiše,
Slatku im skrivalo tajnu, cjelove nikada čišće,
Ljubav al' zemsku, al' nebesnu više!

Uto je huknula sova! Naglijem trzajem skoči
Ljubavnik prvi i žena. Mladi joj obrazi sjajni
Zoricom gorili nijesu. Umorne mutne joj oči
Bjehu okean - bezdan i tajni.

U njem se pušila po dnu zaludna Abela žrtva,
Kainov nekažnjen žig je plivao morska ko zvijezda,
Beščutna sjedaše povijest suha kraj lovora mrtva,
Rasuta perja, zgažena gnijezda...

Trznu se s očajne slike praotac koljena ljudi,
Naglo je pobriso oči, lažni da skine im blijesak;
... Edenom zaori uto riječ iz gromornih grudi:
Množ'te se - kao u moru pijesak!

Nada, 1899.

DITIRAMB

Prekrasan život!
Kaljava cesta ode u maglu -
Digneš li glavu tamo k nebesim,
Past će ti na nos kapljica kiše!

Prirodo majko, - kako je tužno
Gledat te tako mamurna lica!
Kako su dosadne mojemu oku
Haljine blatne,
Maćeha zemlja što ih navuče
Plešuć uz svirku eterskih sfera
Okolo sunca...

Ah, ko da mari žarki vjerenik,
Što mu se baka dronjcima kiti!
Ta vječni svemir
Na njeg se smiješi,
I na bezbrojne očice bistre
Vječna praznina, djevica čista,
Plamen mu slatkih cjelova pije.

A on je ljubi -
Ljubi i dugim trakama žarkim
Sebi je svija.
I u nijemom cjelovu tako
Vjekovi ginu kano i časak,
Časak ko vječnost - - -
A ja na ovom kaljavom danu
Iz bare ove mislima plijem
Tamo nad oblak tebi, o Sunce,
I vama, tajne pokretne sile,
Svemirski sklade, da vašeg mira
Udahnem tamjan!

Ah, tamo nema varave laži,
Ni suza ni ljudi;
Tamo me talas eterni ziba,
I ja u tihom, opojnom času,
Ne znajuć za se, uživam onu
Zaborav slatku, s koje se mrtvim
Otvara nebo.

Gorko je, gorko
Stajat uz odar vlastite volje!
A srce bješe žarko ko svijetlo,
Plameno sunce,

Čisto ko božje biserne zvijezde,
Želje, ko miris otajnog raja,
Da svijet grle, s njime da plaču
I da se smiju s njegove sreće;
Rođen da živiš na krilu lakom
Slobodne misli i da se kriliš
Navijek više - tražeći tamo
Edena kutić, najmanji za se, -
Survaš se onda... u kalnoj bari
Ko stranac gacaš međ svojom krvi,
Ko munja, koju uguši blato,
A ona je mogla da razbija oblak!

Al opet - Zemljo majko, oprosti,
Ako ti gorke rekoš!
Ta ja bih rada, da divna cvjetaš
Ljiljanom pravde, ružom slobode,
Da budeš prvi svemirski alem
I prvi cvijet božije misli!
Kroz duge dane tekla je krvca
Napretku tvomu, zlatnoj slobodi,
A dobro znadeš, kapi kolike
Nikad ti gasna prašina popi!
I suze gdje su i genija smijeh,
Koji su s tvojih premudrih hira
Došli na luda kucati vrata?!
I gdje su drugi, gdje mnogi jadi,
Teži no cijeli svemir - -?!

Al opet,

Majko, oprosti!
Pusti mi samo, iz tvog da skuta
Na tužnu harfu istisnem koju
Iskrenu suzu - dar čovječanstvu.
A kada puknu i harfa i srce,
Onda nam budi mrtvima barem
Majčica bolja, kada zavijeka
Tebi smo samo pastorki bili!

Vienac, 1892.

ŽIVOT

[I] POLAZAK

I zanjela me mašta - pred hrpu čudne tvari,
Blijedosiva bješe, u vijugâ joj mreži,
Ko zamršeno klupko u sucruvenoj šari,
Nepročitano slovo pod zagonetku leži.

Nad njome silna ruka, a bogzna što i okle,
Raširila je prste, a guste sjeni tuda
Kraj čudne tvari idu, ah, idu... otkud... dokle?
Sve idu, nijemo idu od pravijeka ovuda -

I silna samo ruka sa tvari one čudne
Sved podiže se redom i tjeme sjenam dira
I redom miške kreće ko nikad neutrudne
Sred polusvijetle magle i vječitoga mira.

Tek redova iz prednjih, što životvorni dlani
Probudiše im tjeme, sve žarči šapat dršće,
A u daljini tamo cik tople zore rani
Razigrav živce tepa: Zagr!te se, ah - čvršće!

[II] POVRATAK

... Iz tamne noćne strane, gle, idu, opet idu,
Nit plaču nit se smiju u dosadi, bez volje.
Sve šute, šute, šute - u staklenom im vidu
Otegnulo se pusto i poharano polje - - -

I prolaze kraj onih što poč će kud i oni,
Al prolaze bez riječi, a jedan val ih nosi,
I sprovoda im oba sudbina ista goni
Ko atome kotača sved naokolo osi.

I ginu u dubinu - ko snijeg u crno ždrijelo -
I nestaje ih tamo bez osvrta, bez išta,
Ko kaplja, što iz gore na svjetlo izbi bijelo,
Pa prošuškavši poljem u ponor mre i - ništa.

Tek čini se da oni što svetokrugom sjaje,
Kad majstor bi ih pito: bi l' rado da se vrate?

Ah, mrtvi već, na rubu, gdje samrt crnija je
- Oborili bi glave i trgli sunovrate!

Život, Zagreb, 1900.

MONOLOG

Pišu se knjige! Gospodi bože,
Gotovo evo manjka još malo,
Pa nećeš naći mjesta da pljucneš
Od samijeh knjiga!
I kakve knjige!
Ah, ja ih često sažalno gledim
Sjedeć u kutu s dosade puste;
A one gvire u me onako
Kao i djeve koje su nekad
Ljubljene bile, a sada čame -
Ni gospe ni djeve, e ih je sramno
Pustio dragi!

O, s brige i nesna blijede misli!
I vi ste tako još prije braka
Ostale jadne, udove, tužne!
Lijepim zborom, vještim i smjelim,
Mnogi je smrtnik tratio pamet,
Reko vam najzad kao koketi,
Punanih grudi, oblih bokova:
O, ja vas ljubim!

Al dođe časak - ljubavnik žarki
Obično kasno prigodu steče
I vidi gdje bujna, ljubljena djeva
Pre no u mekan talamos liježe,
Odlaze za noć teretne čare.
Gleda i misli kupeći usi:
Gle, luda mene, ovo što osta
Za manji mogoh postići novac!
I - tako...

zbogom; čare odloživ,
Slatku vam nojcu na policam želim!
Odvraćam od vas smušenu glavu
I jurim željan na ulice žive,
U bučne krčme il drugi koji
Ljudski zvjerinjak. Najsvježa sô je
Silnom na valu velikog mora.

O, ne! Po vama
Sporo bih svoju vjenčao dragu
Od koje mi gori i srce i duša.
Ja hoću naprijed za njom, za divnom,
Divlijem krilom presijecam oblak
I pružam ruke za biser-plaštem
Tamo nad zvijezdama što mi svjetluca.
Ja k nebu hoću kroz uzdah svijeta;
Na grijehu srca plamene krvi
Istinu tražim. Gospode, zar ćeš
Kazniti volju kojom te žudim?

U mračnoj noći lutanja našeg
Dršće pred smrtnim očima slabim
Tek jedna zvijezda sebične strasti.
U srcu sve je pohlepa pusta,
Zlu je i dobru sebične klica.
I ovo krilo narode vitla
Tamo od Kaina; hljebac i časti
- Povijesti duša!
Ah, da, i onda, suzna kad oka
Gledamo gdje se u mucu smrtnoj
Trza paćenik, ah, da, i onda,
S tuđe kad boli prosuzi oko,
Mislimo: al je umirat teško!
I strah je onu sažeo vodu
Na oči nama, i zove se: suza!

Hvala, o nebo, što daje nam suze.
Dosta je, dosta, sućut da čija
Briše ti s čela patničke kapi
Ne žaleć pri tom marame svoje!
Vjerujem tvrdo jošte da nijesu
Svi dobra srca pomrli ljudi
Marame bar što žalili ne bi!
I to je mnogo; nu za tu krepost
Mudrac je malo, dosta tek - čovjek!

Oštrijem noktom, pravilnom crtom
Odsijeca razum čovječji pute,
A živa i divlja slobodna narav
Skokom krivuda i - svesilno hoće!
A red i društvo, dogma i moral
Vapiju: Treba pakô proširit,
Što ga je božja vječna providnost
Sazdala tješnje
Nego što pravda zahtijeva ljudska!

Ah, ti, o Tvorče, pakla ne sazdav,
Al sazdav ljude - ja znam, da voliš

Golu na klisu divljaku svoju,
Pod čijom krošnjom srce je grešnik,
Grešnik i sudac!

I ako nekad stupimo tamo
Tebi pred oči, pravedni oče,
O, ja ću onda drskijem prstom
Tebi pokazat idole moje,
Reći ću: Oče, ove gle ljubljah,
Ljubljah i ljubljah! A ti, o suče,
Ti ćeš se meni tada nasmiješit
Ko što si često na mene gledo
Kroz šaren-dugu i bijeli oblak
Kada sam bijesan, tražeći pravdu,
Srnuo ljutit s utrte ceste
Vičući: Čemu si ljudma u glavu
Stavio mozak - i čemu ljudi,
I više: čemu li suze?!

1892.

UTJEHA

Haj, kad tuga srce kida
Pa te pije poput zmije,
Kad i ovo malo vida
Gasne s jada krvavijeh,
Kad te suhi razbor sudi
I u obraz psovku baci:
Što ti lude ono grudi
Sve uzdišu za oblaci;
Haj, kad nada svaka vara,
Kad se s lica prezir čita,
Kad se trista gospodara
Stijenama na te hita,
I kad jedan pogled holi
Kazuje ti gordo dosti,
Da si bokče, Lazar goli,
Živareći od milosti!

I kad otrov jošte veći
U srce te ljuto zgodi,
O, moj družo, nemoj reći:
Ah, čemu me majka rodi!

Kreni mi se noge lake
Na prirode čisto krilo,
Gledaj zvijezde i oblake,
Gledaj ono cvijeće milo,
Slušaj, kako vjetrić šumi
Uvrh lista jablanova;
Gledaj, druže, i razumi
Ovu igru od vjekova!

I kad prst se zalud diže
Skinut pečat s tih usana,
Kad najdublja misô pliče
Tek po pjenu okeana,
I kad crv te stane peći,
Gdje toj tajni svjetla nema,
O, moj druže, nemoj reći,
Čemu ova igra nijema?!

Već se kreni vedre svijesti,
Ima nešto što još vrijedi;
Gledaj, druže, s radne pesti
Kako krvav znoj se cijedi,
Kako buši zemnu grudu
I sokola seže siva,
Svojom borbom i po trudu
Kako čovjek divom biva!

Tko li krenu sile jake,
Tko bje onaj stvarajući?
Stvorile su radne šake
I umovi gladujući!
Vrti ti se svijet tako,
U patnji mu klije sila;
I on skače, druže, lako,
Kano Anteji majci s krila!

Haj, kad tuga srce kida
Pa te pije poput zmije,
Man' se, druže vedra vida,
Onih briga tričavije!
Trut se bani, trut se šeće,
Bje - i truta nema više,
A lijepo malo cvijeće
Sved se mladi, sved miriše...

Vienac, 1891.

SVELJUDSKI HRAM

Gvozdene srči i žilja pradubi sve do nebesa
Strema ko u crkvi gordo granitne potpore sure;
Nikli su, prva kad miso ljudsko pod čelo se skresa,
- Nek su pri ruci porad torture!

Nižu se sivi u beskraj, nad njima nebo se stere
Olovna kanoti maska. Oblaci nalični krpi
Staračka koža su njena, što se u nabore bere, -
Je li od rugla, ili što trpi?

S vijeka u vjekove tako... Mali i sićušni čovjek
Ulazi, prolazi, pada studnom u ovome Hramu,
Kleči u svetištu nijemu, temelj mu zaljeva stovjek,
Timari svoju već Hakeldamu!

Gore po stupovlju redom truplo do trupine žmuri,
Križ što raspe im ruke, lomača utrobu spali,
Vjetar im kroz rebra svira, žute se bezbroj kosturi
- Besmrtni sveci u katedrali.

Ne kiti zlačani krug ih, čivot im ne resi mošti,
Suhe uz bršive glave tamjanski dim se ne mota;
Ljudska tek bilježi povijest krvnički satrte kosti
Sveto ko brašno u hljeb života.

Samo što orgulje bruje studnom u sveljudskom Hramu,
Muklo u prahimni bola pod nebo pjevaju hvalu - -
Vapiju svijetlo i pravdu ... Sveci na patničkom tronu
Kimaju tužno u tom koralu.

Dokle u svetištu Crkve tajno se služi opijelo,
Ide sve čovjek i čovjek - beskrajni redovi hode;
Tamo im Veliki Kostur postavlja ruku na čelo,
Pogledom praznim srce probode...

Beskrajna služi se služba - u nebo uprte oči
Gase se, staklen im pogled trne za maglenim žalim;
- - Nijemo se povrh oltara suza ko smrznuta koči
Alpha u Kolima Malim - - -

Nada, 1901.

PROSINAČKO SUNCE

I opet zapada sunce; tamo za linije jasne
Gorskomu predjelu snježnu pada u pahulje eno;
Zlačani velik monogram božjega imena gasne
Plavoj na svili protkan crveno.

Ravni mu traci dugački, silne ko mjedene šipke
Krepko se pružaju u zrak, zadiru vitu o jelu,
Što je vrh velike gore mahaljke savila gipke
- Crna palmeta na modrobijelu.

Sunašce tone i tone... trenutom bljesnu još samo,
Nesta ga zadnijem žiškom, časom i naglijem mahom,
Ko da je krajcarsku svijeću neko na povoru tamo
Zgasnuo usta punijem dahom.

Umah je bljednuo oblak - prije je ličio rujan
Čipkastu prevjesu toplu, mladost što japri ga zlatna,
Pa mu se zgrušala krvca, i on se objesi nujan
- Zgužvani komad mrtvačkog platna.

Sutonske velike mrlje do neba rastu sa zemlje
Ko da pod oblače gore kaljava diže se para;
... Umrije majčica zemlja, kroz vodu evo i grmlje
Duša joj na sud plašno tumara.

Niko joj ne pjeva pjesme, niko ne govori ništa,
Niko je ne žali, niko, šutnja sve gluha je svuda;
Umrije, kako i mrije krvnica bezbrojnih Hrista,
Majčica plodna bezbrojnih Juda!

Tako je umrla ona; - kršćanskim želim joj srcem,
Neka je umrla jednom! Pokoj i dobrim i zlima!
I sâm ću spokojno leći, lednim ću ostati mrcem,
- - Bje mi u ovom glumištu zima!

Ah, al i mrtva joj usta masku su stavila kletu!
Sutra će božićni mjesec opet se pošalit jadno;
Svoje će iznijet sunce - dostojnu medalju svijetu
Kroz oblak turit kratko i hladno!

Božićna brujat će zvona, veselo žagorit sve će,
Smrznutu gazeći cestu, u nebo gvireći mrko;
Sama će sebe varakat, tračak da osjeti sreće;
- - Smiješ se licem, srce o grko!

Blijedim pod maglenim svjetlom svi ćemo blezgati složni;
Da se je nadat ljepoti, suncu i nebištu plavom,
Srećni ko pisarsko lice, kad mu je predstojnik možni
Ropski na pozdrav kimnuo glavom!

Prosvjeta, Zagreb, 1899.

AL JE LIJEPA...

Al je lijepa narav ova,
Kad je Vesna cvijećem kiti -
Al je teško, al je teško
U tom milju mrtvac biti!
I dok cijeli svijet se smije,
I dok život slavlje slavi,
Teško onom komu duša
Plač i smijeh zaboravi!

Već na kamu zabačenu
Trudnu glavu čvrsto stište;
Ne zna ni sam što mu oko,
Što mu puno srce ište;
I kada mu pogled suhi
Gdje o cvijetak zapne viti,
O, što jadnik gorko šapće:
Teško li je mrtvac biti!

Al je lijepa narav ova,
Šarno li je poljsko cvijeće,
Al je teško kad ti duša
Pjevat neće, plakat neće!
Već uz staze srljaš gluhe,
Ne mareći kud ni kamo,
Kano kamen što mu isto
Pao amo ili tamo.

Vienac, 1889.

PROMAŠENA KOB

Bože moj, zašto je tako, zlaćanim da pod samarom
Magarac preskače lako jabuku vitijeh kula?!
Vilo o pjesama mojih, milosnim čemu si darom
Opila moje srce i čula?

Zašto si stupila k meni? Kad me je majčica blijeda
Rađala mračnoj u noći, mnogi su čeonu pali
Skupe na gospodske krpe; srećna i otmjena čeda,
Očevi, majke možda te zvali...

Okrutno prošla si mimo. Primorskoj došla si kući,
Naglijem unišla šumom. Glavu si sagnula holu,
Stare me digla iz zipke; cjelov ti krući il vrući
Mene je momu oteo kolu!

Zanavijek ostah tuđinac. Čučec na jadranskoj stijeni,
Dvojstruke zvijezde gledah: zvijezde neba i vode.
Pučinom tamo dalekom maglene vijo sam sjeni,
Noćna gdje jadra biserom plove - - -

Moja je plivala duša sjajne kroz one atome,
Slobodna dalje i više između bezdani dvije,
Ko da je velika ptica, gledajuć u dnu pod njome,
Obijesno gdje joj krilo se vije.

... Zašto li tako, o vilo? Čemu li pamet pomete,
Srce mi opi i čula, s utrte krenu me staze,
Divljom me sankom zadojiv, pitome umjesto mete,
Kojoj milijuni pobožno plaze?

Ja bih se grbio miran udesom bršiva panja
Službeno prašni uz papir - vrba nad grobnicom siva -
Ukratko: pravi gospodin - - uveče poslije zvanja
Trljo bih ruke uz čašu piva!

Il bih ko zaturen seljak pod krušku sio u sjeni,
Srećan u košulji staroj, jedinih, izdratih gaća,
Ljuljko na koljenu sina, supijan vikao ženi:
Gledaj ga, hulje - trista mu ćaća!

Vilo, oj, rađe si mogla kucnut na gospodske dvore,
Svilena gdje sa kreveca gavanče maleno diše;
Proroštvo puniti staro, svetica knjige što zbore:
Tko ima mnogo, dobit će više!

Zato kad uskipi srce, meni se privida regbi -
Kako na jadranskoj stijeni između krši i drače
Crkvica cjelova tvojih tužno i osamno lebdi,
Kraj nje brodolom vjernik joj plače.

Prosvjeta, Zagreb, 1898.

VJETRIĆ VIJE

Vjetrić vije... suze suši,
Suze suši, čelo hladi;
Vjetrić vije, a u duši
Otpijevaju stari jadi.
Sa ljudstva su došli cijela
U grud jednu na sijelo,
Nek je srijed svijeta bijela
Jedna žrtva i propelo!

Čudno mi je, braćo-ljudi,
Što tratite čemer ovi,
Da se skiće, ludo gubi
S mekih vjeđa pjesnikovi'?
- Al taj svijet glupo gleda
Sa bezdušne prepameti,
Glupo gleda, da ne vrijedi
Ni ljubiti ga, niti kleti!

Već se stisni... suze suši,
Božji vjetrić čelo hladi;
A u bolnoj kada duši
Probude se stari jadi,
Tješi srce svijet što ljubi
Uz sve varke i gorčinu,
Da se suza u prah gubi,
A pjesmica u - prazninu!

1891.

HRIST DJETETU U CRKVI

- Kud si zalutalo, dijete? Što će na mramornoj ploči
Pamučno tvoje koljence? Čemu da anđeli slijeću
Klecat po hasuram amo, žive da uzdižu oči
Mrtvom po oltarskom cvijeću?

Podi, o podi odovud! Ne smetaj likove stare;
Ozbiljni, kameni sveci u te sa posmijehom gvire,
Majčici blijedoj pod križem lica se s dragosti žare,
Hihoće sav *Dies irae!*

Vani, gle, ptičica s grane na tebe očicam miže,
Janješce blekeće bijelo, leptiri sunčaju krila;
Pred tobom mekim i malim priroda u čast se diže,
Rad ti je pričat ko vila.

Ovij se o grlo njojzi; umjesto tamjanske zduhe
Ljubit će uvojke tvoje kaduljin talas sa gora,
Pjevat će ševa i lišće, zlačane zrikat će muhe
Sumorna umjesto kora.

Kada na nebnoj kadifi kao na vezenoj grani
Proplanu biserne zvijezde, srebrni lune obručak,
U tu će kutiju divnu Otac te sklopiti sami
- Alem na svilni jastučak.

Zajedno sklopit će se s tobom leptire stobojnih krila,
Ptice i zlačane bube, bijelo, rudasto janje;
Svu noć će slušati and'o, kako je šuškala svila,
Gdje su vam igrale sanje.

Podi, o podi odovud! Ne smetaj likove stare;
Ozbiljni, kameni sveci u te s posmijehom gvire,
Majčici blijedoj pod križem lica se s dragosti žare,
Hihoće sav *Dies irae!*

-- Onda, ah, jednoga dana, rednju kad ispiješ kupu,
Tvoje kad ostari srce, život se ohladi vrući,
Hitro kad nekada krilo mrtvo se spusti po trupu
- Već ćeš mi klecavo ući!

Stati ćeš negdje u kutu, gledat ćeš pred sobom tamo
Suho mi, patničko lice, kako je klonulo s krsta;
Umjesto molitve svoje čut ćeš, gdje pucaju samo
Članci u sklopljenih prsta!

Gledat ćeš krvava mene - mrtva na drvu i platnu -
Kako mi ugasle oči prepasno nad sebe vire,
Gdje me sa bogata stropa gleda na osnovu zlatnu
- Demon sa *Dies irae!*

I onda, patniče ljudski, ako ti utroba drhtne,
- Onda si shvatio moje velike ljubavi boli,
Gorki i čemerni grč će učiti usnice smrtne,
Kako se ljubi i moli.

Podigni krst svoj i pođi; prije neg slaba ti mine
Noga kraj školjke za vodu, nagni se nad nju i s oka
Suzicu u nju izažmi - vjeruj mi, čovječji sine,
Ne će joj oslabit soka!

Život, 1900.

U ZANOSU

Što je ovo - ne znam što je,
Ali kida moje grudi;
Što je ovo, pa me trza,
U pô noći iz sna budi?
Ta i ja sam smrtnik samo,
Svim nam isti zakon sudi;
Rodila me smrtna majka,
Kopat će me smrtni ljudi.

Što je ovo što me nosi,
Kud se diže hitra lasta,
Što je ovo te me vitla
Kao bura uvrh hrasta?
Otkud meni smijeh divlji,
A što opet sve me zebe,
Otkud ono - te mi dođe,
Pa ne poznam sama sebe?

... Pita sam staru baku
- Svašta znade sijeda glava -
Pito sam ju s čeg mi oko
Katkad neće pa da spava?
Miješala je baka karte
Do voljice svoje site,
Miješala ih pa je rekla:
E, a što se ne ženite?!

... Pitao sam popa stara,
Što mu knjiga o tom kaže?
Rekao mi starac časni:
Laže baka, karta laže!
A - *caeterum* - sve se čini
Da vam zloduh dušom trese;
To je napast, drago dijete;
Kajite se, kajite se!

... Pošao sam do vidara,
Pričao mu svoje jade;
Molio ga - mudru glavu -
Odoljena da mi dade.
Mjerio me na dva stakla,
Sve od glave pa do pete;
Reko mi je: Pravo vam je,
Kad živite bez diete!

Uzeh knjigu, rekoh: Amo,
Što ti kažeš, nova vjero?
Čito sam je, čitajući
Sve sam liste poizdero.
A na koncu, ništa nema
Za te moje bolne grudi,
Ko da nisam i ja ono,
Što i drugi smrtni ljudi!

Al mi onda uto budne
Ko da leži svijet gluho,
A ja bdijem - meni neko
Šapće lagan stih u uho.
I ja stišćem papir bijeli,
Cjelujem ga kano luda;
Ah, tamo mi pjesma leži,
I krv mi je tekla tuda.

Aj, pa onda, kada spazim,
Kako suza papir šara
Onda shvatim što je bilo
Divlji vulkan sred njedara.
Al neka ga... neka vrije,
Neka bjesni, neka prijeti,
Nek raznese - srce ovo
Pjevajuć će umrijeti!

Vienac, 1890.

U ŽELJI LJUBAVI

O, dođi, negdje iznenada,
Ko talas zraka s lipe cvjetne
Za polusvijetle noći ljetne,
Sva živa, žarka, bujna, mlada,
Sa vrelom krvcom strasti sretne!

Ne znadem medna imena ti
I ne vidjeh te nikad divnu;
Ko slavuj željno tebe zivnuh,
Kad milmirisna grana cvati
I ljubav vabi milostivnu.

O, dođi, željo odvijeka,
Srdaca sviju žuden trenu,
Što život budiš svud i svemu,
I koju srce čeka, čeka,
Da l' kreće otkud plašna k njemu.

Ti, koja griješ micaj svaki,
Neutažena žudnjo svega,
Što smrtnim ovim putem bjega
Ko oblak sitan, mali, laki,
Što razić će se iza brijega.

O, dođi žurno, nevidena,
Došumi drščuć iz daljine
Na svenoj zraci mjesečine
I stav' mi ruku na ramena,
Zagrli mene sred tišine!

I sakriti ću vruća lica
U topli baršun žudna tijela,
Na opojna ti njedra bijela,
Nek nagli tvoj me dah golica
I opija me ispod čela.

O, dođi negdje iznenada,
Raširi čvrste ruke dvije,
U nesvjestici da se snije,
U zaboravi strasna sklada,
U velepjesni materije...

Hrvatski salon, 1898.

ŠTO ME GLEDIŠ...

Što me glediš prijekornim okom
Iz daljine ledene i same,
U uzdahu nijemom i dubokom,
Nebo moje, što se žališ na me?!
O, dopusti da ti suze pijem,
Smiluj mi se, da kleknem uza te
I da jecam, da se molit smijem,
Nebo moje, gledajući na te!

Zakopo sam glavu u jastuke,
Čujem bilo, gdje prijekorno kuca...
Slomljene su i noge i ruke,
Slomljen oltar srijedom srca puca...
O, ne padaj, idole s oltara,
Dignut ću te još na njemu više;
Prostrijet ću cvijeća ti i šara,
Smiluj mi se, samo - smiluj mi se!

Što me glediš, anđele s visine,
Što me pitaš za moj vijenac s glave?
Svježe cvijeće - posušene trine,
Sveo lijer i ljubice plave -
O, Gospode, loše sam ga čuvo,
O, Gospode, zgazih tvoje cvijeće;
O, kako je zgaženo i suvo,
I nikada cvasti više neće!

Kad sam luto bez mete i cilja,
Ljubav si mi sažgao u grudi;
Vijenac dao smilja i bosilja,
Da me blaži, uznosi i budi;
Svet i velik sâm se stvorih sebi,
Krilio se nad nebesa više...
Ah, i - skrivih ljubavi i tebi,
Anđeli me moji ostaviše.

O, poglede blagi i medeni,
Uzdisaju kano šapat cvijeća,
Usno topla, sa koje je meni
Novu zoru navijestila sreća,
I ta šutnja, s koje sad me ljuto
Nijemi prijekor lednim mrazom mori;
O, anđele umoreni kruto,
Progovori, samo progovori!

Ne praštaj mi - šta mi oprost važi,
Srce mi je pakô ionako,

Tek mi šapni, tek mi samo kaži,
Boli li te, boli li te jako?!
I dopusti da ti suze pijem,
Bespomoćan da klečim uza te
I da jecam - jecajući mrijem,
Nebo moje, gledajući na te!

Vienac, 1893.

NOĆI

O, ti, što svilom brčna perja,
Ko silna noja zamah šušlav,
Sve širne kraje neizmjerja
U sanak nijaš tih, ljuljuškav!
Ti, pričo noći šumnih riječi,
Razaspi dugu od sto šara,
Da slušam gdje ti derdan zveči,
I varkom hitar jezik vara!

O, dođi... reci: Daj zaklopi
Te trudne oči, brižne tako,
I studno srce daj otopi
Na varci bolje neg - ovako!
Zagrli sve to, bit što neće,
Il čim te prošlo draška doba, -
I od čeg trajne nema sreće,
Sjem lude kuće ili groba!

Jastučkom prsta daj utuši
Na vjeđam drijemnim oganj ljuti;
Životu budi, cijeloj duši
Bar trenut, trenut vječne sluti -
I miješaj divlje boje žarko,
I o trn ruže vješaj mlade,
Ti, jedina o slatka varko,
Što ne laskaš nam sebirade!

Dovabni onaj šapat zore
Iz mojih dana prošlih davno,
Kad iznenada trak sa gore
Na svježe pade more ravno,
A ja tek samo evo letnuh
Na mamak prve pjesme zori,
Na talas i na zemlju cvjetnu,
A sunce gori - gori - gori.

O, pričaj, što je klokotao
U škrapama mi Jadran sinji,
Kad toplim me je valom zvaao:
O, igranj, plivaj i djetinji!
I širok kad mi duh ulijevo
O neizmjerju i slobodi;
Sva duša tek se grije evo
Od prve zrake što je rodi.

O, miješaj više boje žarke,
Što vijek me niže skido s neba;
Što dalje baješ, više varke
Na suhi kostur priči treba,
I što - ah, možda zato dođe,
Da srcem hvalim dragom Bogu,
Te sve što vidim živa o'dje,
Bez suza gledat ja ne mogu!

Pozlaćuj sve to, s čeg me peče
I mozak moj i srce strasno,
Pa sve je zbliza il zdaleče
I patničko i nesaglasno.
I sve je bol i sve su jadi,
I kroz smijeh sve se na plač daje,
I sve što ja bih grlit radi,
Sve gladiim košto rana da je.

Pozlaćuj suhu sliku zbilje
I žedno srce tlapnjom opi',
Tek ne truj mišlju lažno milje,
Da o suncu se sanak topi!
I sjen da draga izginut će,
A prevarena pusta mašta
U prazan zurit onda kut će,
Gdje šaptala si svašta... svašta...

Prosvjeta, Zagreb, 1899.

ZIMSKA PJESMA

U peći suho drvo praska -
A bog bi znao gdje je cvalo,
Gdje ljubila ga traka majska?
- Sad slatko puca žuta daska,
Tek pepela će pustit malo.

Ko smrt se sjeni spolja vlačē,
Sve gušće, gušće, istihana - -
A plam paluca sve to jače;
I što se sjeni više mračē,
Sve slađe svijetli suha grana.

A srč joj tužnu priča cvilu,
Iz cvjetnih sanja slatke glase,
Kad mjesec joj je preo svilu,
I u pramaljet kad je milu
Sve s časa u čas vjenčala se.

Kad pupoljci li njeni jedri
Ožidali su sunce vruće,
Da oblubi ih zvjezdan vedri
Ko šesnaestljetne žudne njedri,
Što srh ih budi pred svanuće.

I od tog milka da procvjeta
Kad-tada srećna melem-grana,
Ko zimzelena palma sveta.
Ko pjesma vječno mladih ljeta
Od želje nebu za usnama.

A sad, nu - drvo zgorjelo je,
Kroz dimnjak vjetar nad njim gudi -
Ko sav ti šećer pepeo je,
Što ponijelo ga srce tvoje
Sa pira šarnih sanja ludih!

Nada, Sarajevo, 1901.

VANI SNIJEŽI...

Vani sniježi. Tamno... zimno...
Puca negdje grana suha;
Stijenj dršće ko da luta
Divlji oganj s groba gluha.
I srce je grob otaki,
A želje su iskre divlje,
I kad uzdah srcem prode,
Motaju se življe... življe...

Vani sniježi. Zbogom, zbogom,
Mali cvijete, što ćeš mrijeti;

Kad bi mogo suhar moju
Sobom u grob ponijeti!
Smrznuše se suze mnoge
Što su na te negda pale;
Zbogom, zbogom, ove moje
Ne bi tebe ogrijale!

Vani sniježi. Al je teško
Što mi pune prsi stište;
Il to uzdah srce tlači,
Il to suza puta ište,
Il se demon neki ruga
Pustoj smjesi mojih snova;
Sa dvije pjesme i tri suze
Ode proljet pjesnikova!

Vani sniježi. Pusto... zimno...
Puca negdje grana suha;
Ni ne vidjeh - gle, uza me
Stoji neka sjena gluha.
Po njoj pada crna halja,
Pogleda je ukočena;
To je prošlost svih srdaca,
A zove se uspomena.

- Što si došla? - htjedoh reći,
Al ne mogoh reći ništa;
Ona na me muče gleda
Kano mrtvac iz grobišta.
I htjedoh joj primit ruku,
Al zahvatih po praznini -
Ništa... prazno... pusto... zimno...
Magla u toj pustolini.

I osjetih da će ona
Isto tako meni doći
U čas zadnji moga vijeka,
U početak vječne noći.
Blijedjeti će tako nijemo,
Dok i srce ne ozebe,
Dok u magli zadnje suze
Ne izgubim nju i sebe.

Što će doći? Što da gledim
Polomljena svoja krila?
Što mi može ona dati
I čemu je ona bila?!
-- Vani sniježi. Pusto... zimno...
Toćec drvo, crvić kuca -

Laka noć ti, zadnji cvijete,
Vani sniježi, granje puca...

Vienac, 1891.

UZDAH

Koješta mi je dao bog,
I još bi dao više,
Da tanju mi je podo krv
I krilo malo tiše!
Moj duh bi bio rose kap,
što srče zraku prvu,
Tek da je meni dao bog,
Ah, srca manje mrvu!

Ta gle - ja sjedim kao leš
Uz žalost nakon bure,
A u to slano u more,
Sve suze cure... cure...
I čini mi se, i moj vijek
Ko pučina je siva,
A po njoj mnogi žiča san
Ko mrtva pjena pliva.

... Vi, sivi dani jesenji,
Bez sunca i bez leda,
Na moje oči pala je
Ko vaša magla blijeda.
Ja skino bih je s očiju,
I trudne skupljam vjede;
I harfu svoju tražim ja,
Zaboravih je negdje.

U božjem vrtu bilo to,
U carstvu divljih sanja,
Gdje s vilama sam igro se
Bez dužna poštovanja.
Pak sreći svojoj lanuh tu,
Da ponajljepša nije;
Probudih u nje ljubomor,
Te dušu sad mi pije.

I rukom teško, prostački
Baš po srcu me lupnu;
Na skršen kreljut svoga sna

Oborih suzu krupnu.
Sam Eol mi je harfu dô,
Da svakim ćuhom jeca,
I moju harfu razbiše
Baš Eolova djeca!

Ah, časak daj mi, bože moj,
Ah, časak - zaboravi,
Da svoju harfu nađem ja
U pogaženoj travi.
I ja ću opet pjevati
I himne i peane,
I bit ću ko i rose kap,
Što trepti zorom s grane.

Ogrlit sve ću anđele,
O, tako divno plave,
I crne, hitre đavole,
O, tako vijoglave -
Nek s oproštajnim poljupcem
I sva me sablast mine;
O, kaplju daj mi, bože moj,
Bar kaplju trusovine!

Da slijepim staru harfu ja
I pokrpam joj žice,
I mraznu maglu pobrišem,
Što prikrla mi lice:
Oduzmi pola srca mog,
Što mori moje grudi,
Gdje vjera me je varala
Da ljubljahu me ljudi!

1898.

PJESNIK I SVIJET

I vidje pjesnik zvijezdu, kroz maglu gdje treperi,
Te šanu: Što se ono bljeska?
A tajni glas mu reče: To Srećine su dveri,
Od alema im krov se ljeska.

I pođe pjesnik tamo: Imade l' - pita - krova
Za pjesnika u dvoru Sreće?
... Ta ima - svak će naći u miru blagoslova,
Ko cijelo srce preda nj meće.

A kad se pjesnik maši, da srce stavi tamo,
A ono nema srca pola!
I nije ostat mogo - sa pola srca samo
Ne puštaju pred idola.

Te pođe s bajna dvora. - Oj, vrati srce moje,
Vrati mi ga, svijete bijeli!
Na tvojim usnam žarkim, u pjenu strasti tvoje
Osta srce... život cijeli...

A reče svijet njemu: U bajnom hramu strasti
Pjesnikovo srce kuca;
Otiđi samo tamo; u bolnoj, mamnoj slasti
Tu se gali, tu i - puca!

I ode pjesnik tamo i ispita ga nađe:
O, vrati mi se, srce, vrati!
- Ne mogu ti se vratiti; ta tu je meni slade,
Neg Srećici na zlatnim vratima!

Zaboravit se ne da ni čežnja niti rana,
Neuslišane mnoge suze;
Krvariti ću tako do potonjeg mi dana
Rad svega što mi beznad uze.

Ja jedem samo sebe... U bajnom hramu strasti
Grozničavo mi bilo kuca,
U trzavici vječnoj, u bolnoj, mamnoj slasti
Tu se gali, tu i - puca!

I vidje pjesnik onda, gdje srcu srijed srijede
Bajni alem iskre baca,
I reče: To su suze i meni više vrijede,
Neg sjaj Sreće vrh srdaca!

Ja ostajem uza te, ti otepena grano
Moga cvijeća i proljeća,
Da čuvam mrtvo blago u duši zakopano,
U spomenu sva mi sreća!

I čeka, tako čeka, a tamo iza brda
Srećina se zvijezda svijeti;
Tek pjesnik čeka, čeka - a spomen kao srda
Ne da živjet, ne da mrijeti...

Vienac, 1896.

AH, SVE JE SANJA PUSTA...

Ah, sve je sanja pusta,
Sve umišljeni raj;
Sve želja želju guši,
A uzdah - uzdisaj.
I u tom sva ti bajna
Života kipi slast:
Na trnu si mi cvao
I u blato ćeš past!

I što smo, srce moje,
Obilazili svud,
Sve kapale su suze
I krvca uzalud.
Ah, svagdje vara oko,
Što lažni veze san,
I slatko poji nadom
Sve - što je utaman!

Pa kad je čemer ljuta
Prenasitila grud:
Je l' igra sve to kruta,
Il ljudski privid lud,
Gdje nema nigdje svjetla,
A vjera časom mre:
Ah, srca gdje tu nema,
Ni žarke krvi, ne...

Ej, onda vidjeh vilu
Na ljudski saći put -
I žedne usne moje
Cjelivahu joj skut.
S oblaka pjesan začuh,
Da život nije san,
I ljubav da je sunce
U vječni majski dan.

Ti, milosrdna laži,
Što lanuo te raj!
Gle, omamno li sine
Tvoj kratki, kratki sjaj.
Il otrov je il melem
Taj biser s oka tvog?
- Ah, ko vjerovat može,
Tog silno voli Bog!

Pa u srce kad spomen
Svoj nokat rine ljut,

A pjesma - čedo njeno -
Ko divlja kida put,
U strahu samo pitam:
Zar to su tvoji sni?
A nešto u njoj jeca
I šapće: - To si ti!

Sve, sve je sanja pusta,
Sve umišljeni raj,
Gdje suza suzu guši,
A uzdah uzdisaj.
A ti si harfa samo,
Kroz koju tuži svijet,
I sve je tvoje cvalo
Za pogrebnički cvijet! -

Ni mislit mi se neće,
Sve pepeo gledam svud,
On zasuo je cvijeće
I zapunio grud...
A preko njega strujne
Kadikad čudan šum;
To katkad cvili srce,
A ruga mu se um.

Vienac, 1891.

MAJALES

Šumi voda i pršti; istok se zlata i rudi,
- Lijep li je život i svijet!
Sočnom na zelenom busu slatko oda sna se budi
Plavi perunike cvijet.

Zlačani vali mu tople pozdrave sunašca nose,
Cjeluju čašku i list;
On mu iz kaleža plava žrtvuje kapljicu rose,
Mirisni ametist.

Tu su na peludu meku spavala do dva leptira
Slađane ljubavi san;
Sada im zavjese mave bračnom na krevetu dira
Zlačanim prstićem dan.

Smješka se buba u travi, smješka se s grančice ševa,
Smješka se veliki cvijet;
Cijela se priroda smije, gali se šalec i pjeva:
Lijep li je život i svijet!

Životna pjesan treperi ko duga od stobojna praška
Toplo i opojno svud,
Kao kad posanjan cjelov prviput trzne i draška
Ružicom sakritu grud.

... Voda što cvijeće poji, ona i - podriva žalo,
Onda uz podmukli huk
Veselo čupa i trga; svileno busenje malo
Tone u obijesni buk.

Samo na skršenu cvijetu vidi se krilo leptira,
Trza se malo još, gle!
Trza se, klone i tone - divljeg sred gorskoga vira
Tako je nestalo sve.

Plășivo ptičica s grane upire očice male,
Kud se je smiješila pre,
Uto joj nenadno jastreb perje rastrese na vale,
- Tako je gotovo sve!

Oštrim je ispio kljunom srce joj toplo i oči,
Sada ga briše o cvijet;
Vrebajuć hoće da opet na granu najvišu skoči,
Grakćući: Lijep li je svijet!

Nada, Sarajevo, 1902.

POGLED NA ZVIJEZDE

U crnom bezdnu gore, a oko naše luta
Od jedne k drugoj; ah, na vjeri
Ko dijete bunca mašta: života zbilja kruta
Varkom čemer svoj šećeri.

Sve hladniji je dom ti, moj čovječe, moj brajne,
I sve se više tebi grsti,
Što igračka si star ja u tvrdoj ruci Tajne,
Međ noktima joj čudnih prsti'.

Ti, vječit mučeniče, što prikovan o grudu
Bez svoje krivnje njome klecaš,
Ko rob slobodu sanjaš, sve sanjaš - al zaludu,
Ljepšom dušom - dublje jecaš!

U krupnom oku vola vijek svemir se zrcali
Ko svete noći u Betlemu;
A tebi puca: kruto, ej, neko li se šali
S tvojom iskrom u tjemenu!

Od rasijana blaga po tvojoj da se grudi
Više topla svjetla proli?!
I živohrane snage u jadnu građu ljudi,
I ne - boli, i ne - boli?!

Da krst svoj teški prteć, jedanput svjetlo danje
Obasine te iza brda,
Tri koračaja naprijed, a natrag je l' što manje,
Dok trnjem korak tvoj ševrda!

Al ne! tek gledaš na se i sve se smiješiš rjede,
Što časovi više lete;
I ostavlja te volja, što sanke su ti bljeđe,
Sve jasniji, što manje dijete!

Tek gledaš, gledaš, gledaš, i misliš: Čemu li je
Na orlovim mi srce krili',
I što niz moje oči ko suza nešto plije
Nad onim - čega ne sakrivih?!

Nada, Sarajevo, 1902.

AH, KAKO GORKO VIRNUH...

Ah, kako gorko virnuh u tvoje oči obje,
Ti radoznalko mala, što pitala si svede
Od čega pjana bješe ta mladost moja negdje?
- I za ruku te primih i krenuh ko u groblje.

Životu prijede podne, te zgazih sjen preda se,
Kad k istoku mu podoh po spomeni puteljku.
Ti kraj mene si išla, ko sestrice anđelku,
U prvu što mi pričest s oltara nasmija se.

Daleko podoh s tobom po vrtu poharanu...
I gledah dječji hod ti i slušah sve bez duška,
Pod tvojom lakom nogom gdje suho lišće šuška,
A svaki list je, dijete, po jednu krio ranu!

Kad dodosmo do kutka, gdje prvu zvijezdu zgledah
Još puzila je mrtvo blijeda zraka njena
U božičinu oku, što usnam od plamena
Primamila me k srcu od polarnoga leda.

Bje Ljubav, čedo moje, ah, svesilna, što grli
Sve prostore i doba i duh i tijelo svega;
To pjevaše joj smiješak; ja klekoh ispod njega
I klicah: Vjerujem ti, moj sanče neumrli!

Sve ljiljane i ruže na podnožje joj metnuh,
Sve ljiljane i ruže, i suzom srećna roba
Zapajah vijene njene, a bajno, cvjetno doba
Šaputalo je priče kroz veče pramaljetnu.

Izrodih kćerku s njome i tad je tlapnjom lude
Okrstih dušom našom; al jedno strasno veče
U zagrljaju mamnu mat' njena meni reče:
Sad pojedoh ti dušu da krv mi žešća bude!

Izgubiv svoju dušu, odlunjah od matere,
I svaki džbun otada raskopah noktom tigra
I svoje suze zgazih i vidjeh kako igra
U svač'jem oku himba, u svač'jem srcu zvijere!

No krik moj već ne ori; kroz nekadašnju volju
Tek grč se katkad javi na nijemoj usni mojoj;
To kriče bog i đavo u vječnoj kavzi svojoj,
I požalit je prsi u kojima se kolju!

1902

IZ TRANSE

Gle, dosada je došla i sklopila mi oči;
Šutke zurim u prazninu,
Na jednoj gdje se tački i smrt i život roči
U nirvansku pustolinu.

A zasićeno srce, ko mrtvo bojno zrno,
Sad spokojna hladi tama...
I ležim, lijeno ležim; kroz smrtno velo crno
Sviće evo vječnost sama.

Još čvršće sklapam oči, još tvrde hoću mrijeti,
Posve, posve, zauvijeke,
Ko divlju gdje će iskru huragan me odnijeti
U eterske bezdni meke.

I zaspim katkad tako - ko plahtu za mrtvacu
Vječnost širi halje svoje,
A na njoj mrlju vidim - to valjda sjenu baca
Lik dosadni biti moje!

Ah, ništa više nema da zbrišem je otuda,
Ona stoji tužno tako;
A mene iz sna budi i opet miso luda:
Je l' moralo bit ovako?!

1902.

NA KOLODVORU

A što bijesa ne poteče
Niz to pusto, mutno polje?!
Ljut sam putnik loše volje,
Mračan dan mi, čamna večer.
A već davno skupljam tralje,
Da se pode makar kuda;
Dosadno mi je ovdje svuda, -
Ah, kad ćemo krenut dalje!

Svijet se vrti - nek se vrti;
Plesao sam i ja s njime,
Sa zla plako i miline
Na njegovih njedrih škrti'.
I sad samo gledam tupo,
Kako svoje pazi trice,
Svakidašnje mršti lice
I dalje se tiska glupo...

Ne dolaz'te više k meni;
Pustite me, neka hitno,
Pre neg jekne zvonice sitno,
Listam album na koljeni'.
Uspomene drage to su,

Povezane sve na sreću
A u kožu magareću,
- Dosta po njoj suza prosuh.

O, ne na te, sliko bajna,
Što mu prve krasiš liste,
Očice su tvoje čiste,
Nevina ti lica sjajna.
Još me danas blago gleda
Tvoje oko iz pozada -
Mjesečino tiha, blijeda,
Lomnu brodu vrh komada!

Ne mogu ti "zbogom" reći,
Ponijet ću te tamo, tamo,
Gdje će Bog nas vidjet samo
Sveznajući, svevideći.
Ja ću propast po sudbini,
Ti se na me nasmij mrtva;
Ah, tvoja sam osto žrtva,
Slatka mašto mladosti mi!

Ja se s vama samo dijelim,
Što ste meni milost dali,
Opili me, ovjenčali
Čemer-cvijećem neuvelim.
Otrov mi je grud zagrijevo,
Podivljo me u lijetu;
Bez otrovi ne bih pjevo,
Ta bio bih lago svijetu.

I - sad sklapam knjigu ovdje
Pa očekam jedva časak -
Sitno zvonce - srećni glasak,
Da se pođe... nekud pođe...
Ni veselo niti plaćno,
I bez cilja i bez volje,
Niz neznano pusto polje,
Mutno, mrtvo, beskonačno...

Vienac, 1898.

ZATVOR'TE VRATA!

Zatvor'te vrata! - Svetom kredom
Opisah čvrsto uklet pas;
Tu s voštanicom sam ću blijedom
Očikat mirno suden čas.
A niko ne smije prijeći kola,
Ko ne donese zalog svet;
Ah, to je moga srca pola,
Što mrvama ga čupko svijet.

Iz one pole smijah ja se,
A ova ne zna što je smijeh;
Sirota sva već otrova se
Pa crne samo sanja sne.
I čuču kao plaho ptiče
U podjesenji vlažni mrak,
Tek čudno, čudno glavom miče,
Sve teže tuđ je guši zrak.

Na seoskome križu sjedi,
Sa blatna što se koči dna;
Bajaca šarna pod njim gleda,
Gdje trubi: Evo Orfeja!
Zar svud već šume strše gole,
Onijemio li ptičji poj,
A lovorne o grane hole
Tek suši gaće bablji soj!

Zatvor'te vrata! - Svetom kredom
Opisah čvrsto uklet pás;
Tu s voštanicom sam ću blijedom
Očikat mirno suden čas -
Ko zvono, što ga s gorda vrha
Odsiječe munje ljuti rt,
Te tresne, jekne, pa se skrha
I oplače si samo smrt.

MONOTONIJA

U mračnoj sobi dršće velo tmine,
A ja ga gledam kako tiho pada,
Ko čađ se spušta beskonačni, gusti...
Sve pada, pada, pada...
Tek katkad iskra što kroza njeg sine,
A na nju umah crn se pepeo spusti.

Pa mislim: Evo, ja umirem sada,
A list života - to je velo mrazno,
I sve što u njegov žarke satkane vjere,
Sve tama guta, ždere...
I zapjev cijelog vilovanja draga
Tu tromo mre - ah, dosadno i prazno!

I došlo mi je, došlo iznenada,
Pa presjeklo me pasu srijed srijede
I grč mi vrući pod kovitlac segnu
I stegnu, stegnu, stegnu...
Ne, ne znam reći je li se u njem tada
Ili krik ili smijeh otkinuti htjede!

1902.

EXCELSIOR

Ko zvjezdani šuštaj plašta silnog boštva, što se nosi
Kroz svemirske bezdne tajne - tako tvoja miso brodi,
O, ponosna ljudska glavo! Okrštena u slobodi,
Niti moli, niti prosi.

Ona znade, da je sila. U skučenu, krhku tijelu
Sunce li je, što će doći? Ah, u svetoj trzavici
Svoj je oltar i svećenik - posvećenoj u izbici
Sebe štuje na propelu.

Iz Ereba, iz prokletstva ko heruba poziv nova
Vodi ljudstvo, da juriša na zaprte rajске dveri,
Gazi kostur vijekova i kud žarke oči peri,
Sipa svijetlo blagoslova.

Drskom rukom naprijed kaže - uvijek naprijed, naprijed samo,
Poput groma grmi: Umah otvarajte vrata širom!
To je za nas, što smo trgli uvis s bunom i nemirom,
Otvarajte, ne čekamo!

I ona će silom ući, a svevidni Duh će reći:
Dobro došla, kćeri moja, de iščupaj korov gusti,
S neshvaćene što mi misli posijaše vijeci pusti,
Dok stadoše tamjan žeci!

Takovu te vidjet htjedoh. Kasno li te sudba šalje!
Dosadno mi bje bez tebe - otkako se svijet vrti,
Pokornički tromi psalam pepelom mi uši brtvi:
Ah - sad pođi sumnjat dalje!

MIR VAM!

Luka: XXIV. 36-50.

Čadeći se kroz vjekove u varavoj pomrčini,
Kojom lažno svjetlo svijeta zavodnički svjetlomrca,
Ne grijući kao sunce i ne sjajeć na visini,
Već iz kala dižući se - divlji oganj s trula mrca,

Tako plamti zublja svijeta! Otkad plamti? - Otkad vapi
Smrtni porod zalud žara, da ogrije žile svoje,
Dok na drvu žrtvenome ljudske krvi krupne kapi
Nad poglavljem povjesnice ko pečati tvrdi stoje.

Na grobove, gdjeno misli mučeničke sanak sniju,
Još ne sjeda anđeo bijeli, da navijesti uskrs njima;
Tek jadika tužno šušti, duge joj se rese viju,
Kroz nje šara čudne znake po pločama mjesečina.

Samo duša, jadna duša, kojoj volja od Providi
Predala je plačnu harfu, da u žice dira njene,
Grije suhu grobnu travu i kroz teški kamen vidi
Da još puno mjesta ima u grobnice ove nijeme!

Mješt' anđela uskršnjega lukav demon lakte suče
I lopatu tvrdu diže, da još širu raku pravi;
On u ime svijeta zbori, za bespravne kocku vuče,
... Ah, on moli - tek da laže, i on vlada - tek da gnjavi!

Vječna misli - a ti prostre stol ljubavi za sve ljude,
Šarenim ga prostre cvijećem i dade nam kupu mira
I zalogaj svoga kruha - - nu pogledaj kako Jude
Pjenušicu slatko srću iz vječnog ti iz putira!

U pročelja posjedavši, gipkom riječi svijet zdrave,
Kad se svrši nazdravica, iz topova rika grune,
Od tamjana ne vidi se kad se rane zakrvave.
-- Vječna misli, što da dršću bespomoćnoj harfi strune -

Uz grobove, gdje ti želje zakopane sanak sniju,
Gdje ne sjedi anđeo bijeli, da navijesti uskrs njima,
Gdje jadika tužno šušti, duge joj se rese vijju,
Kroz nje šara čudne znake po pločama mjesečina?!

Tek svejedno! Uvijek će pjesnik uz nje da postoji,
Pa kad dođeš, a tvoji te apostoli ne spoznadu,
On će prvi k tebi pasti, iz naručja toplih tvoji!
Ponosno će podignuti onu glavu gordu, mladu.

Hvatajuć ti s tople usne, vječna misli - vječna žrtvo,
Navještaje vječnog mira, nakon bura i oluja,
U krilo će past ti onda - on i harfa past će mrtvo -
Čemu pjesnik nakon tvoje velepjesni: Aleluja?!

Nada, Sarajevo, 1899.

PJESME (1908) (izbor)

MOTTO

*... Pjena na sunašcu titra,
Teče, dok ne proteče --
Srećan ko slova joj hitra
U srcu čitati znade:
Da svi nam jadi i nade
Imadu svoj dan i veče!*

PJESMO MOJA, KUD SI HTJELA?

Pjesmo moja, kud si htjela,
Za srećicom, za milinom?
Pahuljice sitna, bijela,
Obasjana mjesečinom!
Al je tebi Usud reko
Da se rodiš noći treće -
I čemer ti bješe mlijeko,
Tvoje cvijeće i proljeće.

Ko da nisam u svom srcu
Davao ti divnu piću,
Burne duše vrelu krvcu,
Zagrijanu na užiću,
Kad ko pčela majskih dana
Lijetah cvijećem po pelude,
Da mi srce ne očama
Kad mi duši zima bude!

Šarna sankna na smrt blijedi,
Od dima se u dim vraća,
Nema ništa što vrijedi,
Osim suza, čim se plaća!
A što katkad za večeri
Sunašce se zimsko krijesi,
O, ne vjeruj da se dveri
Otvaraju na nebesi!!

1889.

JA SAM...

Ja sam, dušo, kip od leda,
Umrlo mi srce živo;
Moje pjesme - moja čeda -
U srcu sam posakrivo.
Gazim trnje svoga puta
Niz koji me sudba rinu,
Lutajući, kako luta
Mrtva zvijezda kroz prazninu.

Al kad tvoje oko pane
Na tu zvijezdu, moje dijete,
Tada pjesma opet plane
Ko da iskre nebom lete; -
A ti gledaš kako sjaje
Ispred tvoga čista vida,
A ne znadeš, dušo, šta je
Kad se srce tako kida!

Vienac, 1889.

TAKO JE...

Kako teško jesen mrije,
A kroz granje cvili čama;
To Studeni ledom bije
Žarkog Boga po zrakama.
Uvrh grane ptica sjedi
Kao neka suza nijema,
Mrtvo sjedi, mrtvo gleda,
Gdje joj snijeg ležaj sprema.

Već ne želi krošnje cvjetne,
Da se o njoj lako njiše,
Nit proljetne zore sretne -
Ta ne želi ništa više!
Samo gleda, bijeda mala,
Zadnji listić vjetrom poći,
A ona mu žrtvovala
Pjesmu dana i san noći.

PO PUČINI

Po pučini čamac klizi,
U njem voze srce neko;
Sustalo je pa je stalo
Lutajući predaleko.

Ljubilo je, vidjelo je,
Gdje se grle raj i pako;
Umrlo je prije smrti,
I sada ga voze tako.

Ispod lipe kopat će ga,
Gdje se hitre ptice ljube;
Onamo će mrtvo slušat
Golubice i golube.

Onamo će mrtvo gledat
U zvijezde i nebesa
I u pelud lipe rodne,
Što ga vjetrić na njegov stres.

Onamo će ležat mrtvo
Vječne noći, vječne dane;
Nad glavom mu križ od trnja
Od ružice raščupane.

I kad jednom nad njim jekne
Strašna truba zadnjeg dana,
Iz tog groba zaplakat će:
Pustite me zakopana!

Savremenik, 1906.

NA BOJIŠTU

Na bojištu krvnu grakće gavran crni,
Pod njim junak leži na zgaženoj strni.

Kako mrtvo pade, hladni prsti sivi
Jošte stijeg drže, kao da su živi.

Vrh barjaka gore sit se gavran dere;
Crnu vabi ljubü, da se tamo vjere.

U lovornu vijencu da gniježdo grade
Za lijepi porod - za gavrane mlade!

A da shvatiš pjesmu, što ovako ječi,
Daj zatvori oči, da iščeznu riječi!

I čuti ćeš, kako vijek od pametara
Gavranovi krađu hostije s oltara!

GROBLJE NA UMORU

Tiho mrije groblje staro kao baka u dno kuta,
Na čijoj su suhoj grudi pozaspala djeca mnoga, -
Pokrila im plašne oči, da već jednom vide Boga,
I klonulom rukom čuva mrtvo blago svoga skuta.

Pa umire onda sama ... mre nečujno, slatko, lako,
Od serafskog tiše perja, kad se krilom bogu klanja,
Od guguta slade topla, kada golub ljubav sanja ...
Tiho mrije groblje staro, dozaspiva sve otako.

A onda se gruda prhka, što je sočno meso ždrala,
Suha mrvü, trula runi, dok s križevlja vjetar gnjila
Nosi cunje i crvotoč kao pelud asfodila.
Kroz ogradu rasklimanu obijesna psiče grla.

Sve raspala vitla srca i moždane s njima skupa,
Koracima ide diva, zaprašnim plaštem smeće
Pred stupajem što mu zapne - oholo mu silno pleće
Od divljega od smijeha po nebesim drsko lupa.

Pod petom mu bez štovanja oplakana sjeda gruda,
U vlastito tone ždrijelo, a grobovi sebiradi
Sami svoje jedu humke - ko da lipšuć s ljute gladi
Iznenada zadnjom snagom hijena si ždere uda.

Vrh rasapa bršivoga, poput lađe razbijene
Kapela se naže derna, kusast tornjić nad njom kima;
Kroz stoljeće zvonce malo praštalo se sa nje svima,
Ječalo je kao kajde od suzica salivene.

Na mjesecu i na suncu, na rosici svježem ćuhu
Leži groblje nasred ceste izbačena poput droba,
Tek lisica ili vuče u stravično, pusto doba,
Gladnom njuškom što mu češu ispucanu kožu suhu.

Divlji oganj uvrh trna mrtvačkoj mu liči svijeći -
O, hoće li iznad njega ikad boštvo grmnut trubom:
Na noge se, kanibale, što si slasno istim zubom
Jeo mozak poluboga kao i rep magareći!

- Šuti nebo, uvijek šuti, a sa glavnog križa tamo
Hristova se desna ruka otpustila s trula klina,
Nad divljom se njiše travom ko da pipa, da li ima
Za umornu jednu glavu jošte kakav kutić kamo.

Vjekovni je izraz Patnje zadnji osto povrh svega
Izdišući, krčajući iznad suza i grobišta,
Nepotrebna ko i život, neponjatna ko i ništa -
U očajnoj zjeni svijeta svedno s Njime il bez Njega.

I dok i On najzad pada, zviždnu signal... Srću eno,
Srću eno blatni, blijedi, što vijek jedu na po zuba,
Trnokope oštre nose, a noga im gazi gruba,
Gdje se Hristu spusti glava teško, čamno, izmoreno.

I oni će rovat grudu, raskinut joj zadnje žile,
Raznijet će joj prah utrobe i izbacit zadnje kosti,
Što ih nije probavila od staračke od slabosti.
- Pljuckat će se blatna slina, kud se nekad suze lile.

Na grobištu opojanu, na gnojištu poduboku,
Uz dosjetke i uz psovke kolodvor se novi gradi,
A sa njega kretati će ideali mnogi mladi,
Ah, u život - ko i djeve u bordele na istoku.

Vienac, 1903

IZGUBLJENI DANI

Izgubljeni dani, potraćeni ludo,
Kuda li ste danas makar i otaki,
Kad sam srećna luda blaženo vrludo -
I pod vedrim nebom i po naoblaki?!
O, omamna varko, titrava i kratka
I slatka i gorka, bez mjere i cijene,
Svedno kakva bila... ah, bila si slatka,
Varalice sjenko, što ostavi mene?!

Što izginu naglo?! iskidavši dušu,
I tijelo i dušu u zbrkane mrve...
Ode brod i jedro - kroz pjenu i tmušu
Razderani stijeg jedvice se rve.
A na stijegu nekad, ko na snježnoj ploči,
Mir je duše blisto i toplo i skladno -
Tek planuše strasti, proplakaše oči,
Otopi se snijeg i sve skupa jedno...

I raskliman tako čučim kao ptica,
Kad o gredu lupne, a htjede da leti;
Ođapeta, reska, raščijana žica,
Što je nikad više ne možeš napeti...
Bacit će je tamo u prah iza peći,
Dok je kogod s metle ne uzme med prste,
I možda će ipak trgovački reći,
Da je nekad bila i od - bolje vrste!

ŠTO LIJEP SI, BIJELI SVIJETE...

Što lijep si, bijeli svijete,
I brbljav, živ i mio;
Da imaš jedno srce,
Na grudi bih ga svio,
Da čujem kako kuca
I - kako slatko pali,
Ta rijetki su se dosad
Na njemu ogrijali!

Da čujem one kapi,
Što žilama ti kruže,
Aj, toplije neg sunce,
Krvavije od ruže,
A tu su krvcu tebi
Sve ljudske dale grudi,

O lomačo, o žrtvo,
O draga braćo ljudi!

Što lijep si, bijeli svijete,
Kad proljeće se šeće,
Sve grobovi miriše,
Sve cvijeće - cvijeće - cvijeće!
A kada zima pirne,
O, tad nas griju peći;
Ah, ti si tako divan
Da ne znam ti ni reći!

A što kadikad kobna
Zatrese trublja bojna,
Što majka negdje plače,
Što ljuba čeka vojna,
Što nevin sužanj čami,
A netko vapi hljeba,
O, divni, bijeli svijete,
Ah, promjene nam treba!

Međutim, ko je umro,
Taj hljeba više neće,
A tko je živ još osto,
Taj zadovoljan šeće -
U šumici u hladu
Po zemlji štapom piše,
I onda ide kući
Pa šta bi, dragi, više!

O, divni, čarni svijete,
O, vrti se i toči,
Al meni ti je drijemno
I sklapaju se oči,
A vele mudri ljudi
Da čovjek ono sniva
Što budan rado misli,
Što voli i cjeliva.

Pa ako mi na pamet
Što u snu dođe glupa
Il smiješna, da bih puko
Sa bolnom suzom skupa,
Ej - onda ću ti pričat
Što moja duša snije,
A mi ćemo se smijat
Ko do dvije stare lije.

1891.

TRI POZDRAVA

Tko se smije s dna bezdana,
Ko demoni svi da skiče?
- Haj, karta sam proigrana,
Prošlost tvoja, moj pjesniče! -

Tko to cvili, tko to plače,
Ko aveti usred noći?
- Haj, to ja sam, moj junače,
Pjesma tvoja, što će doći! -

Tko to šapće kao mati
Nad čedancem, kada spava?
- Haj, zemlja sam na lopati,
Što ti lijes zasipava.

JA MIŠLJAH...

Ja mišljah: evo, proljetna je šuma,
Što okuplja me peludom i cvijećem,
Gdje samo šapat bijelih vila srećem
I ptice, što se igraju sred drumu.
Ja mišljah: evo, pod nebesa lijećem
U pjesmi srca - u okrepi uma!

Ja mišljah: evo, otvori se nebo
I anđeo pred me došo je i veli:
No, i tebe smo, gle, u raj izveli,
Pa grij se za sve, što si dosle zebo,
Veseli se, veseli se, veseli!
... Ja mišljah: eto, otvori se nebo!

I htjedoh reći Bogu ili komu,
Što raskidano srce moje znade:
Produži čas moj, živjet mi valjade, -
Sav raj u oku preлива se momu,
I ne tjeraj me, gdje mi noga stade
Jedamput jedva na prag raju tvomu!

Ja mišljah tako... nu ja ne znam kako,
Tek sudba hoće da začara šumu:
I sve je kamen - cvijet i ptić na drumu.
Al idol dragi sve se nježi lako
I smiješkom tepa i srcu i umu -
Ja gledim u nj i ne sm'jem da bih plako!

NA GOLU SJEDAŠ KAMENU...

Na голу sjedaš kamenu
I gutah koru hljeba;
Preda mnom je u kaljuži
Svjetlopis ležo neba.

Pristupio mi čovjek tad
I gladna psina neka,
Sve psetu dadoh - čovjeka
Odagnah od sebeka.

Nu u taj trenut anđeo
Iskrsnuo pred me,
Uperio mi u srce
Mač ljući vatre same.

Ja brk mu zgrabih oštrice
Od ljudskog srca tvrđe
I rekoh: Po svoj prilici,
Je l', ti si - Milosrđe?

A nu, gle, zidah Šarengrad
Od malih svojih nogu,
I u njem divnu crkvicu;
Tu svom se moljah Bogu.

Ah, tu su mogli ući svi
- I veliki i mali -
I ušli su, i ušli su,
I sve mi zamazali.

Ne trpim blata. Bijah ljut
I vabnuh pašćad na to;
Na masni li su došli pir,
- Sve ližu ono blato!

Na ruci njina, sjaji se,
Gle, slina blagodarna,
I od nje puče, anđele,
Aj, oštrica ti žarna.

Il slina im, il suza li
Jednaku vrijednu hvalu;
Dok nema mane sa neba,
Ja nisam kriv moralu!

Al tko da plati suze mi
Za srušenu divotu
I svježu srč, što žrtvovah
Za glupu laž životu?

... I vidjeh onda - anđeo
Ukočio se samo,
I ode glave spuštene,
Ah, bogzna kud i kamo.

Pa ostah sâm - bez anđela,
Bez čovjeka, bez zvijeri;
Svjetlopis gledam u blatu
Svih neba deveterih.

HRISTOVA SLIKA

O stijeni slika visi, stara slika Hrista Boga,
Naslikana na Golgoti čemernoga nekog dana;
Jadnik ju je mnogi gledao sa patničkog svoga loga
I blag mu je cjelov primo izbljedjelih sa usana.

Dolazaše vazdan sunce, da miluje Nazarenca,
U raskošnim haljinama, da ga pita, je l' ga boli,
Da mu teške rane kiti svetokrugom zlatna vijenca
I da mu se blagoj misli vječno klanja, vječno moli.

A Hrist se je svakog dana milo na sve osmješljivo,
Micalo se usne žive - oprost sami, ljubav sama -
Kao kad je s brda nekad dragom riječi sve cjelivo
I milovo meke kose na malenim glavicama.

Al jednoga onda dana podigoše tamo ljudi
Katedralu sinu, divnu, a otada sunce nije
Prodirati više moglo, da Hristovu glavu ljubi,
Od zidova načičkanih i tornjeva ledenijeh.

I sad Hristos mrtvo visi - na usnama nema smješka;
Divna slika na Golgoti naslikana jednog dana
Visi mrtva, bez topline, kao kakva krpa teška,
Sve od sjene crkve silne - pomračena, zamazana.

Savremenik, 1908.

(Posljednja Kranjčevićeva za života objavljena pjesma.)

TRIPTIH

I

U pradoba, kad mlada je utroba
Sverodilice matere iskonske
Pod žarkim ljupcem oca Sunca
Drhtnula strastveno oplodena,

I pojas bijeli, snježni i ljiljanski,
Nevinosti joj kada je pukao,
A zlatna traka, živородna,
Granitne bokove oplodi joj -

Vrh stožera kad u dan je poljetni,
Pod sjenom silne papradi, štono je
Sa tople kore svilen-vlatom
Pod nebo bujala sočno, gusto;

Od divlje želje divskih udova
Prvenci njeni kada su obrali
Sa pune dojke prvo mlijeko,
Patili bolove s viška snage,

A grozni rik se maglama orio,
U dvobojima pucali vratovi
U praguštera, muteć vodu
Silnijem repinam poput pile;

Kad divski se je pobjednik dizao
Iz bara, nalik avet na paklensku,
I zmajskim okom, vatrenijem,
Magle je prodiro žutorujne...

A nad njim, čedom punijeh sokova
Neizmoždene drage i dragana,
Razlivao se žarki cjelov -
Vatrenog oca i ljubavnika -

U bijesu borbe, orljavi poplave,
U trusu kore, što se je stezala,
U gromu brda vatorrjekih -
Rasapu vječitu - vječnoj građi,

Na kojoj jednoć pod nebo hladnije
Istupiti će kasnije pastorče,
U čijim slabim negda grudim
Buntovno kucat će srce Fausta -

U pradoba - je l' pitate pjesnika,
Što vidje tamo mladom na talamu?
On reći će vam: Vidje blijedu
Djevicu plakati - vilu bola.

II

Prohujali su vjekovi vjekova;
Božanstva mroše, svenuše rodovi
Ko suho lišće, - tek je vrijeme
Sjedilo bešćutno uz roždanik.

A krute strane knjige mu nečitke
Sve iscrtane noktom su hirovnim;
Duboke jarke krvca zali -
Jeftinih priča skupa tinta!

Prenasićena mozgom i kostima
Ta rodna gruda opet je zaniжела,
Ne što je sunce ljubilo je;
Sjeme joj bijahu krv i suze.

I strašne mačke s libijske pustare,
Što rikahu u zabludnoj proslavi,
Kad bahati je imperator
Putanju gazio lukom sunca,

Oborile su krvava zubala,
Žmirucajući umornim očima
U šarni svijet, što je igro -
Ropskim na leđima - pjan od praha,

Što urlik ga je svjetine vitlao
Sa rimskog Fora orlu pod krilima,
O kapitolskoj kad se cigli
Vrtila cijela os planeta;

U doba sito, mamurno, umorno,
Procvililo je dijete u krpama;
U Betlehemu zaplakalo,
Golgota brzo mu odjek vrati.

Na tvrdu drvu mutna popodneva
Golubica je sjedila plašivo,
Bje duša Njeg'va - Milosrđe,
Tuđe u krajeve gukat dođe.

Nijedna ptica nije još pjevala
Ovako s grane. Sunce je trnulo,
A Njegov uzdah suh i zadnji
Vinu se u svijet - kao misô!

Al u čas isti za njim je gledala
Blijeda Djeva; očajno kriknuvši
Oborila se podno drva,
Gorko je, gorko je plakat stala.

III

"Nijeste l' siti leta po oblačju,
Gdje izmjeriste atome svjetova;
Je l' nadoste u svijetla moru
Maslinsku kapljicu za noć našu?!"

- Ovako ti ćeš jednoć se rugati,
Svjetlonošo, što crva si stavio
U grudi ljudske; prokletniče,
Kog ljubim, predivno jer se smije!

Što prstom si mi sigurnim kazao
Na Svetom Petru, svedno il Izaku,
O jarkom suncu, bijeloj noći,
Trnje vrh velikog znaka patnje,

Uz tvoje kad sam krilo nepolomno
Iz kuta gleda purpur na Golgoti,
A misô, vječna misô plače? -
"Hladno je, hladno je u mom hramu!

Ja podoh u svijet s grančicom masline,
U prstenje ste suzu mi kovali,
I sve što htjedoh - neshvaćeno
Mojim se imenom meni ruga!

Ko lasta sjedim selskom na dimnjaku
I volim tamjan s pašnjaka gorskoga,
A kada molim, Bog me sluša;
Boli me nemilo gruda zemlje!"

Svjetlonošo, o kako je utješno,
Što čujem njene buntovne poklike!
Gle, i tebi, ismijaću,
Iskri se suzica - ja te volim.

I jedne noći, kada se zamrzne
Krv što me guši, ledena zavjesa
Na besmisleni pane igru,
Mi ćemo praštat se zagrljeni.

Ne, ti se ne ćeš rugati čovjeku,
Ti, koji vidje padati bogove,
Iz razbijenih kada grudi
Ipak jedanput se vine duša!

Nad nama klečat blijeda će djeвица
Ko alabastar; to se je smrznuo
U kip leden izdih zadnji,
Sanak moj bijeli preko groba.

Nada, Sarajevo, 1902.

VIZIJA

Ne, car se ne kruni - ni Bog se ne moli,
A zvono zvonu... tutnji... grmi...
A majka Rusija sa Ive Velikog¹⁰
Podnimila se u dim crni,

Što gust se podigo na dveri kremeljske,
Ko smrznut uzdah svetog grada,
Gdje Vasilj Blaženi¹¹ strahovit sanak sni,
Kako raste barikada!

Ne, car se ne kruni - ni Bog se ne moli,
A mat' Rusija gledu... sluška...
Pred njome beskrajno se groblje otvara, -
Car-kolokol¹² se čak ljuljuška!

To idu legije iz crnih podzemlja,
Sve idu dugo... duže... duže...
U kolijevci im Bog je zvijezdu darovo,
Car-otac Sibir, zrno, uže!

¹⁰ *Ivan Veliki*, sveti ruski toranj na Kremlju, visok je 82 metra.

¹¹ *Vasilj Blaženi*, fantastički građena crkva na Crvenom trgu pred Kremljem. Sagradio je Ivan Grozni 1554. godine.

¹² *Car kolokol* - car-zvono, najveće zvono na svijetu. Visoko je 8 m, teško 200.000 kg. Ispod njega staje 20 ljudi. Kako je preteško, češće je padalo pa sad stoji na podnožju od granita uz Ivana Velikog.

Al dugi njihov red sa Trga Crvenog¹³
U okna Kremlju drsko gviri
I čini im se: Ah, Gerazim¹⁴ li se to
Nijemi pope... oči širi...!

To on je ustao sa trula ležišta
On - prezren, ropče uzaludno,
I sad sa Kremlja baš u rusku gleda noć,
O, nekud čudno... čudno... čudno...

I čuju u taj čas - ko nešto j' lupnulo
Na Spaskim vratim¹⁵, nešto teška,
A čvrstim korakom ko da je izišo
Sad Raskoljnikov¹⁶... sve se smješka...

I gleda dugi red, i što su puknula
Tolika srca u njih svijuju.
U rusku viknu noć, u cijeli viknu svijet:
"Sad ubih babu-krvopiju".

Savremenik, 1906.

ZADNJA USKOČKA ŠAJKA

Na crnom nebu zvijezda dršće mala,
A dršće kano zadnji da je put,
I čini ti se tek što nije pala
Dubokom moru u tajnovit skut,
Da onamo se pokopana smrvi,
Da mračni bezdan proguta joj čar,
Da zvijezda zgine, s njom da zgine prvi
Na lijepom nebu ljepši adidar.

Nad gluho more strma hrid se prti,
A mrtvi talas tvrd joj zali rub;
Spomenik gordi, što ga neće strti
Ni oštri onaj Oceanov zub.
Ah, neće nje, al ima drugih trista
Na koje ljuta uroti se moć,
Gdje na oko se suza krade čista,
I čuje kletva što je guta noć.

¹³ *Crveni trg* (Krasnaja ploščad) pred Kremljem. Najljepši trg u Moskvi.

¹⁴ *Gerazim*, lice iz Turgenjevljeve crte "Mumu". Misli se ruski narod.

¹⁵ *Spaskija vorota*, ulaz u Kremlj, kuda prolaze carevi na krunidbu.

¹⁶ *Raskoljnikov*, lice iz Dostojevskog romana "Zločin i kazna".

Na tvrdoj hridi poput tvrda kama
Osovio se čvrsti tajni div;
A što ga nosi, nevoljnika sama,
Kud galeb samo katkad pane siv?
U očima mu nema suzne kapi,
Al plamen hvata čelo mu i vid;
Čas krvavoga nešto mu se tlapi,
Čas kleca... bolno hladnu ljubi hrid.
Pa onda gleda u dno mrtva vala,
Razgrnut rad bi mora nijemi skut,
I motri kako zvijezda dršće mala,
A bolno kao zadnji da je put.
I onda opet hladni kamen ljubi
Ko zadnji da mu ono cjelov bje...
Još uzdah - pa se u mrak tamni gubi
Ko da mu nešto blizu srca mre.

*

Na oštroj crti dokle talas siže,
Poklopila je čudna zгода brijeg;
Do lađe lađa na suhu se diže,
A crna krpa svima vjenča stijeg.
Sagradila ih šaka nesapeta
Otkako Uskok čudom puni svijet;
Al kada kucne rana ura peta,
U plamenu će cijela slava mrijet.

U luci nešto do neba se hvata,
Visoki jarbol božji drži svod;
To mletačka je ponosna fregata -
Ta davnoj želji svanuo je gôd.
A svijetli dužde može spavat slatko,
Razblažila ga iz Madrida vijest,
Ni sanjo nije, da će toli glatko
Gusare zlatna iskopat mu pest.

Po tamnom žalu viđaš koračaje,
A zadnji put se skuplja četa ta,
Ko sjena jadona što je slava daje
Kad lažno sunce mjesto pravog sja!
I starci slabi i žene i djeca,
Ah, svima im je ostaviti prag;
A bog sâm znade kol se teško jeca
I kako suza zadnji rosi trag.

Uz šajke male čvrsti stoje ljudi
Uz otvoreni ko da stoje grob;
Tek srce nešto stišće se u grudi

I guta nijemo nenadanu kob...
A oko mrsko njemške čete gleda
Što gradačka ih posla zapovijed,
I vajno čuti gdje već zora blijedi,
Slobodi kako brz je mrijeti red.

Ah, lude muke kad se srce stište
Da taji uzdah teška jada pun,
Kad sama ruka zadnjeg puta ište
Ogrlit brzi, stari, vjerni čun!
Ta nosio ih niz talase burne
Na osvetu od malih nogu već;
Ni čudo, ako krv na oči jurne
Gdje suza nema da bi mogle teć.

A mnogi kako na čun bolno klone,
U misli slatko varav sniva san,
Da veslo oštro u val sinji tone;
Ta to je bilo jošte neki dan!
A kad se prene, na jad vida veći,
Gdje njemške čete žal mu gaze sav;
Ah, vida miša gdje će ondje leći
Kud vladao je silni Uskok-lav!

Zaludu miso i suza joj sveta,
Kad zapovijed je samo zapovijed!
I kada kucne rana ura peta,
Tad maloj šajci planuti je red.
I već se glavlar njemške čete diže
Da čita poraz, ali u taj mah
Do crne šajke zorni junak stiže,
A vidi mu se tko mrijeti zna.

U očima mu nema suzne kapi,
Al plamen podbi čelo mu i vid,
Sve krvavoga nešto mu se tlapi,
Al stoji... sura, neprelomna hrid;
Pa sluša kako glavlar njemški čita
I kako vojnik oštri peri hod,
I kako Nijemac žarkom zubljom hita,
Da pali mali uskočki mu brod.

Al kano gora stoji mornar čvrsti,
Ogrlio je osuđeni čun,
A vjerni oštrac desni drže prsti,
A mirni pogled tek je krvi pun.
"Ne damo palit, da tuđinac pali,
Zapalit ćemo sami svoje sve;
Mi krv smo svoju za vas rado dali,
Al šajke svoje, nje ne damo, ne!"

Oj, vidje l' kako bijesni talas igra?
Uskipio je narod tako živ.
Na crnu lađu poput bijesna tigra
Zaskočio se silni jedan div;
U očima mu nema suze kapi,
Al krvca podbi čelo mu i vid -
Na vjerni mač se čvrsta ruka štapi -
I stoji kano neoboriv zid.

"Junaci - grmnu ko da svemir riče
Junaci, braćo, rastajat se red:
Po božjoj volji zlo i dobro niče,
Po božjoj volji i ta zapovijed.
Popalit lađe riječ carska kaže;
Pa dobro, i tu popit ćemo žuč;
Al jošte nešto naše ruke važe;
Tuđinci, ko će prvu bacit luč?!"

Ko mrtva stoji njemška četa puna,
Tek krvna zublja lik im žari blijed;
"Ha, gle ih! - ču se divlji smijeh sa čuna -
Zar tako li se vrši zapovijed?!

De amo zublju, Uskok će da pali,
Pa onda Uskok junački će mrijet,
Kad srce ste mu živu istrkali,
I kost mu neka jošte glode svijet!

Junaci, pal'te! Nijesam od vas prvi,
Al rodio me ovaj s vama kam;
Jednake misli i jednake krvi,
Jednako s vama srce stisnut znam;
Al tuđin taj mi oca zakla lane,
A juče Mlečić raskopa mi plod,
Jedinca ote, ponovi mi rane,
A sad mi evo cijeli kida rod!

Potražih grobak gdje mi sniva dijete -
To u moru je osamljeni kam,
A sad uz kucaj rane ure pete
Ugasit će se i moj život sâm.
U svijetu eto roda nemam više,
Slobode nemam, praga nemam svog;
Pa što da lomno moje srce diše?!

Sad sudim ja, a tad nek sudi bog!

Junaci, pal'te!" - žarka zublja sinu
I planu vatra kano pakla bijes,
Pucketa iskra, sipa u visinu,
A more gleda nevidovni krijes...

"Junaci, zbogom - ču se glas sa čuna -
Aj, glete, kako zadnji Uskok mre!"
I pljusnu nešto povrh mora puna,
I prsnu iskra povrh pučine...

Pod mutnim nebom zadnja žara trne,
A morski vjetroc vitla pepo siv...
A prognan svijet mrtva srca srne
I pušta prag svoj - ko da nije živ...
A zvijezda jedna krvava i mala
Tol žarko sinu ko da je zadnji put,
I drhtnu jošte, pa je onda pala
Dubokom moru u tajnovit skut...

1890.

NEUVRŠTENI U PJESNIKOVE ZBIRKE (izbor)

AH, VJEČNOST SE JE ZVAO ČAS...

Ah, vječnost se je zvao čas,
Kad postah sjena tvoja;
Ah, vječnost će se zvati čas,
Kad klone ljubav moja!

Zar ne sjećaš se kako je
Još vrila duša ova,
Pre neg si sišla, anđele,
Na stazu od grobova.

Zar ne sjećaš se kako tad
Dodijah nebu gori,
Nek pusti mene u taj jad,
Nek smrtnikom me stvori!

Govorah: "Daj, ah, Bože, daj,
I meni smrtno tijelo,
Na zemlju side sad moj raj,
Blaženstvo moje cijelo.

Pa pusti mene u taj prah,
Da smrtne trajem dane;
Svu vječnost dajem tek za dah,
U kojem ljubav da'ne!"

I gledao me stvorac moj
Sve rosne tajeć zjene -
I šapnu: "Zanos ne zna tvoj,
Što htio bi od mene.

Al nek ti prosto, kad ti mir
Bez ljubavi ne cvjeta,
Te sidi dolje u taj vir
I budi - čedo svijeta!

Kad ljubav ti je jedin žar,
Kad za nju vječnost daješ,
Ti uzmi gusle - božji dar,
Nek po njih se poznaješ.

I gledati ćeš kao sjen,
Gdje sve ti vene cvijeće;
Sve tvoje bit će groba plijen,
Tek ljubav samo neće!"

Pa nikoh smrtnik - pustih sve,
Da tebe samo gledam,
Da tebi, mili anđele,
U pjesmi ispovijedam:

Ah, vječnost se je zvao čas,
Kad postah sjena tvoja;
Ah, vječnost će se zvati čas,
Kad klone ljubav moja!

Vienac, 1885.

KO DAŠAK...

Ko dašak svet i čist,
Kad mladi miri cvijet,
Ko sjajnog sunca blist,
Što vedri ovaj svijet,

Ko andeoski san,
Ko draga svetinja,
Tvoj mili sjaji dan,
Oj, dobo djetinja!

Životvor ti je plam,
Milolik ti je sjaj;
Ah, gledam te i - znam,
Gdje j' izgubljeni raj!

1886.

EJ, NA KRIŽ, NA KRIŽ...

Ej, na križ, na križ s pjesmom o slobodi,
Te gromne žice kaljajte rugobom,
Dovikujte, da moj ju zanos rodi
Tek zato, da bi trovat mogla zlobom.

Vi silni ljudi, kad vas pjesma prene
Uz grozni vapaj iz sna blaženika,
Kad gladni zub vam - kao u hijene -
Razdrobit segne - ljuta buntovnika!

Al čista pjesma pobjedna se vije,
I silni na gnjev smiješi vam se rađe,
Dok jedno želi i dok slatko snije,
Da ni raj ne bi snivat mogo slade!

Slobode pjesma pjevajući moli,
Za narod bdije ma i mutnim okom,
Pod križem pada, da olakša boli,
Tek zato živi - Bog joj je svjedokom!

I što ju briga, da će šiba gnjeva
Na leđa past joj ionako jedna,
Ta prorok joj je sretan, kada pjeva:
Ja sit sam, jer mi braća nisu gladna!

Pa nek vam dakle svaka šala prosta,
Pošteno pero slabu jači ruku;
Prokun'te pjesmu - pjesniku je dosta,
Da pjesmom svojom tare suze puku!

1886.

U KATAKOMBAH

Oj, vječni grade, pobjedniče Rime,
Daleko oku, al ne srcu momu; -
Gle, u krv svoju piso sam ti ime,
Ja gledam tebe i na svojem domu
Te motrim tebe, grade moj, i o'dje,
Ko nekad tužan s Pincija¹⁷ zelena,
I mislim, kol'ko uzdisaja prođe,
Što pustih tebe srca satrvena!

Oj, vječni grade, sjećaš li se i ti
Bar onog jutra ispod tvoga neba,
Kad mrtav za svijet u crkvenoj sviti
Tumarah tobom - sit i presit hljeba,
Al gladan sreće, mira i počinka,
Ne mogući stišat bure svoje krvi - -
Ej, sjećaš li se hrvatskoga sinka,
Kad krenu rakam mučenika prvih?

Bijaše jutro, vedro kano oko
Junaka tvojih pod nebom slobode,
A ja se spuštah duboko, duboko -
I pustih, nek me crne misli vode.
Koracah tamom kroz svodovlje crno,
Po hodnicih od davna pametara,
Ko divljak kakav burno sam ti srno,
Oj, Rime moj, oj, misli moja stara!

U jednoj ruci drhtala mi svijeća,
A tužno nekud ko budućnost bijedna,
Dok desnica mi slaba i trpeća
Prislanja se k stijeni zida ledna.
Ah, kuda dalje -? klecala mi noga.
Bjeh samac tuj, a Hrvatska daleko!
Da molim? Jao, vrijedao bih Boga,
I ja bih kleo, kleo, da bih kleko!

Tad čuj - -! ko glas da Erebom se gubi,
Ko ptica tajna sve mi bliže lijeta,
Ah, spoznah ga, to glas je, kad se ljubi,
Tim šaptom šapće samo ljubav sveta.
I digoh svijeću. Na zavoju staze
Uz drhtav plam ja dragih dvoje zgledah;
Gle, kol su sretni, milo li se paze -
I - zbrisah suzu ladnu ko od leda!

¹⁷ *Monte Pincio*, najkrasnije šetalište rimsko, glasovito sa svoga divnoga vidika na čitavi grad.

Je l' vidje kada golupče mi bijelo
Pod starom strehom uz goluba blaga?
Ah, i to dvoje tako ti se splelo,
Ko s tihom srećom ona miso draga.
I vodahu se u tom svetom muku,
Ne znajuć jada ni razornih bura,
Pa postadoše, ručicom o ruku,
Tol svježi ponad istrula kostura.

Pritajih se - - i gledo sam ih tako,
Gdje zure u te kosti isušene,
Što davno nekad zdrobiše se lako
Za vjersku misô na pijesku arene.
I gledah, koli kostur taj mi gleđu
Tol mirno, ko da smrti se ne boje,
Ta ljubav sveta sušila mi vjeđu;
A ja? Ja bijah bez utjehe svoje!

I skoćih, planuh: Zar da samac lutam,
Bez svete misli, što me jaćit može,
Da suze ronim i da čemer gutam,
Je l' tražiš to, ti svevideći Bože?!
Oj, daj mi ono, o čem mi se snilo,
Oj, daj mi svijet moj, da me lavom stvori;
Što kruži mene, to je mrtvo, gnjilo,
Života daj, il mrtva tuj me sori!

Poletih na zrak - prazan, pun očaja,
Pobjesnit mišljah do izbice svoje;
Sve sretno živi, samo duh moj zdvaja,
Što j' drugim sveto, meni prokleta je!
I srnuh, plakah: Vi nebesa gluha,
Ded, dajte znak mi, u čem mi je sreća;
Oj, tako vama svetog moga ruha
I suze ove iz oka trpeća!

Tad gle, gdje padoh kano brza strijela
Pred zide tvoje, o moj grade davni,
I spazih, ploča gdje ih kiti bijela,
A na njoj slovo, ko spomenik slavni.
Tuj čitah pismo: "Martiri di Roma".
Slobode spomen slavno im se žari,
I šapnuh: Znam se, nisam već siroma,
Tuj vidim cilj svoj, o, moj Rime stari!

Vienac, 1886.

USKOČKA ELEGIJA

Kamene moj mili, kršne moje gore,
I ti, pusta drago, vedre bure leglo,
I ti, grade mali, i ti, sinje more,
Što se ovo na vas razornoga sleglo?
Da je ovdje plijenu preostalo išta,
Plać bi bio, što sad čudom mi se kaže,
Al gdje sve je pusto, gdje već nema ništa,
Što još od nas hoće, što još od nas traže?

Svuda bijeda gola, siromaštvo svuda,
Svuda kamen suhi, kamen od vjekova;
Samo gdje gdje mala ističe se gruda,
Sačuvana znojem, znojem pradjedova.
Sjekla ju je briga oštrim noktom glada,
Da joj bijednu djecu prehraniti smaže:
Svuda carstvo skrbi, svuda carstvo glada:
Pa što još hoće, što li od nas traže?

Eno, pusto more kotlinom se ljujla,
Koji brodić mali žalobno ga kiti;
Zaglađena bijeda obalom se šulja,
Skoro nema čime nit golote skriti.
Očajna i zdvojna propast svoju grli
Pa pijanstvom gadnim ubija si jade,
Sretna, što bez svijesti kroz te šibe hrli;
Sretna, što traže još, da ta bijeda dade?

Eno gola brda, tek kućerak mali
Nerijetko se po njem posijani niže -
Po njem ono žarko, južno sunce pali,
Na nj se ona bura nesmiljeno diže.
Nek bi i to bilo - al kad uz to ljudi
Žeti hoće ondje, gdje im sijat treba,
Ne čudim se onda, da ta bijeda žudi
Bar na časak otet gromovlje sa neba!

Nema ovdje blaga, nema ovdje zlata,
Tek janješce koje u tor ti je sjelo,
Mala pilad gladom nuji se o vrata,
I - to ti je ono bogataštvo cijelo
Gdje, kad ferman dođe, zdušno da se diviš,
Obori se harač na ljude trpeće - -
Čemu onda živiš, čemu onda živiš,
Neg da budeš vragom, kad anđela ne će!

Što li dakle traže - zar ognjište tvoje?
Prodano je ono, a za novčić koji!

Možda djecu tvoju -? Nek se samo goje,
Da im jača ruka za drugog se znoji!
Aj, da tu je plijenu preostalo išta,
Pláč bi bio, što sad čudom mi se kaže;
Al gdje sve je pusto, gdje već nema ništa,
Što li jošte hoće, što još od nas traže?

Mudri li su, mudri - lišili te hljeba,
Oteše ti najpre koranicu sa ussti;
Ali jošte, bijedo, ponos tvoj im treba,
Njega jošte ne daš, ma da sve im pusti.
Nije čudo, što će mudra ljudska zloba
Na tvoj ponos upet, ma da jur te ubi.
Prodani je ponos vlastit napis groba,
On se zadnji daje, ali se i sve - gubi!

1887.

ALAJ MI SE ČINIŠ VEDRA...

Alaj mi se činiš vedra,
Alaj mi se činiš laka,
Moja dušo - tvoja njedra
Satkana su od oblaka.
Pod oblakom raj se krije,
U raju se suze suše...
Bar kadikad tako plaća
Očajane nebo duše...

Alaj mi se činiš vedra,
Kano oblak u svanuće,
A ta laka tvoja njedra
Raj mi kriju - srce vruće...
A pred rajem zatvorenim
U suzam se pjesme guše...
Ta i tako katkad plaća
Očajane nebo duše.

1889.

NAPRIJED, BRAĆO!

Što će reći silna buka što odmnijeva sa svih strana
Kao vijor pustim dolom, udarajuć o drveće,
Il ko mora mukla pjesma štono od sna nojcu budi?
Narod to je, naprijed kreće.

Otkuda je, kamo ide? Gdje mu dom je, kog je roda?
I med paklom i med nebom ima l' za njeg igdje prava?
Je l' ga novcem kupit moći kao pustog, sinjeg roba?
Ali tiho, on se, eno, on se veće približava.
Čuj gdje ori grom zdaleka!
Eno sunca! Grud mu tješi
Ponosnijeh nada jeka
I on smjelo k cilju spješi.
Da izbjegne bijesu, jadu, on tek pravo svoje traži,
Stog na zemlji milena je njemu svaki kut domaja;
Ajde, ljudi, vrijeme još je, popravite što ste krivi -
Jer on neće da očaja.

Njegva ruka podiže vam dvorove i kuće krasne,
Da beskućnik sam ostane a bez kore bijela kruha,
On vam meki ležaj stere, on vam čuva dom od bijede,
A da za njegov milostiva vaša srca budu gluha?
Gle, već ori grom zdaleka!
Eno sunca! Grud mu tješi
Ponosnijeh nada jeka -
I on smjelo k cilju spješi.

Vjekove je bijednik nijemi podnosio krivdu slijepo,
Za njega se nije znalo, snivao je kao dijete;
Ali sad se i on diže, vika mu je vijor silni
Naprijed hrle njegve čete.

Naprijed hrle, naprijed lete, jasno zbore svemu svijetu:
Evo svanu nama hora, našem žiću pramaljeće,
Borci mi smo čovječanstva; sa prirodom majsko sunce
I nas sad iz zaboravi, iz mrtvila našeg kreće.
Sad nam glas je groma jeka,
Luči pravde tek nas vode -
Tko je uz nas, nek ne čeka:
Naprijed, braćo, do slobode!

1896.

PRIVID

(Motiv iz franjevačke crkve u Jajcu)

Polumračno, tajno, sveto,
A na krilu od pahulja,
Sve se njiše, lako ljulja,
Na siv tamjan razapeto...
Trepti, šuška i šapuće,
A pod grlo nešto plije, -
Ah, kroz suze vidim dvije,
Sad će dahnut srce vruće!

... Gle, evo je! Carski, slavno,
Ide vila moga soja: -
Draga moja, ljubo moja,
Što mi nisi došla davno? -
"Ne mogoh ti, dragi, prije;
Na kamenu, na daleku,
Tražah tvoju suzu neku,
Iz proljeća mladosti je!"

- Poznajem ju, žarka vjero;
Iz dalekih li je dana,
Kad pjesničkog mališana
Učila si držat pero.
Kad u cvjetnoj vijeka dobi
Već je slušo topa riku,
I kad prvom na vidiku
Usječene glave skobi!

A trebo je da se vozi
Na labudu, a nad njime
Da golubi hlada čine,
Po obalam plešu bozi! -
"... Šuti, dragi, časom šuti:
Da ti nikad suzâ ne bi,
Šutila bi groblja tebi,
A ovako - pjevaju ti!"

I podmota krila laka
I izginu u čas sa mnom
U podzemlju vlažnom, tamnom,
Ko mrtvačka da je raka.
Tu na trunu usred groba
Bez lubanje kostur sjedi,
Pokraj njega s reda oba
Ni tko zbori nit besjedi!

Bezglave se njišu pleći
Kao sablast amo tamo,
Polagano, polagano,
Ne čujući, ne videći.
Još iz zemlje oko njega
Ko iste ga riječi plaše:
Zadnji bješe krvi vaše,
Oplač'te ga, oplač'te ga!

Ali k trupu ona stanu,
Što mi pjesmom srce opi,
I reče mi: "De oškropi
Svojom suzom smrtnu ranu!
Nek se čuje slava horna,
Zašto kamu na daleku
Tražah tvoju suzu neku, -
Ah, evo je životvorna!"

I kostur se diže nama',
Plas't se carski niza nj vije,
A puno mu lice sije
Ko nekada, u pjesmama
Niz livade kad je rosne
Razigravo dobra dóra
Uz pozdrave s zelen-gora
Lijepo svoje Herceg-Bosne.

Odjašismo ko vitezi,
Sve uza nas kralji, bani...
Odjašismo k onoj strani,
Gdje trobojni, gordi stijezi
Mahaše nam sa visina,
A od mora i dubrava
Orila se pirna slava:
"Lijepa naša domovina!"

I sred slavnog onda pira
Još osjetih cjelov vjerni,
Ko od boštva - neizmjerni,
- Pak sve zginu dno svemira.
A kroz šaru prividenja,
Iz nejasne iz daleči
Sumile su samo riječi:
"Zbogom, dragi, do - videnja!"

Spomen-cvijeće iz hrvatskih i slovenskih dubrava, Zagreb, 1900.

SLOM CAMPANILA

I

Ej, Regino,¹⁸ utri suze,
Uskočka te pjesan zdravi:
Div-plemiću kaplja pade,
Umro ti je Campanile!

I meni se srce stisnu,
Kad pomislih, kako kriknu
Anđeo mu izdišući
Pred vratima Svetog Marka!

Popucaše glasna zvona,
I sad leže ispod kršlja;
Requiem si otpjevaše
Zvona slave mletačke ti!

Gorda tvoja nekad zvona,
Što olujnim, divljim šumom
Mutila su pokoj slatki
Domovinskoj obali mi.

Slatkoj fruli u uvali,
Gdje su naši janjci pasli, -
Ej, Regino, a ja plačem
Nad dušmanom djeda moga!

U me bulji tvoj gondolir:
"Haj, Morlače, što ti stalo,
Te se sruši Campanile
I Loggetta Sansovina?!"

Pa ako će i San Marco
Survati se u lagune,
I Palazzo s njim dukale,
Orologio i Rialto,

Bez palente sjedit ćemo
Vrh zasuta Canalazza,
Suze brisat zastavama
Sa Kandije i sa Cipra!

¹⁸ *Regina del mar*, Kraljica mora

Kad te vozah po kanalim,
Platio si po tarifi;
Za uskočke suze nikad
Ne davasmo ni centezim!"

... Čuj, Regino, kako psuje
Gorda krvca tvojih dužda,
Kako pljučka sa grandezzom
Pod nebesa Italije.

Nu rekoh mu: "Prijatelju,
Oko krune ovog tornja
Talijanska noć je cvala,
Kada klečah pred Reginom.

Pjevala mi ona pjesmu,
Ne duždevu himnu više,
Drugu pjesmu - krvca moja
Na usni joj opila se."

Pogledo me lisac stari
I kapicu podigo je:
- Razumijem, reče, sada
Dopuštam vam da plačete!

II

Ej, Regino, ako stojiš
Zaprašena krećem starim
Uz opeke Campanila
Uzdišući, kukajući,

Žustre bake, brzojeze,
U bokovim ljuljaju se;
Lomatajuć prste suhe,
Časom plaču, časkom ruže.

Ej, Regino, zaklinjem te
Slavom negda Bucintora,
Pusti ove puste crijepe;
Ajdmu lunjat ulicama.

U gondolu sjesti ćemo
Pod baldahin, udovice,
Zlatan, srebrn i biserni,
Što je davno utonuo.

Iz kaljavih dna laguna
Mi ćemo ga izvaditi,
Razapet ga, ej, Regino,
Ko u doba Dandulovo.

Sjedi amo - val nas ljulja,
A dugačkom, toplom trakom,
Gledaj, sunce pozlaćuje
Gordi simbol nad Piazzom.

Slatka glazba s trga ječi
Svetom himnom Garibalda;
Ja dukate žute sipam
Na kukuruz za golube.

A ti ideš, košto negda
Što je išla dogaresa;
Šuškaš haljom kao lovor,
Hitra kćerko Italije.

Mašeš rukom baršunastom
I romoniš: Sugradani,
Sa barbarskih tamo žala
Stiže amo gusar ovi

Pod prozor mi sinoć stade
Sa sićanom tamburicom,
Pjevaše mi serenatu
Ko jek zvona preko mora.

Kad bi noći o ponoći,
Čudnu riječ zviždnu neku;
U taj časak zinule su
I tamnice i grobovi.

Iz dubina, vrh kojih se
Kao duga spasa vije
Strašni "Ponte dei sospiri",
Aveti su izlazile.

Na trulijem lubanjama
Nahero im kape stale,
Dalmatinske i istarske,
Krijuć u pô šuplje oči.

I uskočke galijice
Uz "šćavonsku" staše "rivu";
O krvavim bakljama im
Bljeskali su jatagani.

Sama zvona zazvoniše
Nad salonom Venecije,
Gdje palače gorde stoje
Kao časni namještaj mu.

Odatle su tiho pošli
Bazilici svetog Marka,
I - začudo - pred gusarim
Gradski patron pokloni se!

Na koljena tu su pali,
A na to je baka neka
Razvezala vreću staru,
Donesenu iz tamnica.

Sve kost na kost nizala je
Polomljenu i krvavu,
Dok ne složi zor junaka
Pod zastavom Svetog Đurđa!

I otpoče crna misa,
A orgulje brujale su
Na jeziku slavenskome,
Kao da smo usred Moskve!

Kod "Libera" ustao je
Iz ćivota sveti Marko,
Pružio im suzu jednu,
Primili su nijemo suzu.

Primili su nijemo suzu,
A orgulje brujale su
Na jeziku slavenskome,
A u crkvi svetog Marka!

U nesvijest sam nato pao,
Utroba mi prevrnu se
Od pogleda krvavijeh
I od suza svetog Marka.

A kada se opet prenuh,
Ovaj stranac stajao je
Vrh ledena čela moga.
Vruć mu cjelov gorio je.

Sa Piazze ječala je
Sveta himna Garibalda,
I ja vidjeh, kako suza
Na srce mi njeg'va kanu.

Nešto lupnu - u čas ovi
Sve tamnice srušile se;
Gusar me je zagrlio,
Šaptao mi tajnu neku.

Kad je zori u prozorje
Zaječala marangona¹⁹
Ljuto smrsih: Što se dreči
Ovo zvono zardalo!

III

Ej, Regino, ta se priča
Ljupcem plaća usred srca!
A što mrtvi ustali su,
Red je, valjda, da ustaju!

Red je, valjda, da se trese
I da pada, što je trulo,
Ne od bubnja Garibalda,
Već od rde na okovim.

U dubini muljna mora
Zakopani temelj grizu;
Mriju vijeci - mriju sveci,
Samo suza ne suši se.

I ona će isprat jednom
Taštu mrenu sa očiju,
I ljudi će reći: Bože,
Alaj grešni molili smo!

Al, Regino, na trobojci
Krv ti vidjeh poštrapanu,
Raspukah se nad njom, draga;
Ja ne mogu krvi gledat.

Ja ne mogu krvi gledat,
I noga mi kraj nje kleca,
Pokrivam je s obje ruke,
Šapćem: Spavaj, teška kapljo!

A ti si me pogledala;
U taj časak u tvom oku
Sinu nešto, s čeg poludih,
Zaljubih se, o Regino!

¹⁹ *Marangona*, najveće zvono u zvoniku Sv. Marka. Pozdravljalo bi dan na sat prije sunca.

Zaljubih se u čas oni,
Kad u tebi, Italijo,
Cjelivo sam trag krvavi
Žrtvenih ti jaganjaca.

Divnu djecu pjesnika ti
I pjesnike - djecu patnje -
Pred San Marcom, na Pinciju
U crvenim košuljama.

A glazba je udarala -
Ej, Regino - s Campanila,
Ljubio sam jecaj zadnji
Umirućih za slobodu,

Što se tvojim zrakom krili
Ko vječita glazba tvoja,
Ko najljepša slika, što je
U grudu ti upila se.

Kad dječinskim očima sam
Gledo stroga Mojsiju ti,
Što ga stvori Buonarroti
Mnogo ljepšeg od Adama.

A on mi je iz svog srca
Jednu zraku izvadio:
Uzmi - reče - strijelu ovu,
Pođi svijetom, divlja dušo!

Utapaj se čas u suze,
Čas u suze, čas u smijeh;
Jer je, sinko, pjesma sjeme
Za masline u Kanaan.

IV

Ej, Regino, utri suze;
Gle, na kršlju Campanila
Duždevi se s robljem ljube,
Piju čašu pobratimsku.

I novi se tornji dižu
Sa slavenskih širnih ravni,
Novom tvomu Campanilu
Cjelov mira evo šalju.

Divna himna svijetom ječi,
I u bratskom zagrljaju
Poigrat će kolo lako,
Pjevat grlom mjedenijem.

Tresti će se sve piazze - - -
Tko to pjeva? - pitati će.
... Aj, ta stari Campanile
S mladićima slavenskijem!

Legao je kao David
Međ djevice, da se mladi,
Pa sad igra tisućljetnik
Ko da šesnaest godina mu!

A nekaki Uskok ludi
U tamburu kraj njegov kuca,
I svakaki još "šćavuni"
Oko njega podcikuju.

Nose križe od galera,
Sve kosturi po njim vise,
Al rukama suhim mašu
Kao pjani od veselja.

I pjevaju pjesan neku
Na jeziku slavenskome,
Kao da smo - prosti, Bože -
Usred Senja ili Moskve!

Nad njim prše golubovi,
Na ramena padaju im
I ljube ih baš u usta,
Pjesmu mira gugućući.

Ej, Regino, utri suze,
Sad se spušta Bucintoro:
Romanska će s njega vila
Pozdraviti istok sunca,

Sa kojeg će zraka pasti,
Da pomladi mahovinu,
Što se drevna uhvatila
Latinskijem po mirima.

Vienac, 1902.

POSTUMA (izbor)

IN TYRANNOS

1.

Sakivajte lance, umujte o mreži,
Al su ovo dani, kada mrije zloba,
Pjeva ptica zore, ptica mraka bježi,
Spavali smo dosta i javi je doba.
Krvav eno oblak diže se nad nama,
Ja ga vidim, ja ga prorokujem vama!

2.

Znam, da vaše strasti nad osvetom strepe,
Znam, da jeste voljni svezat usne moje,
Klonu oči vaše, jer ih munje slijepe,
A te munje prsi osvetnice goje.
Možete me stvorit i žednim i gladnim
Ali nikad, nikad izdajicom jadnim!

3.

Blizu vam je pokop - ja ga moram javit,
Pjesma je da kažem, ne da tajim puku.
Jur je rođen junak, koj' će ropstvo smlavit:
Taj je junak pero u sputanih ruku!
A sva vaša briga, da ga u prah srva,
Trzajem se čini pogaženog crva!

4.

Svezaste nam dušu - bar ste tako htjeli -
Mislili ste srcu srce otet pravo.
Ne ludujte, ljudi, - tko slobodu želi,
Željet će ju, makar gladom očajavo!
A kad roblje kipi, tad ne znade straha:
Sputana je miso slobodnijeg maha!

5.

Ajte sa mnom, ajte - ne bojte se mene,
Ne vodim vas smrti, ja vas žalim pače.
Kazat ću vam samo grozne uspomene,
Slušat ćete samo, kako obijest plače,
Gledat ćete, kako sve kod groba gine,
Tek ne značaj, ali ni proketo ime!

6.

Otvorit ću vam grob krvnika koga:
Vidite ga, crvi poješe mu zlato,
Srušila ga sila puka osvetnoga;
Što velite na to, što velite na to?
Posipo je povijest pepelom i solju,
Danas mu nad grobom psi se o kost kolju.

7.

Hrpio je i on život do života,
Da na tužnih leđih gvožđe svoje kuša.
Bila mnoga majka - ostala sirota,
Al on nije čuo, kako kune duša,
Kopao je samac dubok jaz pod sobom,
Rušile se žrtve i bile mu grobom.

8.

Da, uzalud sve to - gdje da tama traje,
Kad već jedan tračak svijetla ju prorijedi.
Svezat će te jednog dana koračaje,
Ali sputan korak za tri druga vrijedi.
Dok čovjeka bude, ljudstvo neće mrijeti:
Okovi su krila, da se brže leti!

9.

Oj, na jednoj iskri planut će mrtvaci,
Oj, na jednoj vatri zgrijat će se grudi.
Danas smo vam niski, danas smo prosjaci,
Al će povijest pisat, tko su bili ljudi.
Dizalo je pero nož i barikade,
A da palme niču, govori se sade!

10.

Ubijte nas dakle - pjesmom ćemo živit,
A gdje pjesmu pjevaš, tuj sloboda zbori.
Na osvetne grudi narod će nas primit,
Ondje, Bože, ondje nek nam život gori.
Znajte, nisu misli žrtve zlobe puke.
Ja vam rekoh svoju i ja perem ruke!

1884.

U SLAVU JOSIPA JURJA STROSSMAYERA

*biskupa bosanskoga i srijemskoga prvaka na polju
hrvatske prosvjete prigodom otvoraja galerije slika*

Mironos hladak znat ćeš lovor-lista,
Umijenja genij kad maslinom škropi!
I kud mu sunca sine zraka čista,
Maglovit oblak presuda se topi.
I - svako srce tajnu moć mu čuti,
I on je bogom, klanja mu se sve,
Zadahnut strahom sud smrtnika šuti,
Toliko jak je genij prosvjete!

A to si ti! koj' jasnim kaza činom,
Da poluboštva smrtna rađa žena,
i sam da čovjek sa tvojom vrlinom
Jednači sili ljudstva sjedinjena.
A to si ti, koj' krepkom rukom skinu
Sa usna naših i pečat i muk
Pa jakom dušom onamo nas vinu,
Kud davno drugi dospio je puk!

Božanskim sjajem svetog onog žara,
Po kojem prorok svoga bivaš stada,
Ti spozna, zašto narod taj tumara,
Ti spozna uzrok stoljetnih nam jada.
Nek grmi razlom potresnoga topa,
Nek zveči sablje pobjednice zvek,
Al sve to mine - sve netragom propa,
Tek svijetla vila besmrtna je vijek!

Ti skrši krila mračnoj onoj mori,
A snagom srca snagu zbrati duha,
Vilinskim djevam rajske dvore stvori,
Ginućim poda životnoga kruha.
U zlatu knjigu svijesnog čovječanstva
Hrvata ime pisao si ti,
Oj, duh je rđa okovlju tiranstva,
Sloboda niče tek po prosvjeti!

Jer što da kažeš puku zapuštenom,
Koliko srce bez slobode zebe,
Kad on će tebi usnom ustrašenom
Tek vraćat vijekom - ne razumijem tebe!
Al Bog bje velik - i on nama poda
Svemoguć dar u časak odsudni,

Uz jednog oca grud trpećeg roda
Jednakim žarom i ti ogrli!

Slobodi ja ću vijek robovat cijeli,
Al znam, da ona prosvjetom se snuje,
I tko svom puku bolju sreću želi,
Zanosit mar tvoj mora on da štuje.
I dok god budu harne prsi bile,
Plamenit dok se pjevo bude poj,
Veličat će te umjetnice vile,
U zvijezde zanos kovati će tvoj!

Sabrana djela II, Zagreb, 1958.

<NAD RASAPOM MOGA GRADA> LIBERTÉ, ÉGALITÉ, FRATERNITÉ! [IV]

Fr. Fol.²⁰

govor
zastupnika
Dr. A. Starčevića
izrečen
dne 27. V. 84.

Što ste krivi, trpljenici moji,
Da vam porod mutna opsja zvijezda,
Da vas udes sa životom spoji
Usred onog trnovitog gnijezda,
Gdje vam vijencem nesmiljenog zla
Tek je patnja suđena!

Što ste krivi, s kakova li grijeha
Kraljevski vam ne oprae robi
Sluz poroda -! i čemu li strijeha
Sirotinju vječnu vam ukobi?!
Zašto, braćo - da vas vijek izjeda
Tuđa obijest, ludujuća last,
Grob sad čemu zapovijeda,
Otkud prašku nad olujom vlast!
Otkud to - da u sto sam vas muka
Svuda gledo uvijek stradajuće,
Gdje se krvlju znojila vam ruka,
Uvijek bijedne, uvijek robujuće,
Otkud takva bô?

Evo - živo u mozak mi skova
Vaša bijeda neprebrojne jade.
Gledo sam vas oka sažalnoga,
Kako krušac služiti vam valjade.

A ondje, Bože, uz samrtnu svijeću,
Da l' može vedar pirovat se pir?
Aj, ko kad bijedni zapuštenik koj'
Svog oca gleda, gdje ga pušta duša,
I moje srce prelomljeno sluša,
Gdje ti mi gineš, zavičaju moj.

Sabrana djela II, Zagreb, 1958.

²⁰ Pravaški političar Fran Folnegović (1848.-1903.).

RJEČNIK

Abderita - Abderićanin, stanovnik

starogrčkog grada Abdere; malograđanin

adiđar (tur.) - blago, dragocjenost, dragulj, nakit

adieu (franc.) - zbogom

ametist (grč.) - ljubičasti poludragi kamen

amiraljo - admiral

Angelus (lat.) - molitva uz jutarnja i večernja zvona, *Anđeo gospodnji...*

Antej - starogrčki mitski div, sin Geje; nepobjediv u borbi dokle god se doticao Zemlje, svoje matere (pobijedio ga je Heraklo, koji ga je podigao uvis i tako, odalečenog od zemlje, zadavio)

Apolo - Apolon, starogrčki bog ljepote i zaštitnik umjetnosti (u pjesmi *Gospodskomu Kistoru* misli se: pjesništvo)

Ara Coeli (lat.) - "žrtvenik nebeski", pjesnik misli na crkvu Santa Maria in Aracoeli, na Kapitolu u Rimu

arhipastir - nadbiskup

asfodil (grč.) - zlatoglav, biljka nalik ljiljanu, svijet smrti u starogrčkoj mitologiji

Astraea - kći Zeusova i Tetidina, božica pravednosti: poslije zlatnog vijeka ostavila je rod čovječji

bajaco (prema tal. *pagliaccio*) - cirkuski lakrdijaš, klaun

Bal - starofenički bog; prinosile su mu se ljudske žrtve

Balduin - Baudouin I., vođa četvrtog križarskog rata i kasnije (1204.-1205.) vladar Latinskog carstva, kojega su osnovali križari osvojivši Carigrad

batist (franc.) - vrsta vrlo finog platna; komad batista, fini džepni rupčić

benedictus (lat.) - blagoslovljen

bijou (franc.) - dragulj, dragocjenost

Bouillon - Godefroid IV. de Bouillon, vojvoda od Donje Lorene, vođa prvoga križarskog rata (postao kralj Jeruzalema i vladao tamo 1099.-1100.)

brčni - tanak, nježan

bršiv - star, trošan

budoar (franc.) - maleni ženski salon

caeterum (lat.) - uostalom

Coelij - jedan od sedam rimskih brežuljaka; v. *sedmera brda*

conditio sine qua non (lat.) - uvjet bez kojega se ne može

ćivot (grč.) - odar, katafalk

ćorda (tur.) - zakrivljena sablja

daleč - daljina

daleče - daleko

De profundis (lat.) - početni stihovi pogrebnog psalma, *Iz dubine*

derni (tur.) - nesretni, jadni

Dies irae (lat.) - početak crkvene pogrebne pjesme, "Dan gnjeva"

divljak - u nekadanjem hrvatskom saboru naziv za tzv. nezavisnog zastupnika koji ne pripada nijednoj stranci

doro - konj dorat (tamni konj)

duvar (tur.) - zid

džeferdar (tur.) - vrsta puške

disnuti - skočiti

dulistan (tur.) - ružičnjak, vrt s ružama

Eli! Eli! Lamâ azâvtani (hebr.) - jedan od načina čitanja Kristovih riječi izrečenih na križu, Bože moj! Bože moj! zašto si me ostavio?

Eol - starogrčki bog vjetra

Ereb - u starogrčkoj mitologiji jedan od naziva za carstvo mrtvih, podzemni svijet

etar - miris

Evviva Italia! (tal.) - Živjela Italija!

excelsior (lat.) - uzvišen, izvanredan, sjajan

faram - stariji izraz za današnji izraz farma

Fatum (lat.) - Usud, Sudbina

Febo - pridjevnik starogrčkog boga Apolona, "Sjajni"

Filip II. (383.-336. pr. n. e.), makedonski kralj, otac Aleksandra Velikoga

Filipi - starovjekni grad u istočnoj Makedoniji;

kod njega je došlo (god. 42. pr. Krista) do bitke u kojoj su Antonije i Oktavijan pobijedili Cezarove ubojice Bruta i Kasija

For ili **Forum** (lat.) - Forum Romanum, glavni trg staroga Rima
fregata (tal.) - vrsta ratnog broda

Gaea - Zemlja

Gang - Ganges, rijeka u Indiji

gasan - onaj koji nije žedan; **nikad gasna** - uvijek žedna

Geja - v. Gaea

Gera - spominjući taj žumberački vrh, Kranjčević se i na taj način odziva pjevanju Jovana Hranilovića (1855.-1924.) u njegovim **Žumberačim elegijama** (1885.)

Getsemanska bašta - biblijski vrt Gethsemani na podnožju Maslinske gore kod Jeruzalema, gdje je započela Kristova muka

gobela - jedan od lukova koji sastavljaju krug oko kotača, naplatak (u značenju kotač)

gradački - iz Gradca, tj. Graza u Austriji, nekadašnjeg austrijskog vojnog sjedišta

granit (lat.) - vrsta vrlo čvrstog i tvrdog kamena

grič - brežuljak, glavica, brdašce; divlje kamenje, krš

groboduh - koji zaudara na grob

grst - gađenje, odvratnost

gviriti - upirati oči u što, piljiti, uporno gledati

Hakeldama (hebr.) - u Bibliji naziv za njivu koju su Izraelci kupili za onih 30 srebrnjaka što im ih je Juda, izdajica Kristov, vratio pošto se pokajao za svoj čin (njiva lončareva, krvna njiva)

Hanaan - Kanaan, Palestina, starozavjetna obećana zemlja

hator (tur.) - naklonost, ljubav, volja, korist

herub - v. **kerub**

hol - ohol

hrip - imenica stvorena prema glagolu hripati, teško disati, kašljati

hrpiti - skupljati na hrpu

In labore requies (lat.) - U radu je smirenje
in tyrannos (lat.-grč.) - protiv tirana, nasilnika

izdih - izdisaj, smrt

izvjedljivo - radoznalo

jadika - žalosna vrba

jadro - jedro

japriti - grijati, žariti

jur - već

Kadmeja - tvrđava u starogrčkom gradu Tebi

Kastor - ime jednoga od dvojice Dioskura (mitoloških sinova Zeusovih; drugi je Poluks)

Katarino!, - tim uzvikom misli Kranjčević Katarinu Frankopan Zrinjsku

kažiput - kažiprst

Kedron - potok u Getsemanskom vrtu

kerub (hebr.) - anđeo višega reda

klasična strofa - kitica kakva se upotrebljavala u pjesništvu stare Grčke i staroga Rima (Kranjčević se u pjesmi **Radniku** poslužio Sapfinom strofom, a u pjesmi **Gospodskomu Kastoru** imamo alkmanSKU strofu tj. dva daktilska heksametra i dva daktilska tetrametra, nazvanu po starogrčkom pjesniku Alkmanu iz 7. st. prije Krista)

klis - oštar kamen, hrid, vrlet

Kornelija - majka dvojice starorimskih boraca za socijalne reforme, Tiberija i Gaja Grakha; historija joj je sačuvala ime kao nadasve čestitoj i pravednoj ženi i uzornoj majci

Kossuth, Lajos (1802.-1894.), mađarski revolucionar i borac protiv Austrije, nosilac mađarske državne misli i zato protivnik Hrvata koji su u ono doba živjeli u državnoj zajednici s Austrijom i Mađarskom (Kranjčevićeva slika da brod s Hrvatom odlazi u tuđinu a mađarski da se vraća u Europu, prikazuje tadašnju političku situaciju da su u Hrvatskoj gospodarili tuđinci pa se narod morao iseljavati)

koturača - naziv za bicikl (i uopće cestovno vozilo bez konja)

krajcarska svijeća - prosta svijeća koja je nekada stajala jedan krajcar (sitan novac u nekadašnjoj Austriji)

kreljut - krilo

križ - jarbol

krkača - leđa, hrbat

krstar - krstaš, križar (sudionik u križarskim ratovima)

krunište - nazubljeni gornji dio tvrđavnog bedema

kube (tur.) - kupola

Laba - rijeka u Češkoj i Njemačkoj, kod Hamburga se ulijeva u Sjeverno more

Lada - u slavenskoj mitologiji božica proljeća, ljubavi, mladosti i ljepote

Lazar - ime čovjeka kojega je Krist uskrisio od mrtvih; u prenesenom smislu ta se riječ (pisana malim slovom) upotrebljava u značenju: bogalj, siromah, nemoćnik

Letin žal - obala rijeke Lete u starogrčkom mitološkom carstvu mrtvih (rijeka zaborava, iz koje su pile duše preminulih prije nego su došle na Elizijске poljane, tj. na mjesto blaženstva)

Libušin grad - Prag (po imenu legendarne Libuše, osnivačice češkoga kraljevstva)

lijer - ljljan (simbol nevinosti)

lijet - let (u pjesmi Na kolodvoru upotrijebljen hiper-"ijekavski" oblik iz metričkih razloga; valja čitati li-je-tu)

Lisa - talijansko ime otoka Visa (u pjesmi Naš čovo prikazuje se slika iz pomorskog boja pod Visom god. 1866.)

lit - litica, krš, stijena

lucida intervalla (lat.) - svijetli trenuci, nadahnuća (kod nekih vrsta ludila časovi kad je bolesnik pri zdravoj svijesti)

lunta (njem.) - top; teška puška

mah - mahovina

majales (lat.) - svečanost, zabava u prirodi (prvotno u mjesecu maju, a kasnije i inače)

majestetičan (lat.) - veličanstven, uzvišen

maovast - mahovast, nalik na mah, mahovinu

martiri di Roma (tal.) - rimski mučenici

Maslinska gora - v. **Getsemanska bašta**

mav (tur.) - plav, modar, azuran

melona (tal.) - dinja

Metodov grad - možda Brno, kao glavni grad Moravske gdje je Metod djelovao, a možda i Solun, gdje su rođeni Ćiril i Metod

Mickiewicz, Adam (1798.-1855.) - najveći poljski pjesnik romantizma, autor epa "Gospodin Tadija"; utjecao na našu stariju književnost

miloduh - mirisan

mirijada (grč.) - vrlo velik broj, bezbroj

miriti - mirisati

mirnuti - zamirisati

Misir - turski i arapski naziv za Egipat

mitra (grč.) - biskupska kapa

mješt - mjesto, umjesto

mladiti se - pomladivati se

mogila (rus.) - grob, raka, jama

Moloh - kod Feničana, Kartazana i dr. bog sunca, vatre i rata (prinosili su mu ljudske žrtve)

moro - Arapin, Crnac (pjesnik misli na narodnu pjesmu "Marina kruna")

Mucij - Mucije Scevola, starorimski junak koji je htio ubiti etrurskoga kralja Porsenu

kad je ovaj opsjeo Rim; u zabuni je umjesto kralja ubio njegova tajnika; uhvaćen je i udaren na muke, pri kojima je sam stavio

svoju desnu ruku u vatru; tom je požrtvovnošću toliko zadivio Porsenu da je ovaj napustio opsadu (Ostavši samo s lijevom

rukom, Mucije je prozvan Scaevola, tj. Ljevoruki)

mušji - prid. prema muha

naloga - navala, stiska, mnoštvo, masa, vreva

nebište - nebeski svod; horizont

neponjatan (rus.) - nepojmljiv, neshvatljiv

nesin - izrod

nimbus (lat.) - ugled, slava; nedostižan, nepristupačan položaj

nimfa - u starogrčkoj mitologiji jedna od boginja drugoga reda (bilo je gorskih, riječnih, morskih i dr. nimfa)

noška - umanj. prema noga (nožica)

njemški - njemački

njjjati - njihati, ljuljati

očamati - dugo čekati, ukočiti se od čekanja

očikati - očekivati, čekati

odje - ovdje

odoljen - ljekovita trava (lijek od nje umiruje rad srca)

ogada - gađenje

orajiti - ispuniti (rajskom) radošću

Orfej - u starogrčkoj mitologiji pjevač koji je svojim pjesmama pokretao drveće i pećine i krotio divlje zvijeri

Ostija - grad na ušću Tibera, luka grada Rima

ouverture (franc.) - predigra, uvod

Palatin - jedan od sedam rimskih brežuljaka; v. **sedmera brda**

palmeta (franc.) - ukras u obliku palmina lista ili grančice

paomni - prid. prema paoma, palma

parona (tal.) - gospođa, gospodarica

patriti - pripadati, dolikovati

pean (grč.) - zanosna pjesma, hvalospjev

Perun - staroslavenski vrhovni bog

pića - hrana

plazace - lagane plitke plesne cipele

pliti (prez. **plijem**) - plivati

plizati - plaziti, puzati

pliziti - pliziti, plizati, kliziti, oklizivati se, omicati se

plješiv - ćelav

pogodica - povlastica, olakšica

pogružen (rus.) - skrušen, pokoran

polutnik - ekvator

poljetni - poluljetni tj. onaj koji dolazi u pola ljeta

ponajlako - polako, polagano

Pont - Crno more

Porsena - v. **Mucij**

posutra - prekosutra

potiti se - znojiti se

potonji - posljednji

povor - vrh brda, litica, presrt

povorje - zbirna imenica prema *povor*, vrhunci

premah - većina, veći dio

prepasno - zaprepašteno

prevrat - revolucija

pripad - slučaj

priljubiti se - omiljeti, svidjeti se

probabilan (lat.) - vjerojatan, moguć

proštenje - crkveni god, hodočašće

prozorje - zora, osvjet, jutro

pusta - pustinja

pustara - pustinja

putir (grč.) - kalež, čaša

rajevan - rajski, bogat, blažen

rat - rt, šiljak

razmititi - razmaziti, raznježiti

razval - razvalina, ruševina

rednji - onaj koji dolazi po redu, koji mora doći (**rednja kupa** - posljednja čaša)

resurrectio (lat.) - uskrsnuće

roždanik - horoskop

rudež - kovrčica, uvojak, vitica

Salom - starije ime za Jeruzalem

saronska ruža - (po imenu pokrajine Saron u Izraelu), lijepa djevojka

sebičje - sebičnost

sebirad - sebičnjak

sebirade - sebično

sedmera brda - grad Rim izgrađen je na sedam brežuljaka (Palatin, Kapitol, Kvirinal, Celij, Aventin, Janikul i Viminal)

sekt (franc.) - šampanjac

Seldžuk - pripadnik jednoga turkmenskog plemena koje je u doba križarskih ratova držalo pod svojom vlašću neke dijelove Male Azije i Palestinu

seraf (hebr.) - anđeo najvišega reda

sit venia verbo (lat.) - neka bude dopušteno reći

sjem - osim

skaline (tal.) - stube, stepenice

skvrn - nečistoća, mrlja, ljaga, grijeh, rugoba

slavka - slavujica, ženka slavujeva

slut - slutnja

sljepar - varalica

smjes - mješavina, smjesa; kaos, nered, zbrka

sofra (tur.) - stol

spleen (engl.) - nastranost, ćudljivost

srč - srčika, srž

srda - srdžba, gnjev, vrag, đavao, bijes, demon

stezulja - luđačka košulja

stožer - pol (sjeverni, južni)

stratilo - stratište, gubilište, mučilište

strmiti - stremiti, težiti, čeznuti, hlepiti

sub rosa (lat.) - "pod ružom", povjerljivo, u povjerenju, tajno

suhar - suha grana, suharak

sužalost - sažaljenje, sućut

svetokrug - aureola (krug oko glave svetaca)

svjetlac - iskra, bljesak

svjetlomrcati - svjetlucati

Svjetlonoša - Lucifer, poglavica đavola

šira (tur.) - slatko vino, mošt

škrapa - pukotina, žlijeb u kršu; rov, spilja

štapiti se - oslanjati se, podštapljivati se

Tabularij - državni arhiv na zapadnom kraju Foruma u Rimu (sagrađen god. 78. prije Krista)

talam i **talamos** (grč.) - soba za mladence, bračna odaja

tedeum - prema početnim riječima kršćanske himne *Te Deum laudamus* (lat.), Tebe Boga hvalimo

Tegetov - pohrvaćeno ime austrijskog admirala Wilhelma Tegetthoffa (1827.-1871.), koji je pobijedio talijansku mornaricu pod Visom god. 1866.

telečak - naprtnjača s ukrasom od teleće kože

Tempora! Mores! (lat.) - Vremena! Običaji! (varijacija uzvika *O tempora, o mores!*, tj. čudnih li vremena, čudnih li običaja)

tenor (lat.) - način govora, duh nekog djela ili sastavka, smisao, sadržaj, pravac

tijara (grč.) - trostruka kruna rimskoga pape
točiti - rastakati, izgrizati, izjedati; **točiti se** - okretati se, vrtjeti se

transa - (kod Kranjčevića žen. roda), isto što i *trans* (lat.), zanos, ekstaza, ushit, hipnotički san

travestirati (lat.) - književno prikazati neku ozbiljnu stvar u novom, karikiranom obliku

trh - teret, težina

trikoloran (lat.) - trobojan

triptih (grč.) - slika od triju spojenih dijelova

trov - otrov

trovan - otrovan, pun otrova

tušiti - gušiti, prigušivati

ubrditi - poći uzbrdo

uskos - usprkos, unatoč

utušiti - ugušiti

užice - užitak

Venus - Venera, starorimska božica ljubavi i ljepote

Vesna - staroslavenska boginja proljeća

vinjeta (franc.) - ukras u knjizi ili rukopisu u obliku sličice ili napisa

vojno - suprug, muž

vox populi (lat.) - glas naroda

Vratnik - prijevoj na Velebitu kod Senja

Vrbnik - mjesto na hridinama otoka Krka, stari frankopanski grad o kojemu pjeva narodna popijevka *Vrbniče nad morem*

Wawel - dvorac nekadašnjih poljskih kraljeva u Krakovu

zaburmućen - obojadisan od burmuta, sitno samljevenog duhana koji se ušmrkava

zadnjom - zadnji put, posljednji put

zareznik - kukac, insekt

zduha - duha, miris, vonj

zere - malo

živnuti - zovnuti, zazvati

zlatna pest - novac, mito

zublja - bakla

zvjezdan - sunce

zvjezdar - zvjezdoznanac, astronom

Živana - (također i Živa) staroslavenska boginja Zemlje

ABECEDNI POPIS PJESAMA

AH, KAKO GORKO VIRNUH...	178	MOJ DOM	122
AH, SVE JE SANJA PUSTA...	175	MOJSIJE	110
AH, VJEČNOST SE JE ZVAO ČAS...	206	MONOLOG	154
AL JE LIJEPA...	160	MONOTONIJA	183
ALAJ MI SE ČINIŠ VEDRA...	212	MOTTO	186
ANĐEO BOLA	78	MRAMORNA VENUS	38
ANGELUS	102	NA BOJIŠTU	190
ASTREA	69	<NAD RASAPOM MOGA GRADA>	
DITIRAMB	151	LIBERTÉ, ÉGALITÉ,	
DOMOVINI	124	FRATERNITÉ! [IV]	228
DVA BARJAKA	84	NA GOLU SJEDAHA KAMENU...	195
EJ, NA KRIŽ, NA KRIŽ...	208	NA GRUDI PROŠLOSTI	128
ELI! ELI! LAMÁ AZÁVTANI?!	87	NA KOLODVORU	180
EXCELSIOR	183	NA NEHAJU	12
GOSPODSKOMU KASTORU	118	NA OBALI USKOČKOGA GRADA	144
GROBLJE NA UMRU	190	NA ODRU STAROGA LJETA	18
GUSLAR	143	NAPRIJED, BRAĆO!	213
HERONEJSKI LAV	83	NAŠ ČOVO...	134
HIMNA	148	NEVINČETU	59
HRIST DJETETU U CRKVI	163	NEZNANI GROB	81
HRISTOVA SLIKA	196	NOĆ NA FORU	105
HRVATSKOJ BRAĆI IZ DALMACIJE	126	NOĆI	168
HRVATSKOJ	8	OJ, SANČE KOLIJEVKE...	26
IDEALI	31	OPROŠTAJ	145
IN TYRANNOS	223	OTPUŠTENI VOJNIK	73
ISELJENIK	136	OVERTURA	149
IZ TRANSE	179	PAMET I SREĆA	93
IZA SPUŠTENIJEH TREPAVICA	43	PJENA MORA...	25
IZGUBLJENI DANI	192	PJESMA MOJE SREĆE	35
JA MIŠLJAH...	194	PJESMO MOJA, KUD SI HTJELA?	187
JA SAM...	188	PJESNIK I SVIJET	173
JATAGANU	116	POGLED NA ZVIJEZDE	177
KAD MI KLONE...	33	POLAZAK	153
KAKO JE POSTALA NADA	97	PO PUČINI	189
KO DAŠAK...	207	POVIJESTI SUD	13
KOLO SREĆE	65	POVRATAK	153
LIBERTÉ, ÉGALITÉ,		PRED KNJIGOM POVIJESTI	
FRATERNITÉ! [IV]	228	RODA MOGA	119
LUCIDA INTERVALLA	45	PRED KRALJEVSKOM	
LJUBAVI	60	PLOČOM U BAŠKI	141
MAJALES	176	PRIMORKINJI	25
MALENIM VELIKANOM!	16	PRISTUP	130
MIR VAM!	184	PRIVID	214
MISAO SVIJETA	52	PROLAZNOST	61
MOĆ ZAGRLJAJA	26	PROMAŠENA KOB	161

PROSINAČKO SUNCE	159	ZATVOR'TE VRATA!	182
PROVIDNOST	80	ZIMSKA PJESMA	169
PRVI SNIJEG	79	ŽENI	147
RADNIKU	54	ŽIVOT	153
RESURRECTIO	88	ŽIVOT I LJUBAV	58
SAMILOST	50		
SAN	40		
SAN ILI JAVA?	108		
SENJU-GRADU	10		
SIJELO	132		
SIRENIN DRAGI	139		
SLAVENSKA LIPA	121		
SLOM CAMPANILA	216		
SMRTI	63		
SNILO MI SE, KERUB DA SAM...	50		
STARA SLIKA	76		
STARI OPORBENJAK	135		
SUZI ROBLJA	115		
SVELJUDSKI HRAM	158		
SVIJET I PJESMA	56		
ŠTO LIJEP SI, BIJELI SVIJETE...	192		
ŠTO ME GLEDIŠ...	167		
TAKO JE...	188		
TRI POZDRAVA	194		
TRIPTIH	197		
TRSATSKA SJENA	140		
TVOJ VIJENAC	27		
U BADNJOJ NOĆI	74		
U ŽELJI LJUBAVI	166		
U KATAKOMBAH	209		
U MASKIRANOJ GOMILI	47		
U NOĆI MRTVIH	49		
U PONOĆJE	32		
USKOČKA ELEGIJA	211		
USKOČKE ELEGIJE	130		
U SLAVU JOSIPA JURJA			
STROSSMAYERA	226		
USPOMENI AUGUSTA ŠENOE	7		
UTJEHA	156		
U ZANOSU	164		
UZDAH	172		
VANI SNIJEŽI...	170		
VELEBITSKA BAKA	138		
VILI PJESME	29		
VIZIJA	200		
VJEKOVNOMU MUČENIKU	14		
VJETRIĆ VIJE	162		
ZADNJA USKOČKA ŠAJKA	201		
ZADNJI ADAM	90		
ZAPAD SUNCA	36		